

mavi nota

MÜZİK VE SANAT DERGİSİ • YIL : 5 • NİSAN 1997 • 200.000 TL.

SAYI 24

BU SAYIDA

- abdullah uz
- ismail bozkaya
- ismail m. göğüş
- r. erol demirbatır
- feridun büyükaksoy
- zeki çubuk
- ayhan helvacı
- şeyda çilden
- gül çimen
- ülkü özgür
- selmin tufan
- gerard hoffnung

1. ULUSAL ANADOLU GÜZEL SANATLAR
LİSELERİ MÜZİK BÖLÜMLERİ SEMPOZYUMU
ÖZEL SAYISI - 1

Sevda yüklü bulutlar dün ağladı arkandan,
Hüzün vardı seni tanıyan yüreklerde,
Anan gibi
Arkadaşların ağıtlar yaktılar arkandan,
Zağnos Köprüsü'nde karşılaşmalarımız olurdu ya
Can Dost...

Bilirsin hep acılardan kaçardım,
Senin acından nasıl kaçacağım,
Nerelerde bulamayacağım seni,
İpek güller kokan kızının saçında mı?
Yoksa
Ananın yanık bağrında mı?
Nerelerde bulamayacağım seni, can dost

Baktığımız ve görebildiğimiz her yerdesin
Yüreğimde can dost...

Zehra KARAAHMET

Dergimizin Genel Yayın Yönetmeni **Müfit Semih Baylan**'ın
sevgili kardeşi, tiyatro ve fotoğraf sevdalısı

Ufuk Merih Baylan'ı

24 Şubat 1997 pazartesi günü saat 11.30'da kaybettik.

Acımız büyük.

Kederli ailesine ve tüm dostlarına başsağlığı diliyoruz.

MAVİ NOTA MÜZİK VE SANAT DERGİSİ

Zihnimde yavaş yavaş canlandırmaya çalışıyorum...

Trabzon'da bir pazar sabahı kahvaltı masasında gazeteler açılmış, **"Acaba bugün hangi konsere gitsen"** diye soruluyor...

Bir pazar sabahı konsere gidilirse de, kahvaltı masasında gazetelerden film seçme özgürlüğü yaşıyor.

Örneğin müthiş bir **"Amerikan Macerası"** ya da bir **"Fransız duyarlığı"** belki Ali Özgertürk'ten bir **"Mektup"**. Hayallerimi zorluyorum, ancak o muazzam coğrafyanın, o hayranlık verici uygarlık tarihinin başkenti Trabzon'da böyle bir Pazar sabahı bulamıyorum.

Trabzon'un, bütün Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en eski kentinin kalıntılarını düşünüyor ve bugün bir tek konser salonu olmayan 1997 Trabzon'unda böyle bir pazar sabahı bile hayal edememenin ağırlığıyla eziliyorum.

Yalnız Trabzon'da mı?

Bitlis'ten Amasya'ya, Amasya'dan Ardahan'a kadar birçok ilde bir tek salon bile yok.

Öyleyse bu şehirlerin **"hayalleri"** yok.

Öyleyse bu şehirlerin sahne perdelerinden insan duyarlıklarına doğru yol alan o muazzam derinliği yok.

Doğrusu konser salonu olmayan bütün şehirler için üzülüyorum.

Kültür Bakanlığı'dan bir dostum önüme bir liste koyuyor.

Liste Türkiye'deki sinema ve konser salonlarının illere göre dağılımını gösteriyor.

Felaket...

Hazin...

Ürpertici...

İnsanlığın kültür coğrafyasında bir vaha olmak yerine, düşleri koparılmış illeriyle bir çöl olmayı bu ülke nasıl içine sindiriyor?

Düşünsenize, bir pazar sabahı Amasyalı bir genç **"gençlik korusu"** izleme isteğini bile yaşayamıyor.

Ya da bir öğretmen **"Bir Kadının Portresi"**ne gidemiyor.

Dahası gitmeyi bile düşünemiyor.

Sinema afişleri, konser afişleri olmayan bir şehir.

Ne acı...

Doğrusu bu hazin manzara karşısında irkiliyorum.

Hayalleri, konser salonları, sinemaları, tiyatroları olmayan bir toplum, bir şehir halkı, bir cemaat...

Liste uzadıkça, ruhum daralıyor.

Düşünsenize, bunca şehrin kültür cemaatleri yok.

Sinemalarda, tiyatrolarda, konserlerde kadınlı-erkekli bir araya gelip bir eser üzerine, bir derinlik üzerine, bir duyarlık üzerine konuşamıyorlar.

Öyle ya, tiyatrosuz, orkestrasız, korosuz bir şehrin, kitapçısız bir sokağın hayalleri de olmuyor.

Örneğin Cemal Süreya'nın bütün şiirleri basılıyor. 70 milyonluk ülkede bu şiirleri yalnızca ikibin kişinin okuyacağı hedefleniyor. Cemal Süreya **"2 bin"** basıyor.

Ya Edip Cansever?

Ya Ece Ayhan?

Ya Enis Batur?

Promasyonlu ve promasyonsuz okurlara ayrılmış bir iletişim coğrafyasında, Dergah Yayınları'nda Ahmet Haşim'i bulmak için kitapçı kitapçı, raf raf dolaşmak zorunda kalan birkaç kişinin içine düştüğü kaos...

Dedim ya liste uzadıkça içim daralıyor.

Ve bu liste karşısında Michel Foucault'nun şu sözlerine sığıyorum: **"Bilme arzusunun açacağı yeni bir çağın düşünüyorum. Bunun için gerekli teknik araçlara sahibiz. Arzu var, bilinmesi gereken şeyler sonsuz. Bu işle uğraşmak isteyen insanlar var. O halde neden sıkıntı çekiliyor.?"**

Evet, bilme arzusunun hakim olmadığı bir toplum acaba nereye gidebilir?

Sinema salonları kapanmış, orkestraları, koroları dağılmış, şairleri kalabalık şehirlerin dar sokaklarındaki kitapçılara çekilmiş, hayalleri terk edilmiş bir dünyaya elbette...

Keşke diyorum, romanlarda, konserlerde kahramanlarını birer promasyon olarak verebilse okurlarına.

Hatta hayallerini...

Ama hayır, bir pazar sabahı gazete sayfalarından gideceği konseri seçemeyen bir şehir bu hayalleri alamıyor.

Duyarlık ve derinlik yerini öfke ve umutsuzluğa bırakıyor.

Ve ne yazık ki gizli kameralar, açık kameraların salonlarını kapatıyor.

Ve ne yazık ki bu yüzden dünya ve insanlık estetiğiyle buluşmak yerine, gerici **radikal güçlerin** öfke dolu bakışlarına terk ediyoruz.

Evet, bir pazar sabahı **"salonları"** kapanmış şehirlerin listesine bakıyorum.

Ve baktıkça kararıyorum, bunalityorum...

Neredeyse ter basıyor.

Müfit Semih Baylan
Genel Yayın Yönetmeni

Birinci Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu

Abdullah UZ

Doç. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Bursa'da, 28-31 Kasım 1996 tarihleri arasında, basına pek yansımayan, ancak sonuçlarıyla müzik yaşamında ve müzik eğitimi alanında etkili olabilecek bir sempozyum gerçekleştirildi; Birinci Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin (AGSL) kuruluşu, Cumhuriyet Dönemi'nin, Musiki Muallim Mektebi'nin kuruluşundan sonraki, müzik eğitimi alanının en büyük olayı. Sonuçları sempozyumda sunulan bir alan araştırmasına göre bu liseler, müzik yaşamını etkilemenin ötesinde toplumsal yaşamın bütünlüğünü değiştirecek potansiyele sahip.

Sempozyum, Uludağ Üniversitesi'nin, Büyükşehir Belediyesi'nin, Bursa'daki bazı işyerlerinin katkılarıyla ve kentin merkezindeki tarihi ve oldukça güzel bir salona ve olanaklara sahip Teyyare Kültür Merkezi'nde düzenlenerek, iyi bir ortam sağlanmıştır.

Sempozyum'a, Müzik Eğitimi Bölümü öğretim elemanlarından başka AGSL'lerin kurucusu, kuruluş döneminin Milli Eğitim Bakanı ANAP Milletvekili Avni Akyol'un, kurucu üyelerin, bakanlık (MEB) Müsteşar Yardımcısı Saim Hekimoğlu'nun, ilgili şube müdürü Namık Kemal Yıldız'ın, AGSL öğrencilerinin, öğrenci velilerinin, okul mezunlarının, AGSL yönetici ve öğretmenlerinin, eğitim bilimcilerinin ve hatta konuyla doğrudan hiç ilişkisi olmayan bir sade vatandaşın katılımı sağlanarak,

konunun hemen hemen bütün yönleriyle irdelenmesi sağlanmıştır. Öte yandan hocaların hocası Nurhan Cangal'ın ve başka hocaların katılmaları, konuşmaları, sempozyumu renklendirmiş; meslektaş toplantısı işlerini de yerine getirmiştir. Ayrıca konu, partiler üstü, ulusal bir konu olarak ele alınarak, bu okulların kurumlaşmasına katkıda bulunulmuştur. (Avni Akyol, hangi konumda, nerede olursa olsun AGSL'lere çocuğu gibi sahip çıkmaktadır.) Asıl önemlisi, bakanlık ilgili şube müdürünün Sempozyuma katılması, somut sonuç alınması bakımından isabetli olmuş görülmektedir. Namık Kemal Yıldız, konulan hakim ve eğitimci kişiliğiyle, bütün konuşmaları dikkat ve ilgiyle izleyerek, doğru değerlendirmelerde bulunmuş ve sorunların çözümü konusunda gerekli çabayı göstereceğini belirtmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili biriminde AGSL'ye çağdaş bir eğitimci gözüyle bakabilen bir bürokratin bulunuşu sevindiricidir. Sempozyum'a 50 m ilerdeki Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden kimse katılmayıp dikkati çekmiştir.

Sempozyum'un son gününde panel düzenlenerek, değerlendirme yapılması yerinde olmuş; konu bir bütün olarak ele alınarak, önemli sorunlara, bulgulara dikkat çekilmiş; ilgili yerlere gerekli mesajlar verilmiştir.

Sempozyum'un sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

Sempozyum'da 40'a yakın katılımcı, çoğu önemli katkılar getiren 40'a yakın bildiri sunmuş; böylece bu alandaki en geniş katılımlı top-

lantılardan birisi gerçekleştirilmiş; toplantıda AGSL ile ilgili konularla birlikte, müzik eğitiminin hemen hemen bütün sorunları ele alınmıştır. Bildirilerin bir bölümünün görgül araştırmaya dayalı olması, müzik eğitimcisi yetiştiren kurumların bilimsel açıdan gelişmekte olduklarını göstermesi nedeniyle sevindirici bulunmuştur.

AGSL'ler, bugünkü durumuyla çok başarılıdır. Mezunların %84'ü üniversiteye girmektedir. Bilimsel araştırma sonuçlarına göre AGSL mezunları girdikleri müzik eğitimi bölümlerinde de başarılıdır.

AGSL'lerin en büyük sorununun öğretmen sorunu olduğu ortaya çıkmıştır. Hemen hemen hiç birinde yeterli sayıda ve nitelikte öğretmen yoktur. AGSL'lerin sorunlarının önemli önemli bir bölümünün kökeninde öğretmen sorunu yatmaktadır. Buna bağlı olarak bazı dal ve alanlarda yeterli eğitim yapılamazken; yapılan yanlış eğitim sonucunda, öğrenciler bazen düzeltilmesi çok güç, hatta olanaksız tutum ve alışkanlıklarla müzik eğitimi bölümlerine girmektedirler. Ayrıca geldikleri düzey bazen 4 yılda olması gerekenin çok altında kalabilmektedir. Bu okullarda genel müzik eğitimi değil, belirli dallarda uzmanlık eğitimi verildiği halde, öğretmen alımlarında genel olarak, okulların dallara göre gereksinimleri dikkate alınmadığı atamalar yapılmaktadır. Özellikle ses eğitimi alanının ihmal edildiği ortaya çıkmıştır. Sonuçta öğrencilerin önemli bölümü, ses organlarına zarar vererek okulu bitirmekte;

böylece ömür boyu kullanabilecekleri en önemli çalgılarını sakatlayabilmektedirler. Okullara, dallar açısından gereksinimleri dikkate alınarak öğretmen alınması gerekmektedir. Nitelikli öğretmen adaylarının başvurusunun sağlanması için, kısa süreli ve pratik bir yol olarak, Eğitim Enstitüsü dönemindeki müzik bölümüne asistan alımında sağlanan ayrıcalık örneğinde olduğu gibi, yeni mezunlar bu bölümlere atanabilmelidir. İyi mezunlar birikimlerini kaybedebilecekleri üçüncü bir yere gitmeyi göze alamıyarak, ya yüksek öğrenim kurumlarına kapağı atmanın ya da piyasada ders vererek, çalarak yaşamlarını sürdürmenin yolunu aramaktadırlar. Yeni mezunlara olanak sağlanırsa, bu gibi mezunların AGSL'ye ilgi göstermesi olanaklı hale gelebilir. Öte yandan, şu sıralar bir bölümü işsiz kalan konservatuvar mezunlarının pedagojik formasyondan geçirilerek bu okullarda görev almasının yolu açılabilir. Ayrıca AGSL'de çalışmak başka avantajlar sağlamalıdır. Belki de en önemlisi, isabetli ve doğru seçim yapabileceklerine inandıkları bir sınav komisyonunun gerçekleştireceği sınav sonucunda atanabilmelidirler. Bunun için de gene pratik bir çözüm olarak, sınav komisyonlarına her dal için üniversitelerin ilgili kurumlarınca seçilecek üyelerin katılması önerilebilir. Böyle bir uygulama çok şeyi çözebilir. Bunların yanında, Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi bölümleri de AGSL'ye öğretmen yetiştirme sorununa kurumlarında çözüm üretmelidirler.

AGSL'ler başlangıçta, bir sanat okuluna en uygun düşecek biçimde, Türk eğitim sisteminin merkeziyetçi katı yapısının dışına çıkarılarak, esnek, gelişmeye açık; yetkin kişilerce oluşturulan danışma ve program geliştirme kurumlarınca yönlendirilecek, çağdaş bir yapıyla kurulmaları öngörülmüştü. Ancak giderek diğer öğretim kurumlarına benzemeye başladılar. Bu kurumların etkin ve yetkin hale getirilmeleri, her şeyden önemlisi çalıştırılmaları, programla ilgili sorunları giderebilir ve bu kurumları yurt dışında bile örnek alınabilecek kurumlar haline getirebilir. Programla ilgili çoğu so-

run şu anki merkeziyetçi yapıdan kaynaklanmaktadır. Her AGSL'den bir öğretmenin program geliştirme alanında uzmanlaşması önerisi sempozyumda genel kabul gören görüşlerden biriydi.

Sempozyumda, okulun en önemli ögesi olan - ve henüz okul yeni sayılabileceği için yeterince bilinmeyen- öğrencilerle ilgili önemli bulgular ortaya konmuştur; AGSL'ye orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocukları girmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu, okulun bulunduğu kent içinde oturan ailelerin çocuklarından oluşmaktadır. Kırsal kesimden giren çok azdır. Yatılılık kırsal kesimden gelenlerin girme olanağını artırmaktadır. AGSL, dogmatizm yüz vermeyen, toplumsal kurallara eleştirel gözle bakabilen, farklı dinsel inanışlara hoşgörü gösterebilen laik, demokratik, bilimsel tutumlu öğrenci yetiştirmektedir. Bu özellikleriyle bu okullar, toplumumuzda imam-hatip liselerinin yarattığı dengesizliği giderecek, çağdaş 2000'li yılların insanını yetiştirebilecek, niteliktedirler. Şimdilik 16 tane olan ve 2075 öğrencisi bulunan AGSL'ler nitelikten ödün vermeden, bütün yeteneklere ulaşacak biçimde iyi bir yatılılık sistemiyle bütün illerde açılmalıdırlar. Hatta gelecekte o kadar çok açılmalıdır ki, tıpkı imam-hatip liseleri gibi bu okulların mezunları bütün alanları doldurmalıdır. Bu özelliklerinden dolayı, sivil toplum örgütleri de AGSL'ye sahip çıkmalıdır. Ancak burada önemli bir sorun vardır. Kırsal kesimdeki ya da alt sosyo-ekonomik kesimin çocukları ilkökul sonrası ya imam-hatip liselerine girmekte, ya da elenerek sistemin dışına çıkmaktadırlar. Bunları AGSL'ye kadar ulaştıracak önlemlerin alınması, hem bu okullara daha fazla yetenek havuzundan daha yetenekli öğrenci seçme olanağı yaratacak, hem de daha küçük yaşta sanat eğitimine başladığı için başarıyı artıracaktır. Böyle bir önlem üçte ikisi kız olan bu okullarda kız-erkek dengesini de sağlayarak, korolar-daki erkek sıkıntısı sorununu da çözer.

Öğrencilerle ilgili alan araştırmalarının bir bulgusuna göre de AGSL öğrencilerinin çoğunluğu müzik öğretmeni olacaklarını bildikleri halde, hemen hemen hiç biri bu mesleği saygın meslek olarak görmemektedirler. Klasik lise öğrencileri ise müzik öğretmenliğinin yanında, sanatçılığa da saygın meslek olarak görmemektedirler. Sağlıklı bir toplum yaratıcaksak, sanatçılığı saygın meslek haline getirmenin yolunu bulmalıyız. (Sanatçılık insan olmanın doruğudur.)

Sempozyumda AGSL'lerin kurumlaşmasına, kökleşmesine yönelik olarak, 16 Ekim'lerin kuruluş yıldönümü olarak kutlanması; mezunlarınca ya da velilerince dernekleşmeye gidilmesi, periyodik bir yayın çıkarılması önerileri getirildi.

Sempozyumun AGSL dışında ortaya çıkan başka sonuçları da vardır. Bursa Müzik Eğitimi Bölümü, uzun süreli bir çalışmayla, pek çok etkinliği bir araya getirerek örnek sayılabilecek bir sempozyum düzenledi. Müzik Eğitimi Bölümü öğretim elemanlarının önderliğini yaptığı Bursa Filarmoni Derneği, getirdiği Fransız Piyanist Désiré N'Kaoua'nın verdiği nitelikli konser; öğretim elemanları, sanatçılar, Azerbaycanlı sanatçı-öğretim elemanlarından oluşan Uludağ Üniversitesi Oda Orkestrası'nın verdiği profesyonel düzeydeki konser çok etkiliydi. Bursa Müzik Eğitimi Bölümü, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ortaya çıkan fırsatı çok iyi değerlendirerek, getirdiği Azerbaycanlı eğitimci-sanatçılarla hem niteliğini ciddi biçimde yükseltmiş, hem de bu sanatçıların katkısıyla orkestra kurmuş; Büyükşehir Belediyesi'ni de sürükleyerek Bursa'da zengin ve nitelikli bir müziksel ortam yaratmıştır. Bursa Müzik Eğitimi bölümü bu özellikleriyle, Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik bölümü deneyimini, birikimini sürdüren bir bölüm olduğu izlenimini vermiş; Müzik Eğitimi bölümleri içinde önlere yer aldığını göstermiştir. Müzik eğitimi camiası ve Uludağ Üniversitesi yöneticileri bu kuruma iyi sahip çıkmalıdırlar. ●

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Öğrencilerinin (Ağırlıklı Olarak) Toplumsal Özellikleri Sorunları Beklentileri

Abdullah UZ

Doç. U.Ü. Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

1. GİRİŞ

Türkiye'de sosyo-ekonomik değişimler, alt kesimdekilerle üst kesimdekilerin arasını giderek açmış; eğitimde de bu durumu yansıtan paralel bir yapı oluşmuştur.(1) Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri yeni kurulmuş okullardır. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri öğrencilerinin bu paralel yapının neresinde oldukları, diğer toplumsal özellikleri bilinmemektedir. Oysa eğitim sistemi içinde en önemli öge öğrencidir ve eğitimdeki başarı, diğer öğelerin etkisi eninde sonunda öğrencilerin özellikleriyle sınırlıdır. (2) O nedenle Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri öğrencileri görüşül araştırma konusu yapılmıştır.

Bu çalışmada Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü AGSL biçiminde ifade edilmiştir.

2.YÖNTEM

Önce gözlemlere ve benzer araştırmalara dayanılarak denenceler oluşturulmuş; bunlardan yola çıkılarak hazırlanan 74 soruluk soru cetvelinin uygulandığı anketle veriler elde edilmiştir.(3) Örneklem olarak Bursa ve Bolu Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinin hazırlık sınıflarıyla son sınıfları seçilmiştir. Bursa Cem Sultan Lisesi (CSL) birinci sınıfı ve son sınıfı kontrol grubu olarak seçilmiştir. Bursa Hazırlıktan 23, son sınıftan 21, Bolu hazırlıktan 21, son sınıftan 19 öğrenci olmak üzere 84 öğrenci soru cetvellerini cevaplandırmıştır. Cem Sultan Lisesi Birinci Sınıftan 33, 3. sınıftan 35 öğrenci cevaplandırmıştır.

Bu örneklem, geçerli, güvenilir genellemeler

yapabilmek için sınırlıdır. Ancak genel eğilimi gösterebilir.

Anket.Ekim-Kasım 1996 tarihlerinde uygulanmıştır.

3.VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE BULGULAR

A.AGSL Öğrencisinin Ailesi

1.Ailenin Yerleştiği Yer

Bursa AGSL öğrenci ailelerinin %66'sı kent merkezinde oturmaktadır. Ayrıca hazırlık sınıfı öğrencilerinin %26'sı da kentin günlük gidilip gelinebilecek yakın bir yerleşim yerinde oturmaktadır. Bu özelliğiyle Bursa AGSL öğrencileri, %75'i kent içinde oturan CSL öğrencileriyle yaklaşık aynı oranda kent içinde oturan ailelerin çocuklarından oluşmaktadır. Bu durumyla Bursa AGSL, Bursa kent okuluna dönüşmüştür. Bursa ilçelerindeki ya da AGSL bulunmayan yakın kentlerdeki yetenekli öğrenciler değerlendirilememektedir.

Bolu AGSL'de durum biraz farklıdır.Hazırlık'ın 9 52'si son sınıfın, %33'ü kent merkezinde oturmaktadır. Bunda, Bolu'da daha iyi işleyen yatılılık ve kentin küçük oluşu rol oynamış olabilir. Ancak eğilim giderek kent okulu olma yönündedir.

2. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu

CSL öğrencilerine göre AGSL öğrencilerinin anne ve babalarının eğitim-öğrenim düzeyi daha

yüksektir.

AGSL öğrencilerinin çoğunluğunun babası memurdur. CSL'de ise esnaf, zanaatkar ve iş-cilerde yığılma vardır.

AGSL öğrencilerinin annelerinin, CSL'ye göre daha azı ev kadını, önemli bir bölümü memurdur.

Bursa AGSL hazırlıkta tepe değer, düşük gelir düzeyi olan 15-30 milyonluk aylık gelir diliminde; son sınıfta orta üstünde(50-100 milyon), Bolu'da orta (30-50 milyon) gelir düzeyindedir. (CSL öğrenci ailelerinin çok az üzerindedir.)

3. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumunun Öğrenci Açısından Doğurguları

Bolu'lu öğrencilerin evleri çoğunlukla, (salon dahil) 4 ve daha fazla odalı. Bursa'da bu 4 ve 3'e iniyor. Bu durum Bursa'daki kira fiyatlarının yüksekliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Aynı çalışma odaları bulunmaktadır. Bolu AGSL öğrencilerinin bir-iki öğrenci dışında AGSL öğrencilerinin önemli bölümü yatılıdır. Oysa, Bursa AGSL ile yakın oranda oda sayısına sahip aileleri olmasına karşın, CSL öğrencilerinin % 30'a yakını ailenin oturduğu yerde ders çalışmaktadır. Bu durum, CSL öğrenci ailesinin çok çocuklu oluşuyla ve AGSL öğrenci ailesinin çocuğa, onun ders çalışmasına daha çok önem veriyor olmasıyla açıklanabilir.

AGSL öğrenci aileleri, CSL'lere göre daha yüksek oranda kaloriferli evlerde oturmaktadırlar. Bolu hazırlıkta bu oran daha fazla düşmektedir.

AGSL öğrencilerinin çoğunluğunun evinde haftada bir kilogramdan fazla et yenmektedir. Bolu hazırlıkta bu oran diğerlerinin yaklaşık yansıdır. CSL'de daha da az yenmektedir.

Özetle Bolu hazırlıkta daha çok memur, az gelirli aile, daha az kaloriferli ve daha az et yenen ev vardır. Ama yatılılık da vardır. Yatılılık daha alt sosyo-ekonomik kesimdeki, kent dışındaki kazalardaki, başka illerdeki yeteneklilerin bu okullara girmesini sağlamaktadır.

Yukarıdaki bulgularla uyumlu olarak, AGSL öğrencilerinin aileleri özellikle hazırlık sınıfında çocukları için okulla ilişki kurmaktadırlar. (Oysa CSL'de ailelerin önemli bölümü okulla hiç ilişki kurmamaktadır.)

AGSL öğrenci ailelerinin hemen hemen tümü öğrenciyle dersler konusunda her türlü kolaylığı sağlamaktadır ve ilgilenmektedir. (Oysa CSL'de bu oran % 65'e düşmektedir.)

Ayrıca tüm lise öğrencilerinin aileleri, çoğunlukla çocuklarının sorunlarıyla ilgilenmektedirler.

4. Ailenin Diğer Özellikleri ve Öğrenci

AGSL öğrencilerinin aileri çoğunlukla iki çocuklu, modern, çekirdek ailedir. (Bursa % 75, Bolu % 50, CSL % 22). AGSL öğrencilerinin aileleri çoğunlukla 3-4 kişilik ailelerdir. (Bursa % 81, Bolu % 62, CSL % 41).

AGSL öğrencilerinin babaları, ceza ve ödüle çoğunlukla birbirine yakın oranda başvurmaktadır. Ancak Bursa AGSL son sınıf öğrencilerinin babalarının önemli bölümü (% 33) çocuklarıyla ilgilenmemektedirler. (Çocuklarıyla artık ilgilenmeyi gerektirmeyecek kadar olgunlaştıklarını, bağımsız kişilik kazandıklarını düşünüyor olabilirler.)

CSL öğrenci ailelerine göre çok büyük oranla (% 85) AGSL öğrenci ailelerinde, demokratik bir tutumla önemli kararlar, anne-baba tarafından birlikte ya da tüm aile üyelerince birlikte alınmaktadır. (CSL'de bu oran % 65'tir; yalnızca babanın karar verme oranı da yüksektir.) Bütün aile üyelerinin karar verme oranı, diğer AGSL öğrencilerinde % 60 iken, bu oran Bolu hazırlıkta % 38'e düşmektedir. Bu verilere göre, Bolu hazırlıkta, görece olarak geleneksel tutumlu ailelerin biraz fazla olduğu söylenebilir.

AGSL öğrencileri ile ilgili önemli kararlar, hazırlık sınıflarında çoğunlukla aile içinde birlikte görüşülerek, son sınıfta ise önemli sayılabilecek bir oranda (kişiliği gelişen) öğrencinin kendisi tarafından alınmaktadır. (Daha geleneksel bir tutumla, CSL'de bu oranlar düşük ve aile büyüklerinin karar verme oranı yüksektir).

Bursa Hazırlık ailelerinin dinsel gerekleri yerine getirme oranı yüksek, diğerlerinininki düşüktür. Bursa AGSL Hazırlık öğrencilerinde 3, son sınıfta 1 kişi dışında dinsel gerekleri sürekli yerine getiren öğrenci yoktur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu dinsel gerekleri bazan yerine getirmektedirler. Oysa, Bursa AGSL'ye laik tutumlu öğrenciler çoğunlukla, Bolu'ya düşük oranda girmekte, ancak AGSL'de hemen hemen hepsi laik tutum doğrultusunda toplumsallaşmaktadırlar. Öte yandan CSL'de az oranda öğrencinin tutumu laiklik doğrultusunda değişmektedir. Kısaca söylemek gerekirse, dindarlıkla laik tutum arasında sıkı bir ilişki yoktur ve bu okullar, müziksel davranış kazandırma dışında, demokrasinin gerektirdiği, farklı inançta olanlara hoşgörüle bakabilen insan tipini de yetiştirmektedirler.

Ailenin siyasal tutumu konusunda ipucu bulmak amacıyla sorulan "okunan gazete" sorusuna verilen cevaplarda açık bir yönelim görüle-

memiştir; ancak CSL'de rastlanmasına karşılık AGSL'de Zaman, Akit gibi şeriatçı eğilimli gazete okuyan ailelere rastlanmamıştır.

AGSL öğrenci aileleri, özellikle Bolu Hazırlık öğrenci aileleri, toplumsal olgu ve olaylara karşı duyarlıdır. Sivil örgütlere üye olma oranı da buna koşut bir dağılım göstermektedir ve CSL'den daha yüksektir.

AGSL öğrencilerinin çoğunluğu kadere inanmaktadır. Bu eğilim, son sınıfta azalmaktadır. (CSL'de ise artmaktadır).

CSL öğrencilerinin toplumsal kurallara uyma eğilimi ağır basarken AGSL öğrencilerinin özellikle son sınıfların büyük çoğunluğu (Bursa % 67, Bolu % 84) "Hep eleştirel süzgeçten geçiririm, mantıklı bulmadıklarıma uymam" diyerek, bu okulların bilimin ve demokrasinin gerektirdiği insan tipini yetiştirdiğini bir kez daha ortaya koymuşlardır.

5. AGSL Öğrencilerinin Diğer Bazı Özellikleri

Kişiliğin oluşmasında en çok etkili olan kişi sorusuna verilen cevaplarda en çok anne-baba seçeneği işaretlenmiştir. Bu arada, kitaplar, kendim, hiçbirisi gibi cevap verenler de olmuştur. Bu bulgunun, anne-babanın eğitim düzeyinin yüksek oluştundan kaynaklandığı söylenebilir.

Özdeşleşmeyi belirlemeye yönelik olarak, benzemeye çalışılan kimse sorulmuş; ancak öğrenciler belirli düzeyde kişilik kazanmış, yeterince kendilerine güven sağlamış olmalı ki, çoğunluk "kimseye değil kendime" cevabını vermiştir. Ondan sonraki büyük grup, CSL öğrencilerinde "babama", "bir öğretmenime" derken, AGSL'de "büyük bir sanatçıya" cevabını işaretlemiştir.

CSL'de "...gençliğin en önemli sorunları nelerdi?" sorusuna, "üniversiteye girememe" ve "meslek edinmememe" cevapları ağırlıkla verilirken, AGSL'de bunların yanında "aile baskısı", "toplumsal baskılar" da ağırlık taşımaktadır. Aile baskısı, yatılılığın iyi işlediği Bolu Hazırlık'ta yok iken, Bursa Hazırlık'ta birinci sıradadır. Toplumsal baskının en çok hissedilebileceği, toplumsal denetimin yoğun olması beklenen küçük Bolu'da son sınıflar en büyük sorun olarak toplumsal baskıları işaretlemişlerdir. Bu verilerin genel bir yorumu olarak, AGSL öğrencileri, üniversiteye girme ve meslek edinme açısından kendilerini görece olarak güvencede hissediyor olabilirler. Ayrıca, sanat alanı olan dallarının kazandırdığı özgürce kişilikleri gereği, iyi yetişmeleri sonucu toplumsal baskıları

kabul edemiyor olabilirler.

AGSL öğrencileri, genel olarak az TV izlemektedirler. Özellikle Bolu'da öğrencilerin yarısı çok seyrek TV izlemektedir. (Bunda yatılılığın da rolü olabilir.) Televizyonun etkisiyle ilgili soruya öğrencilerin çoğunluğu, "Bazı programlar etkiler" derken, Bolu ve CSL'de büyük bir grup "Eleştirel gözle bakırım, çok az etkiler" seçeneğini işaretlemiştir.

CSL öğrencileri, karşı cinsle ilişkileriyle ilgili olarak, çoğunlukla, "Eğitimimi aksatacağı için ilgilenmiyorum" derken; önemli sayılabilecek nicelikte bir küme de "Hoş karşılamıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. AGSL öğrencileri ise çoğunlukla "Normal arkadaşlık ilişkileri içinde arkadaşlarım var", "Sevgilim var (ya da oldu)" demektedir. Bu bulgulara göre de AGSL öğrencilerinin genel olarak toplumsal tabuların ötesine geçtikleri görülmektedir.

6. AGSL ve Öğrenciler

Daha demokratik tutumlu aileden gelmelerinin doğal bir sonucu olarak, AGSL öğrencileri bu okulu genel olarak kendileri ya da ailesi, öğretmenleri ve diğer çevreleriyle birlikte karar vererek seçmişlerdir. Başka bir deyişle alanının seçiminde mutlaka kendisi vardır. Bu bulgularla uyumlu olarak, AGSL öğrencilerinden yalnızca ailesi istediği için AGSL'yi seçen yoktur. "Beni sevdiğim mesleğe götüreceği için" seçeneğinde ve bu seçeneklerle birlikte, "Lise'nin gerektirdiği düzeyde yetenek ya da zekaya sahip olduğum için" seçeneklerinde biraz yığılma vardır. Tek başına "üniversiteye girebilmek için" seçeneğini işaretleyen yoktur; başka seçeneklerle birlikte işaretlenmiştir. (Oysa, CSL'de tepedeğer bu maddede ve sevdiği mesleğe götüreceği için seçeneğini işaretleyen hemen hemen hiç yok). Öte yandan, AGSL'de yabancı dil öğretildiği için -başka seçeneklerle birlikte- bu liseyi tercih ettiğini belirtenler de az değil. (Bursa AGSL'ye bu amaçla girip, hazırlık sınıfından sonra kaydını sildirenlerin olduğunu öğrendim.) AGSL'ye gelir yetersizliği nedeniyle ya da yalnızca lise mezunu olabilmek için giren yoktur.

Yukardaki özelliklerle girmelerinin doğal sonucu olarak, Hazırlıkta öğrencilerin hemen hemen tümü okulunu sevmektedir. Son sınıfta "kısmen sevenler" in oranı biraz artmaktadır; ancak sevmeyen yalnızca 1-2 kişidir. Oysa CSL'de tersi bir durum ortaya çıkmıştır.

AGSL Hazırlık öğrencileri, çoğunlukla bina so-

runu dışında okullarını beklentilerine uygun bulmaktadırlar. Son sınıfta ise bir öğrenci dışında okullarını beklentilerine uygun bulan yoktur. Bolu son sınıfta hoşnutsuzluk ifadesi değişik maddelere dağılmışken, Bursa'da birinci sırada bina, ikinci sırada yönetim anlayışı ve tutumu yer almaktadır. (Bir öğrenci, "Müdür sanatla ilgili olmalıdır" demektedir). Daha sonra ders araç-gereçleri ve öğretmenler (6 kişi) gelmektedir. (Oysa CSL'de beklentilere uygun bulma oranı yüksektir.) Bu durum, öğrencilerin alanı öğrenimleri süresince daha iyi tanıyarak daha sıkı değerlendirir hale gelmeleri, beklentilerinin artması ve okulun öğelerini daha yakından tanımalanıyla açıklanabilir. Öte yandan, sanatın, sanat eğitiminin -doğası gereği- öğrenciye, eleştirel gözle bakma, daha güzelini arama, olanla yetinmeme gibi tutumlar kazandırdığı; bu yüzden zor beğenir oldukları da söylenebilir.

AGSL öğrencilerine okulda verilmek istenen davranışlarla evdekiler genel eğilim olarak tutarlı bulunmuştur. Bununla bağlantılı olarak AGSL öğrencileri yeni geldiklerinde, okullarında derslerde ve ders dışında büyük çoğunlukla uyum sağlayabilmişlerdir. Uyumsuzluk oranı Bolu'da biraz fazladır (% 40). Bunda gene ev yaşamından çok farklı olan yatılılık rol oynamış olabilir.

AGSL'nin, öğrencilerin üzerindeki davranış, tutum değişikliği etkisi CSL'den fazladır. Etkilenenlerin oranı Bolu son sınıfta çok yüksektir (% 74). Bunda da insan yaşamının hemen hemen tümünü denetleyen yatılılığın büyük ölçüde etkili olduğu, yanında okulun yapısının da etkili olduğu söylenebilir.

AGSL öğrencileri, öğretmenlerinin kendilerine karşı tutumlarını genel olarak demokratik; onların kendilerinin görüş ve eğilimlerini alır bulmaktadırlar. Ancak, son sınıfta bu görüş biraz gerilemektedir. Bunda -genel olarak öğrenimleri boyunca öğretmenleri hep aynı olduğuna göre- konudaki beklentilerinin artması neden olmuş olabilir.

Bolu Hazırlık dışındaki öğrencilerin büyük çoğunluğu, ders ve çalışmalardan boş zaman etkinliği için zamanlarının kalmadığını belirtmişlerdir. (Bolu Hazırlık'ta, yatılılıktan ya da müzik dersi azlığından dolayı olsa gerek, zaman olduğu belirtilmiştir.).

AGSL öğrencilerinin çoğunluğu günlük ders saatinin 6 saatten fazlasının verimsiz olduğu kanısındadır. Şu andaki ders saati sayısını yeterli bulanlar da az değildir. (Bursa AGSL'de günde 8 saat ders yapılmaktadır). Öğrencilerin tamamına yakını ders çeşidi sayısını normal bulmaktadır. Hazırlık sınıflarında (Henüz alanı ve programı yeterince tanınamaları nedeniyle) -doğal olarak- pek ge-

reksiz ders belirtilmemiştir. Son sınıflarda da üzerinde fazla yoğunlaşmış, "gereksiz ders" belirtilmemiştir. Bursa'da Fen Bilgisi, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak dersleri 3-4 frekans toplamış; Bolu'da Türk Halk Müziği ve Korosunu 2 öğrenci gereksiz bulmuştur.

Konması istenen ders, hazırlık sınıflarında, çoğunlukla yoktur; Bursa'da 4 öğrenci Koro, Bolu'da 3 öğrenci matematik konmasını istemiştir. Son sınıflarda çoğunluk, dağınık olmakla birlikte bazı derslerin konmasını istemektedir. Birden fazla frekansı olanlar şöyledir:

Bursa AGSL

Teori 3 kişi

Matematik 3 kişi

Şan 3 kişi

Bolu AGSL

Müzik Tarihi 6 kişi

Teori 2 kişi

(Genel olarak) Müzik dersleri 2 kişi

Psikoloji 2 kişi

Haftalık saatinin artırılması istenen birden fazla frekanslı dersler ise şöyledir:

BURSA AGSL

Hazırlık Sınıfı

Koro 9 kişi

Piyano 6 kişi

Ana Çalgı 3 kişi

Son Sınıf

Orkestra 3 kişi

Müziksel Yaratma 2 kişi

BOLU AGSL

Hazırlık Sınıfı

Beden Eğitimi 8 kişi

Müzik 6 kişi

İşitme 2 kişi

Son Sınıf

Ana Çalgı 7 kişi

İşitme 10 kişi

Piyano 3 kişi

Bolu AGSL son sınıfından gelen Müzik Tarihi dersi koyma isteği; her iki okuldan da gelen Teori dersi konması isteği yerindedir ve ilgililerce göz-önüne alınmalıdır. Çünkü bu iki ders, genellikle icra ağırlıklı diğer derslerde öğrenilenleri bütünleştirecek, onları anlamlı duruma getirecek temel derslerdir. Saati artırılması istenen dersler, okullardaki öğretmenlerin tutumlarına, yükseköğrenime girerken duyulabilecek gereksinime

göre frekans toplamış olabilirler.

7. AGSL öğrencilerinin Müzikle İlgili Özellikleri

AGSL öğrencilerinin anne ve babaları daha çok Türk Sanat Müziği'nden hoşlanmaktadır. Kırsal kesime yakın olan Bolu'da annelerde ve özellikle son sınıfların annelerinde yığılmalar vardır. Oysa CSL öğrencilerinin arabesk müzikten hoşlanan anne ve babaları vardır. (1988 yılı verileriyle Akdeniz Üniversitesi'nde yapılan müziksel toplumsallaşma ile ilgili araştırmanın bulgularına göre(4), yoğun toplumsallaşma içinde oldukları ve toplumsal duyuş çerçevelerinin oluştuğu çocukluk dönemlerinde arabesk müzik bulunmayan anne ve babalar arabesk müzikten hoşlanmamaktaydılar. Demek ki arabesk müzikle toplumsal duyuş çerçeveleri oluşan anne ve babaların çocukları artık yüksek öğrenime doğru gelmektedir.)

AGSL öğrencileri hazırlık sınıflarında hafif Türk müziğinden daha çok hoşlanırken son sınıflarda klasik Batı müziği ön plana geçmektedir. Hafif Batı müziği de en çok hoşlanılan müzikler arasındadır. Öte yandan CSL'de hafif Batı müziğinden çok hoşlanılmasına karşılık, arabesk müzikten hoşlanan da az değildir ancak son sınıfta bunlar çok azalmaktadır. Yukardaki bulgular, her iki okulda da sınırlı da olsa okulun toplumsallaşma etkisini açıkça göstermektedir. Oysa AGSL öğrencilerine, müzik beğenilerinin oluşmasında kimin etkili olduğu doğrudan sorulduğunda, verilen cevaplarda dikkat çekici bir kümelenme görülmektedir. Aile ve okul biraz ön plana çıkmıştır.

Lise öncesinde CSL öğrencilerinin büyük çoğunluğu müzik öğrenimi görmemişken, Bursa AGSL öğrencilerinin çoğunluğu ilkokulda (7-12 yaş), önemli bir bölümü 12 yaşından sonra öğrenime başlamış; Bolu AGSL'nin büyük çoğunluğu 12 yaşından sonra müzik öğrenimine başlamıştır. (AGSL öğrencileri belki de gördükleri bu müzik öğreniminin etkisiyle ve yönlendirmesiyle AGSL'yi seçtiler.

AGSL'ye girmeden önceki dönemde müzik öğrenimi görme süresi, hazırlık sınıflarında ve Bursa AGSL'de daha fazladır. Buna göre AGSL'ye giderek daha uzun süre müzik öğrenimi görenlerin girmekte olduğu söylenebilir. Bursa AGSL Hazırlık öğrencilerinin en büyük grubu koroda müzik eğitimi görmüştür. Gerçekten de gözlediğimiz kadarıyla Bursa'da kurulan Ali Cengiz Çelenk Çocuk Korosu, çok etkili olarak bir okul gibi çalışmış; çocukları hem yetiştirmiş, hem yönlendirmiş hem de

yeni koroların yolunu açmıştır. Bursa Hazırlık dışında kalanlarda en çok müzik öğrenimi görülen yer okuldur. Öğrencilerin önemli bir bölümü de birkaç yerde özel ders alarak müzik öğrenimi görmüştür. Öğrencilerin hemen hemen hepsi asıl dahi müzik olan öğretmenlerden ders almışlardır.

Bursa AGSL ve Bolu Hazırlık'ta en büyük grup, boş (özgür) zaman etkinliği olarak müzikle dinleme biçiminde ilgilenirken Bolu son sınıflar boş zamanlarını çalgı çalarak geçirmektedirler. Hazırlıklarda şarkı söyleyerek geçirenler de az değildir. Bu öğrencilerin etken biçimde boş zaman doldurmaları beklenmesi gerektiğine göre, Bolu son sınıf bu açıdan en iyi durumdadır.

AGSL öğrencilerinin çoğunluğu, "Müziğin en kısa zamanda çömlenmesi gereken önemli sorunlarının olduğu" kanısındadırlar. CSL öğrencilerinin çoğunluğu gibi, Hazırlık sınıflarının önemli bir bölümü "Müziğin belki önemli sorunları vardır, ancak diğer sorunlar yanında öncelik alacak önemde değildir" seçeneğini işaretlemişlerdir. Burada AGSL öğrencilerinin, okula toplumsal çevrenin genel kanısına yakın biçimde müziği önemsemeyen bir görüşle girdikleri; öğrenimleri süresince müziği ve müziğin sorunlarını daha iyi anlar duruma geldikleri yorumu çıkarılabilir.

8. Yalnızca AGSL Müzik Bölümlerine ve Öğrencilerine İlişkin Bulgular

Konuya evdeki müzik (özellikle çalgı) çalışma olanakları açısından bakıldığında, Bursa'da 5 öğrencinin evinde uygun ortam ve olanak bulmamaktadır. Bolu'da 7 öğrencinin çalgısı yoktur. Diğer tüm öğrencilerin ortam ve çalgıları vardır.

AGSL öğrencilerinin büyük çoğunluğu, günlük ders saati sayısının müzik (özellikle çalgı) çalışmalarına olanak bırakmadığı kanısındadır. (Önemli sorunlarından birisi olmalı.)

AGSL öğrencilerinin % 80'i, alan derslerinin diğerlerine göre oranının düşük olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Birkaç öğrenci de İngilizce derslerinin, diğer alan dışı derslerin oranını az bulmaktadır.

Alan dersleri öğretmenleri, dalları ve eğitimcilik-öğreticilik davranışları açısından hazırlık sınıflarında çoğunlukla yeterli bulunurken, son sınıflarda bu "kısmen yeterlili"ye dönüşmektedir.

Alan derslerinde verilenleri hazırlıktakilerin % 55'i yeterli bulurken, bu oran son sınıfta % 16'yı düşmektedir. Son sınıfta yetersiz bulanlar % 33'tür. (AGSL öğrencilerinin okula ve derslere

ilişkin değerlendirmeleri de bu bulguları destekler görünümdeydi: Yeni gelen, alanı ve okulu yeterince tanımayan ve sanatın kazandırdığı eleştirici davranışı henüz yeterince kazanamayan öğrenci iyimserdir.)

9. AGSL Öğrencilerinin Toplumsal Gelişme ve Lise Sonrasına Yönelik Düşünceleri

"Türkiye'nin şimdiki sosyal, siyasal, ekonomik işleyişinden bir bütün olarak hoşnut musunuz?" sorusuna lise öğrencileri çoğunlukla "hayır" demektedir. Cevapların bir kısmı hazırlık sınıflarında "biraz" biçimindedir. Demek ki öğrencilerin bilgileri arttıkça, toplumsal konularla ilgilenmeye başladıkça, karamsarlıkları da artmaktadır. (Bir öğrenci "iğrenç" demiştir)

Dünyanın genel gidişine ilişkin değerlendirmede öğrencilerin çok büyük çoğunluğu "kötüye gidiyor" derken, AGSL'dekilerin bir bölümü, biraz fazlasıyla Bolu son sınıftakiler "kötüye gidiyor ama sonra iyi olacak" seçeneğini işaretlemişlerdir.

En saygın meslek sorusuyla ilgili veriler çok ilginç: AGSL öğrencileri arasında en yüksek frekansa ulaşan profesyonel sanatçılık, CSL öğrencilerinden yalnızca birisince işaretlenmiştir. AGSL öğrencileri ikinci, CSL öğrencileri açısından birinci saygın meslek öğretmenliktir. (Birsen Gökçe'nin yönettiği, 1982'de yapılan araştırmaya göre de tıp doktorluğundan sonra en saygın meslek öğretmenliktir.) (5) Aynı seçenek olarak verilen müzik öğretmenliği ne yazık ki AGSL öğrencilerinden yalnızca iki, CSL öğrencilerinden bir taraftar bulabilmiştir. Ne acıdır ki öğrencilerimiz, genel anlamda öğretmenliğin yanında da saygın olmadığına inandıkları bir mesleğe hazırlanmaktadırlar. Bence en büyük sorunlarımızdan biri müzik öğretmenliğine statü ve saygınlık kazandırmaktır.) Aynı zamanda öğretmenlik olan üniversite öğretim elemanlığı, hem AGSL hem CSL öğrencilerinden birer frekans alabilmiştir. Aynı seçenek olarak verilen bilimadamlığı, AGSL'de üçüncü, CSL'de dördüncü sıradadır. Üç AGSL öğrencisi bütün meslekler saygındı derken, iki CSL öğrencisi kendilerinin seçenek olarak ekledikleri dolandırıcılığa saygınlık payesi vermişlerdir. Bu arada piyasa müzisyenliği AGSL öğrencilerinden onay alamazken, iki CSL öğrencisince işaretlenmiştir. (Bu şaşırtıcı bulgular, çoğu toplumsal değerlerin alt-üst olduğu son yılların toplumsal ortamının sonucu olarak ortaya çıkmış

olsa gerek.)

AGSL öğrencilerinin % 10'unun dışında kalanları lise eğitiminden sonra müzikle ilgili mesleklere yönelik eğitim görmek istemektedirler: % 33'ü profesyonel sanatçılığa, % 27'si müzik öğretmenliğine, % 20'si üniversite öğretim elemanlığına yönelik eğitim görmek istemektedirler. AGSL öğrencileri, Türkiye'nin bugünkü koşullarında, yöneldikleri mesleğe hazırlayıcı eğitim görüyor olmalarından dolayı çok şanslıdır.

Bursa AGSL öğrencilerinin büyük bölümü (% 39) Bursa Müzik Eğitimi Bölümü'ne; önemli bölümü (% 32) Bilkent'e; % 18'i Marmara'ya; % 15'i Bursa'ya ikiye öğrenci Bilkent ve Bolu'ya; üç öğrenci konservatuvara girmek istemektedir. Bu tercihleri için, Hazırlık sınıftakiler, çoğunlukla (% 52) "Öğretim kadrosu daha iyi olduğu için" cevabını verirken; son sınıfta en büyük kesim (% 40), "Bulunduğu kentin müziksel, kültürel olanakları daha iyi olduğu için" cevabını vermektedir. Bursa'da 8, Bolu'da 3 öğrenci oturduğu kentte olduğu için derken, bina, ara-gereç diyen yalnızca bir öğrencidir. Daha önceki verilerle uyumlu olarak, aile baskısından yakından Bursa AGSL'den 5 öğrenci de "Ailemden uzaklaşmak için" cevabını vermiştir.

AGSL öğrencilerinin tercih eğilimlerinin, buradaki görünümüyle genel olarak sağlıklı olduğu söylenebilir. Gerçekten de öğretim sürecinde öğrencinin çevresindeki en önemli öğe öğretmendir ve genel olarak yüksek öğrenimde, özellikle de müzik eğitiminde zengin bir çevre, müziksel, "kültürel" olanaklar çok önemlidir. (Zuckmayer, kendi ifadesiyle, bu olanaklar yetersiz olduğu için, Ankara dışında müzik bölümü açılmasını doğru bulmamış ve uzun yıllar Ankara dışında müzik bölümü açılmamıştır.) Buna göre müzik eğitimi bölümleri açılırken çevrenin müziksel, "kültürel" olanakları da gözönüne alınmalı ya da müzik eğitimi bölümleri çevrelerinde bu olanakları yaratma konusunda etkin biçimde öncülük yapmalıdırlar. Bursa Müzik Eğitimi Bölümü'nün orkestra kurması filarmoni derneği kurması, konser piyanosu alınmasını sağlaması gibi etkinlikleri bu açıdan çok büyük değer taşımaktadır.

10. AGSL Öğrencilerinin AGSL'den Beklentileri

"Okulunuzdan beklentileriniz nelerdir?" biçimindeki açık uçlu soruya verilen cevaplar aşağıdaki biçimde değerlendirilebilir:

Bursa Hazırlık'ın cevapları, sırasıyla "İyi bir şe-

kilde yetiştirmesi", "Müzik derslerinin daha çok olması", bu alanda iyi yetiştirmesi", "Üniversiteyi kazanmamı, orada ve sonrasında başarılı olmamı sağlayacak eğitim vermesi" konularında odaklanmaktadır. Bunların yanında yönetim, öğretmen ihtiyacı, bina ve araç-gereçle ilgili konulara dağılan cevaplar bulunmaktadır.

Bursa son sınıfta ise öğretmen ve bina konusunda büyük bir yığılma görülmektedir. Bunlardan sonra, hem alanla ilgili hem de genel olarak iyi bir eğitim-öğretim beklentisi ve araç-gereç sorunu konusunda yığılma dikkati çekmektedir. Üniversitenin eşliğinde bulunan bu öğrencilerin, üniversiteye girmelerinin sağlanması beklentisini geri planda bırakmaları, alanlarını ve okullarını daha iyi tanıyan bu öğrencilerin, temel ve önemli sorunları görebilir duruma gelmeleriyle açıklanabilir. Öğretmen konusuyla ilgili olarak, kendi ifadeleriyle iyi, dallarında yeterli, öğrenci psikolojisinden anlayan ve onlara duyarlı olan, çalgıları sevdiren, teşvik eden öğretmen beklentisi dile getirilmektedir. Bunun yanında, kendi alanlarında derslere giren ve dallara göre yeterli sayıda öğretmen beklentisi belirtilmiştir. Büyük bir öğrenci grubu, en önemli beklentileri olarak, okulun kendine ait bir binasının bulunması isteğini ön plana çıkarmışlardır. Binası olmayan, okul okul dolaşarak eğitimini sürdürmeye çalışan göçmen Bursa AGSL'nin gelişmesini engelleyen en önemli sorunlarından bina konusunun ilk sıralarda yer alması doğaldır.

Yalnızca iki alan öğretmenin bulunduğu Bolu AGSL'de Hazırlık sınıfı öğrencilerinin büyük bir bölümü "Yeterince iyi eğitim-öğretim" derken, önemli bölümü de "Daha fazla ve her çalgı için dal öğretmeni" isteğini dile getirmişlerdir. Henüz kendi binalarının olmaması nedeniyle de bina sorunu da önemli sayıda bir grup tarafından dile getirilmiştir. Bolu Hazırlık'ın cevaplarının önemli bölümü Bursa Hazırlık'taki gibi değişik konulara dağılmıştır.

Bolu son sınıfta da öğretmen ve bina sorunu belirtilen konulardır. Ancak, bunlardan sonra araç-gereç sorununu da büyük bir grup belirtmiştir. Buna okulun yeterli araç-gerecinin olmayışı; özellikle piyano sayısının yetersizliği yol açmış olabilir. Bu koşullarda üniversiteye girme konusunda Bolu AGSL öğrencilerinin kendilerine güvenleri sarsılmış olmalı ki, önemli bir grup da "Üniversiteye girebilmek için iyi bir eğitim verilmesi" beklentisini dile getirmiştir. Bunların yanında, daha anlayışlı, giyimde daha hoşgörülü, öğrencilerin düşüncelerine saygılı yönetim beklentisini belirtenler de dikkati çekecek sayıdadır.

Bolu son sınıftaki bir öğrencinin aynen aktardığım şu sözleri, bu okulların nasıl yapılması

gerektiği konusunda ipuçları vermektedir: "Sanatla, müzikle daha çok doyurulmuş (olarak) yetiştirilebilirdik. kalıplaşmış eğitim, öğrencilik gibi kavramların dışında yetiştirilmeli; sanat dünyasındaki kimliğimize ve yerimize hazırlanmalıydık. Herkesin yaptığı ya da yapabileceği basit şeyleri yaparak zaman kaybetmemeli, saçma işlerle uğraşmamalı, görünüşe değil içe (ruha) hitap eden bir eğitim almalıydık."

IV. SONUÇ

AGSL'ye görelili bir nitelemeyle, sosyo-ekonomik düzeyi orta (yatılılarda ortanın biraz altında), belli düzeyde öğrenim görmüş, çoğunluğu memur, demokratik tutumlu ailelerin çocukları girmektedir.

Bu öğrenciler, demokrasinin gerektirdiği özellikler açısından daha da gelişerek çıkmaktadırlar. Onların pek çok sorunları ve beklentileri vardır; ancak sevdikleri bir okuldadırlar ve ilgi duydukları, sevdikleri bir alanın eğitimini yapmaktadırlar.

Müzik eğitimi sorunlarının önemli ölçüde çözümü; demokrasinin, demokrasi kültürünün yerleşmesi, yaşanılır hale gelmesi için AGSL'lerin artırılması gerekmektedir.

Ayrıca, AGSL'lerin, bulundukları kentin okulu biçiminde işleyerek, büyük çoğunlukla öğrenci mevcutlarının o kentlilerden oluşmaları sonucu, diğer illerdeki, küçük yerleşim yerlerindeki yeteneklerin değerlendirilmesini sağlayamadıkları için çoğaltılmalarında ve iyi işleyen bir yatılılık sisteminin kurulmasında yarar vardır.

Ancak, AGSL'ler, nitelikten ve temel yapılarından ödün vermeden çoğaltılmalıdırlar. Zaten ödün verilerek açılanlarına AGSL demek güçtür.

(1) **Abdullah Uz**, "Müzik Eğitimi Bölümlerinin Öğrenci Yapısı", Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. VII, 1 (1992), s.13.

(2) Aynı, s.132

(3) Anketin hazırlanmasında şu kaynaklardan büyük ölçüde yararlanılmıştır:

Birsan Gökçe, Ortaöğretim Gençliğinin Beklentisi ve Sorunları. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bak. Yay., 1984.

Abdullah Uz, "İmam-Hatip Lisesi Öğrencileri ve Sorunları", Yayınlanmamış bilim uzmanlığı tezi, Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Ens., 1984.

(4) **Abdullah Uz**, "Müziksel Toplumsallaşma" basılmamış araştırma raporu. Bursa: 1994.

(5) **Gökçe**, ön. ver., s.88

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurulları'nın İşlevi

İsmail BOZKAYA

Doç., U.Ü. Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ülkemiz insanının çağdaş ve aydınlık yüzünün ortaya çıkarılmasında, yeteneklerinin eğitilmesinde görev alan önemli sanat kurumlarımızdır. Önceki yıllarda, zaman zaman kesintiye uğrayarak bile olsa bugün sanat ve kültür yaşamımızı etkileyen insanlarımızın yetiştiği "Müzik Semineri" uygulamalarından sonra örgün eğitim sistemi içinde devamlı ve kalıcı bir yapıya ulaştırılmaları eğitim dünyamız için çok önemli bir hizmet olmuştur.

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin özellikle üniversitelere bağlı Güzel Sanatlar Fakülteleri'nin Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümleri'nin ve Devlet Konservatuarları'nın bulunduğu yerlerde açılmaları ilke olarak benimsenmiştir. Burada temel düşünce sanat eğitiminin felsefesi, amaç ve ilkeleri ile genel kapsamı ve geliştirilmesi konularında Üniversite-AGSL işbirliğini sağlamak, ikisi arasında yapısal bağlar kurmak, liseden üniversiteye kadar daha uzun bir süreyi kapsayan canlı, dinamik, birbirini etkileyen ve tamamlayan, kendi içinde akışın sağlandığı sanat ortamları yaratmaktır.

Bu ortamların yaratılmasında; sanat eğitimi programlarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirip geliştirilmesi konularında görev yapmak üzere Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurulu'nun oluşturulması, bu kurulda okulun bulunduğu ildeki üniversitelere

bağlı Güzel Sanatlar Fakülteleri, Eğitim Fakülteleri ve Devlet Konservatuarları'nın ilgili bölümlerinin öğretim elemanları arasından üçer üyenin danışman olarak bulunması gerekli görülmüştür.

Uygulama Nasıl Oluyor?

Böyle planlanmış, görevlendirmeler yapılmış olmasına karşın uygulamanın tam bu doğrultuda olduğunu söylemek zordur. İlk yönetmelikte Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Üst Kurulu ile Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Lise Kurulu biçiminde iki ayrı organ olarak düzenlenen bu yapılanmanın aslında son derece demokratik ve her türlü gelişmeye açık bir sistem olduğu hemen anlaşılıyor. Bakanlık bünyesinde bir üst kurul AGSL'nin sanat politikalarının belirliyor, öneriler geliştiriyor. Lise kurulu da aynı biçimde sanat eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda sanat programları hazırlıyor, derslerin her sınıfta hangi düzeyde eğitiminin yapılacağını saptıyor. Yöneticiler ve öğretmenler, müfredat belli değil diye başlangıçta yakındılar. Ancak ders içeriklerini kendilerinin hazırlamaları ortaöğretim düzeyinde çok ender görülebilecek önemli bir uygulamadır.

1993 yılında yapılan değişiklik ile üst kurul kaldırılmış, lise düzeyinde okul müdürünün başkanlığında ilgili bölümün alan dersleri öğret-

menlerinin katılımı ile üniversite öğretim elemanlarının danışman olarak katılmalarının sağlanacağı bir kurul oluşturulmuştur. Üniversite öğretim elemanlarının danışman olarak katılmalarının sağlanması ise düşünce olarak üst düzeyde bir anlayışın ürünüdür. Bu kurumun çalışmalarına sağlanan bu özgür, bağımsız ortam her türlü yaratıcılığın ve başarının da esin kaynağı olmalıdır.

Ancak Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurulu çalışmalarının üniversite ile bağlantısında aksaklıklar olduğu görüşü yaygındır.

Bunun başlıca nedenleri şöyle açıklanabilir.:

1. Kimi AGSL'nin bulunduğu illerde adı geçen üniversiter kurumlar yoktur. Pek doğal olarak bu işbirliği gerçekleşmemektedir. Çankırı AGSL, Antalya AGSL örneklerinde olduğu gibi.

2. Kimi üniversitelerde yöneticiler öğretim elemanlarının AGSL'nde ders verme, sanat kurulu üyeliğinde bulunma gibi görevlerine sıcak bakmadılar, bir zaman için görev askıya alındı.

3. Kimi AGSL'nde de pek önemsenmeyecek nedenler yüzünden işbirliği sağlanamadı. İletişim kopukluğu, organize eksikliği gibi.

4. Ancak en önemlisi AGSL yönetmeliğinde "Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurulu'na üniversite öğretim elemanlarının danışman olarak katılmaları sağlanır" denmesine karşın bu tek taraflı görevlendirme boşlukta kaldı, iyi niyetli yaklaşımlarla işlerlik kazandırılmaya çalışıldı.

Bu konuda yapılan bir araştırma, konuya ışık tutacak nitelikte benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri yöneticilerine yönelik bir mini anket uygulandı. 16 liseden 10 lise anketi yanıtladı. Bir lise bu kurulun zümre öğretmenleri toplantısına dönüştüğünü öne sürerek boş bıraktı.

Ankette sorulan soruların bir bölümü ve ya-

nıtları şöyledir:

1. Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurulu yönetmelik gereği düzenli toplanıyor mu?

Tablo: 1

Okul Adı	Evet	Hayır	Gerektikçe
Adana AGSL •			
Ankara AGSL ••			
Antalya AGSL•••		X	
Bolu AGSL•			
Bursa AGSL			X
Çankırı AGSL•••	X		
Diyarbakır AGSL•••	X		
Edirne AGSL	X		
Eskişehir AGSL		X	
Isparta AGSL	X		
İstanbul AGSL•			
İzmir AGSL	X		
Kayseri AGSL•			
Kütahya AGSL•			
Şanlıurfa AGSL•			
Trabzon AGSL			X
Toplam	5	2	2

•) Anketi yanıtlamadı.

••) Boş bıraktı.

•••) İlinde ilgili üniversiter kurum yok.

Beş okul yönetmelik gereği kurulun toplandığını, iki okul gerektiği toplandığını, iki okul toplanmadığını söyledi, bir okul boş bıraktı.

2. Üniversiteden gelen öğretim elemanları bu toplantılara düzenli katılıyorlar mı?

İki okul düzenli katıldıklarını, iki okul bazen katıldıklarını söyledi. İki okul katılmadığını, üç okul da ilinde ilgili üniversiter kurum olmadığını söyledi.

3. Katılmıyorlarsa size göre nedenleri nelerdir? Verilenleri önem sırasına göre işaretleyiniz, varsa başka nedenler yazınız.

Verilen seçenekler önem sırasına göre "organize olamıyoruz, yöneticiler ilgi göstermiyor,

Tablo: 2

Okul Adı	Evet	Hayır	Bazan
Adana AGSL •			
Ankara AGSL ••			
Antalya AGSL•••		X	
Bolu AGSL•			
Bursa AGSL			X
Çankırı AGSL•••		X	
Diyarbakır AGSL•••		X	
Edirne AGSL		X	
Eskişehir AGSL	X		
Isparta AGSL			X
İstanbul AGSL•			
İzmir AGSL	X		
Kayseri AGSL•			
Kütahya AGSL•			
Şanlıurfa AGSL•			
Trabzon AGSL		X	
Toplam	2	5	2

•) Anketi yanıtlamadı.

••) Boş bıraktı.

•••) İlinde ilgili üniversiter kurum yok.

kurul üyeleri ilgi göstermiyor" olarak sıralandı. Diğer nedenler arasında da "Öğretim elemanlarının bu toplantılar için ücret talepleri var, öğretim elemanlarının dersleri çok yoğun, zaman ayıramıyorlar" gibi anlatımlar yer aldı. Üç okul boş bıraktı.

4. Bu kurulun okulunuz çalışmalarına katkısı olduğuna inanıyor musunuz?

Üç okul kurulun çalışmalarını yararlı bulduğunu söyledi. Beş okul kısmen yararlı bulduğunu söyledi. Yararlı olmadığını hiçbir okul düşünmüyor.

5. Üniversite öğretim e-

lemanlarının kurula katkılarını yeterli buluyor musunuz?

Üç okul yeterli bulduğunu, bir okul kısmen yeterli bulduğunu, dört okul da yeterli bulmadığını söyledi. İki okul boş bıraktı.

"Başka düşünceleriniz varsa yazınız" başlığı altında şu görüşlere yer verildi.

•Bina dahil hiçbir şeyimiz yok. Gece gündüz çaba göstererek yararlı olmaya çalışıyoruz.

•Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurulu gerekli bir kurul olup özellikle programların hazırlanmasında ve uygulanmasında etkili görev yap-

malıdır.

Tablo: 3

Okul Adı	Evet	Hayır	Kısmen
Adana AGSL •			
Ankara AGSL ••			
Antalya AGSL•••(••)			
Bolu AGSL•			
Bursa AGSL	X		
Çankırı AGSL•••			X
Diyarbakır AGSL•••	X		
Edirne AGSL			X
Eskişehir AGSL	X		
Isparta AGSL			X
İstanbul AGSL•			
İzmir AGSL			X
Kayseri AGSL•			
Kütahya AGSL•			
Şanlıurfa AGSL•			
Trabzon AGSL			X
Toplam	3	-	5

•) Anketi yanıtlamadı.

••) Boş bıraktı.

•••) İlinde ilgili üniversiter kurum yok.

Tablo: 4

Okul Adı	Evet	Hayır	Kısmen
Adana AGSL •			
Ankara AGSL ••			
Antalya AGSL***(**)			
Bolu AGSL•			
Bursa AGSL	X		
Çankırı AGSL***		X	
Diyarbakır AGSL***		X	
Edirne AGSL		X	
Eskişehir AGSL	X		
Isparta AGSL			X
İstanbul AGSL•			
Izmir AGSL	X		
Kayseri AGSL•			
Kütahya AGSL•			
Şanlıurfa AGSL•			
Trabzon AGSL		X	
Toplam	3	4	1

•) Anketi yanıtlamadı.

••) Boş bıraktı.

***) İlinde ilgili üniversiter kurum yok.

•İlimizde üniversite bulunmaması ve kurul üyelerinin bu konudaki deneyimsizliği kurulun çalışmalarını amacına ulaştıramıyor.

•Bakanlık öğrenci sayısı ve ders saatlerini gözeterek yeterince öğretmen ataması yapılmalıdır.

•Yerel yöneticilerin müzik bilgileri yok.

•Müzik kurumları ile ilişkilerimiz çok iyi. Çalışmalarımızı Avrupa normlarının üzerinde yürütüyoruz.

•Fiziki yapı uygun olmadığı için çok zor koşullarda öğretim yapıyoruz.

SONUÇ

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurulları'nın çalışmaları ile ilgili gözlem ve araştırma sonuçları şöyle özetlenebilir:

1-Bu kurullar gerekli ve önemlidir. Okulun sanat etkinliklerini belirlemede ve uygulamada,

özellikle derslerin öğretim programlarının her sınıf ve düzeyde hazırlanmasında önemli görevleri vardır.

2-Bu kurullara danışman olarak katılmalarının sağlanması öngörülen üniversite öğretim elemanlarının görevlendirilmeleri tek taraflı olduğu için istenilen düzeyde işlerlik kazanmamıştır.

3-Bu kurullarda görev yapanların program geliştirme konusundaki deneyim eksikliği çalışmaları olumsuz etkiliyor.

4-Kimi Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'miz sorunlarını çözmüşler ve üst düzeyde eğitim yapmaktadırlar.

5-AGSL'nin başka sorunları da vardır ve kurul üyeleri doğrudan ya da dolaylı kendilerini bu sorunların içinde bulmaktadırlar.

ÖNERİLER

1. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurulları'na danışman olarak katılacak üniversite öğretim elemanlarının görevlendirilmelerine ilişkin daha etkin bir düzenleme getirilmelidir.

2. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nde bir öğretmen "Müzik Eğitiminde Program Geliştirme" konusunda eğitilmeli ve kurulun çalışmalarına bu yönde katkıda bulunmalıdır.

3. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri - Üniversite ilişkilerinin canlı ve etkili bir biçimde yürütülmesine özen gösterilmelidir. Sağlıklı ve güçlü ilişkiler daha pek çok sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır.

4. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin derslik, çalışma odaları, yurt, öğretim kadrosu, öğretim programları, ulaşım gibi temel sorunları hızla çözülmelidir. Sanat eğitimi bunun üzerine yapılandırılmalı ve olabildiğince üst düzeyde ürün alabilmek için çaba harcanmalıdır.

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Ses Eğitimi

İsmail M. GÖĞÜŞ

Yrd. Doç. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Değerli konuklar, eğitimin ana boyutlarından biri de elbette ki sanat eğitimi olmaktadır. Hatta ben şunu vurgulamak istiyorum. Bağışlayınız, belki çok iddialı olacak ama eğitim bile bir anlamda sanattır. Neden? Çünkü eğitim için uygun ortamlar yaratmak, hedefler tesbit etmek, içerik belirlemek, öğretim süreçlerinin mükemmelliğini sağlamak, eğitim sonucu elde edilen ürünü değerlendirmek, hepsi ama hepsi birer bilgi, beceri, aynı zamanda da ustalık gerektirmektedir. Eğitimin bütün öğeleri, bir sanat eserinin bölümlerini oluşturur demek hiç de yanlış olmaz çünkü.

Sanat eğitimi içerisinde müzik eğitimi de önemli bir yer almaktadır. Müzik eğitiminin ana boyutlarından birini de "Ses Eğitimi" oluşturmaktadır. Ses eğitimi, bazı araştırmacılara göre, bazı tıpçılara, bazı ses pedagoglarına göre erkeklerde 18, kızlarda 16 yaşlarında başlar. AGSL'nde okuyan gençler tam bu yaşa girme öncesindedirler. Yani "ergenlik dönemi"nin yoğun olduğu bir dönemdedirler.

AGSL küçük yaşlardan itibaren öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda eğitim görmelerini sağlamak, yükseköğrenime kanalize edilmiş, lise dengi okullardır. Başlangıçta daha çok resim ve müzik eğitimi alanında yükseköğretim kuruluşları hedeflenerek, resim ve müzik şubeleri biçiminde organize edilmiş gib idüşünülürse de, programlarda öğrencinin değişik yetenek veya düşüncelerinin farkına varmasıyla, değişik yükseköğretim alanlarına yönelmesine olanak sağlayacak şekilde programlara yer verilmiştir. Hazırlık sınıflı AGSL'nde yabancı dil de önem taşımaktadır. Bugün, yüksek öğrenimde dahi her kuruma yerleştirilememiş olan yabancı dil konusundaki hassasiyet de büyük bir atılım olarak düşünülmektedir.

İlk kez 1989-1990 öğretim yılında İstanbul'da eğitim-öğretime başlayan ASGL'nin sayısı bugün on altıya ulaşmıştır. Bunlar; 1990-1991 öğretim yılında Ankara, Bursa, Eskişehir, İzmir, Kütahya'da, 1992-1993 öğretim yılında Adana, Bolu, Kayseri, Diyarbakır'da, 1994-1995 öğretim yılında Şanlıurfa'da, 1995-1996 öğretim yılında Çankırı, Edirne, Isparta ve Trabzon'da, 1996-1997 öğretim yılında Antalya'da gerçekleşmiştir. (Bunlardan Kütahya AGSL'nde müzik bölümü yoktur.)

1995-1996 öğretim yılı itibariyle AGSL'nde 253 öğretmen görev yapmakta iken 1996-1997 öğretim yılında 43 öğretmenin daha ataması yapılmış durumdadır. Bu okullarda 2350 öğrenci, eğitim-öğretim hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Sanat eğitiminin küçük yaşlarda başlaması bakımından önemli görülen AGSL'de 20.06.1993 tarih ve 2163 sayılı Resmi Gazete'de yer alan yönetmeliğinde;

-Güzel sanatlar alanında ilgi ve yetenekleri olan öğrencilerin eğitimini sağlamak,

-Öğrencileri araştırıcı, geliştirici çalışmalara yönleltmek,

-Onları, yetenekleri doğrultusunda seçenekli, bağımsız, doğru yorumlar yapabilecek kişiler olarak yetiştirmek...

biçiminde amaçlar bulunmaktadır.

AGSL'nde eğitim, çalgıya yönelik olarak planlanmış, ses eğitimi maalesef ele alınmamıştır. Bu okullarda öğrenci, sesini koro ve solfej derslerinde yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Ancak AGSL'nde ses eğitim alanı öğretmenleri bulunmamaktadır demek pek yanlış olmaz. Bir-iki okulda ancak bulunmaktadır. Koro dersleri, işitme veya çalgı grubuna mensup öğretmenler tarafından yürütülmektedir. Ergenlik döneminde öğrenciye söylenecek şarkılar, solfejler önem taşımaktadır. İşte sorun burada yatmaktadır. Ergenlik döneminde seste kısılmalar, pürüzlenmeler, kırılmalar olur. Bunların nedenlerini bilmek, öğrenciye ona göre eğitim vermek gerekmektedir. Bu kurumlara atanacak öğretmenlerin içerisinde müzik eğitimi bölümlerinden "ses eğitimi alanı" mezunu olan öğretmenlere yer verildiğinde, bu tür sıkıntıların kalmayacağına inanılmaktadır.

Ergenlik döneminde ses kalitesini etkileyen birkaç etkene de burada yer verilecektir. Ergenlik dönemi, gencin hormonal dengelerinin değiştiği bir dönemdir. Vücutta organlarda değişimler, gelişmeler olmaktadır. Bununla birlikte larenks de büyümekte değişimler olmaktadır. Vokal kordlardaki lifçiklerin sayılarında artmalar olmaktadır. Kıkırdaklar büyümektedir. Aritenoid kıkırdaklarda gelişmeler, incelmeler olmaktadır. Ödemler oluşmaktadır, fonasyon sırasında ses telleri arasında üçgen şeklinde bir açıklık kalmaktadır. Bunlara bağlı nedenlerle de seste hışırtı, kırılma meydana gelmektedir. Vokal

kordlar arasında kalan açıklıktan hava, duyulur biçimde gelmektedir. Bu doğal bir durumdur.

Net ses elde edilebilmesi için iki ses telinin birbirine tam olarak temas etmesi gerekmektedir. İşte bu teknik zorluğu bilmeyen bir öğretmen, net sesi bulabilmek için öğrenciyi zorlayacaktır. Bu durumda öğrenci, sesi forse edecek, ses tellerini birbirlerine yaklaştırmak için zorlayacaktır. Bu durumda kaslarda gevşeme ya da zedelenme olabilecektir. Oysa şarkı söylemede yumuşak fonasyon tercih edilmektedir. Bu ise, ancak ses eğitimcisinin gözetiminde gerçekleşebilir.

Değişik üniversitelerde AGSL çıkışlı öğrencilerden müzik eğitimi bölümlerine girenler de geçmişteki eğitimlerinden kalan ses problemleri gözlenmektedir.

U.Ü. Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde 1994-1995 öğretim yılında AGSL çıkışlı on iki öğrencinin dokuzunda ses problemleri tesbit edilmiştir. 1995-1996 öğretim yılında yine AGSL çıkışlı öğrencilerin sekizinde yine aynı durum gözlenmiştir. 1996-1997 öğretim yılında da yine benzer problemlerle karşılaşmıştır. Bu tip öğrencilerle U.Ü. Tıp Fakültesi K.M.M. Polikliniği - Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü işbirliği şeklinde çeşitli tedavi egzersizler yaptırılmış, bazı öğrencilerde olumlu sonuçlar alınmıştır.

Uludağ Üniversitesi'ndeki durumların benzeri Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fak. Müzik Eğitimi Bölümü'nde de tesbit edilmiş, benzeri yaklaşımlarla nodül "I" açıklığı, ödem v.b. durumlar tedavi edilmeye çalışılmıştır.

Bu sempozyumda bir de yaygın olarak kullanılan "diyafram nefesi"ne yer verilecektir. "Diyafram nefesi" yanlış bir kullanım olarak yerleşmiş bir terimdir. Bazı eğitimcilerin "diyaframa nefesi al" dedikleri gözlenmektedir. Ancak diyaframa nefes hiçbir zaman alınmaz. Diyafram; akciğerlerin aşağıya doğru alçalmasına, yukarı çıkmasına, dolayısıyla kaburgalarla birlikte hareketi yardımıyla akciğerin hacim olarak büyüyüp küçülmesine yol açan, göğüs boşluğu ile karın boşluğunu birbirinden ayıran bir kastır. Nefes alırken akciğerin aşağıya doğru büyümesi, nefes verirken akciğerin yukarıya doğru çıkmasını sağlar. Karın adaleleri, bu aktivitede önemli roller üstlenirler. Akciğerin kendi başına genişleyip, daralma özelliği yoktur.

Akciğerler, vücuda yaşamak için gerekli havanın girip çıkmasını sağlarlar. İspirasyon sırasında göğüs kafesinin genişlemesi ile akciğerlerle göğüs kafesi arasında basınç, menfi olduğundan (yani arada hava olmadığından) akciğerler dışarıya doğru göğüs kafesi ile birlikte açılırlar. Böylece "intropulmoner basıncın" azalmasıyla dıştaki atmosfer basıncı arasında fark ortaya çıkar ve dışardan akciğerlere hava dolmaya başlar. Expirasyonda ise yine diyafram yukarı doğru hareketlenir, akciğerler de bunlara bağlı olarak hacimce küçülürler.

Dolayısıyla nefesi aldırıp verdiren etkenlerden biri diyaframdır. Diyaframla ses bağlantısı önemlidir. Diyafram basıncı vasıtasıyla sesi ağzın ön kısmına doğru, yani rezonans bölgesinde tutmak önemlidir. Sesin aşağı düşmemesi için ses-diyafram bağlantısı sağlam kurulmalıdır. AGSL'ndeki öğrencilere şarkı söylemeleri sırasında vokal kordların pozisyonundan dolayı, net ses elde etmek için sürekli "diyaframını kullan", "ıkın" denilirse, yani puberte boşluğundan kaynaklanan doğal durumu zorlanırsa, öğrencinin sesine zarar verilebilir. Çünkü bu durumda "forse" başlayacaktır. Bunun sonucu "İ" şeklinde açıklık, "V" şeklinde açıklık, (aritenoid kıkırdaklara yakın) polip ya da nodül gibi organik bozukluklar baş gösterecektir. Yani fonasyondan kaynaklanan organik bozulmalar neticesi, ömür boyu sakat sesli insanlar üretilecektir.

Ayrıca gözlenen odur ki, AGSL'nde iddialı eserlere yer verilmektedir. Teknik güçlükleri olan opera ariaları, düetleri, ya da ses sınırı oldukça geniş koro eserleri konser programlarında yer almaktadır. Oysa çocuğun ses sınırı bellidir. Bu sınır artistik eserlerle zorlanmamalıdır. Diğer yandan koro eserlerinin yorumlanması sırasında kalabalık gruplarla çalışıldığından, her öğrenciyle ayrı ayrı ilgilenilemeyeceği oldukça güçtür. Ses gruplarında zorlanan öğrencileri tesbit etmek de zor olacaktır.

Sonuç olarak; AGSL'nde görev yapacak öğretmenlerin seçiminde, işitme ve çalgı alanlarının gözetilmekte olduğu (bu programlarına uygun düşmektedir), bu durumda ses eğitimcisinin okutması gereken Koro derslerini de başka alandan bir öğretmenin (söz gelimi piyano öğretmeni) okutabildiği görülmektedir. Oysa, gerçekte bu okullarda okumakta olan öğrencilerin ergenlik döneminde olmaları da gözönüne alınarak her AGSL'ne mutlaka bir "ses eğitimi alanı" öğretmenin de atanması bazı problemlerin ortaya çıkmasını önleyecektir. Çeşitli AGSL'nde görev yapan öğretmenlerle yapılan görüşmelerde de bu durum dile getirilmiştir.

Ayrıca yurt sathında AGSL, üniversitelerle işbirliği yapılarak çoğaltılmalıdır. Bu nicelik artışının yanısıra, nitelik de ihmal edilmemeli, bu kurumlara branşlarında yeterli öğretmenler atanmalı, sınav jürileri, bilimsel ölçütleri geliştirmelidir.

Kaynaklar

Göğüş, İsmail. "Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Anadal Ses Eğitimi Programlarının Etkinliği". Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. İTÜ Sosyal Bilimler Enst. 1994

Göğüş, İsmail. "Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Ses Eğitimi", M.Ü. Atatürk Eğt. Fak. II. Ulusal Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri, 1996

Toprak, Murat. "Hiperkinetik Disfonilerde Strotoskopik ve Spirometrik Parametreler" Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. KBB Anabilim Dalı, 1991. .

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Viyolonsel Eğitimi, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

R. Erol DEMİRBATIR

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi

Değişen ve gelişen ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda, her alanda pek çok yenilik yaşanırken, sanat eğitiminin önemli bir boyutunu oluşturan müzik eğitimi alanında da özellikle son dönemde büyük aşamalar kaydedilmiş, müzik eğitimi sistemimize katkı sağlayan kurumlar gelişirken, birçok yeni kurum da toplum hayatımıza kazandırılmıştır. 1989 yılından itibaren kurulmaya başlayan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri de, örgün müzik eğitimi kurumlarımız içerisinde önemli bir konuma sahiptirler.

Güzel sanatlara ilgili ve yetenekli gençlerin temel sanat eğitimi alarak, yükseköğretim kurumlarına kazandırılması amacıyla kurulan bu liseler, eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümleri için uzun süredir ihtiyaç duyulan değerli bir kaynağı oluşturmaktadırlar.

Müzik eğitimi bölümlerine giren A.G.S.L. mezunu öğrenciler, belli müziksel birikimlere ve alt yapıya sahip olarak gelmekte, böylece müzik eğitiminin temel boyutları olan müzik kuramları, ses ve çalgı eğitimi sürecini doğrudan etkilemektedirler. Bu durum, dolayısıyla çalgı eğitiminin önemli bir kolunu oluşturan viyolonsel eğitiminin de, gerek A.G.S.L.'de ve gerekse müzik eğitimi bölümlerinde birbirinin devamı biçiminde, bütünlüklü bir yapı içerisinde çözümlenmesi, değerlendirilmesi ve ihtiyaca yönelik değişikliklerin yapılması zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Bu bildiride:

1. A.G.S.L. Müzik Bölümlerinde Viyolonsel Eğitimi
2. A.G.S.L. Müzik Bölümleri Viyolonsel Eğiti-

minde karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

2.1. Viyolonsel Öğrencilerinin Seçimi ve Çalgının Tanıtımı Sorunu

2.2. Uzman Viyolonsel Eğitimcisi Bulma-Yetiştirme Sorunu

2.3. Çağdaş Program Geliştirme Esasları Doğrultusunda Viyolonsel Öğretim Programı Geliştirme Sorunu

2.4. Viyolonsel Eğitiminde Dağarcık Sorunu

2.5. Viyolonsel Eğitiminde Bina, Donanım ve Ders Araç-Gereçlerine İlişkin Sorunlar

3. Sonuç

konularına yer verilmektedir.

1. ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSELERİ MÜZİK BÖLÜMLERİNDE VİYOLONSEL EĞİTİMİ

Çağdaş toplumlarda çok yönlü bir yaklaşımla uygulanmaya çalışılan eğitim sürecinde "sanat eğitimi" eğitimin, "müzik eğitimi" sanat eğitiminin, "çalgı eğitimi" müzik eğitiminin ve "viyolonsel eğitimi" de çalgı eğitiminin temel boyutlarından biri olarak kabul edilmektedir (1).

Müzik eğitiminin bu önemli boyutunu oluşturan viyolonsel eğitimi ve öğretimi etkinlikleri, bireyi bilişsel, duyuşsal ve devrimsel yönleriyle bir bütün olarak ele almakta, bu etkinlikler viyolonselin öğrenilebilmesi için bireyin müziksel davranışlarına belli bir düzen ve disiplin kazandırmayı amaçlamaktadır. Doğru duruş, tutuş, temiz ses üretebilme, çalgının yapı ve özelliklerini bilme, belli düzeydeki etüd ve eserleri seslendirebilme vb. birtakım hedefler viyolonsel

eğitiminin amaçladığı temel bilgi ve becerilerdir.

Bu görüşler doğrultusunda viyolonsel eğitimi; viyolonsel öğretimi yoluyla bireylerin ve onların oluşturdıkları toplulukların devinimsel, bilişsel ve duyuşsal davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişiklikler oluşturma ya da onlara bu nitelikte yeni davranışlar kazandırma süreci olarak tanımlanabilir (2).

Viyolonsel gerek teknik kapasite, gerek literatür ve gerekse müziksel ifadede (yorum) oldukça geniş imkanlara sahip, mesleki müzik eğitiminde etkin biçimde kullanılabilen bir çalgıdır. Aynı zamanda orkestra eğitiminin temel öğelerinden birini oluşturmaktadır.

A.G.S. Liselerine giriş yetenek sınavında başarılı olan öğrencilerin, fiziksel özellikler bakımından viyolonsel çalmaya yatkın ve istekli olanları kontenjan dahilinde seçilerek viyolonsel öğrencisi olarak belirlenirler. 14-15 yaş gibi viyolonsel öğrenmeye başlamak için oldukça uygun sayılabilecek bir dönemde eğitime başlayan öğrenciler, hazırlık sınıfı dahil olmak üzere toplam 4 yıl süreyle haftada 2 saat viyolonsel eğitimi almakta, kazandıkları bilgi, beceri ve davranışları öğrenimlerinin 3. ve 4. yıllarındaki orkestra dersi ile geliştirerek pekiştirmektedirler.

Bu öğrencilerin toplam eğitim süresi sonunda uygulanan programı başarı ile tamamlamaları, belli teknik birikim ve dağarcığa sahip olarak mezun olmaları beklenmektedir.

2.VİYOLONSEL EĞİTİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

2.1. Viyolonsel Öğrencilerinin Seçimi ve Çalgının Tanıtımı Sorunu

A.G.S.L. müzik bölümlerinde viyolonsel eğitimiyle gerçekleştirilmek istenen hedefler belirli düzeylerde kazandırılmakla birlikte, öğrenci seçiminden kaynaklanan sorunlar zamanla kendini göstermekte ve problem haline gelebilmektedir. Öğrenciler viyolonsel eğitimi öncesinde belli özelliklere sahip olan adaylar arasından titizlikle seçilmelidirler. Fiziksel uygunluk, müziksel bellek, dikkat ve tasarım özellikleri bu eğitim için gerekli olan temel niteliklerdir.

İlköğretim kurumlarından ve ortaokullardan belki de hiç müzik eğitimi almadan bu liselere giren öğrencilerin, çalgı seçiminde acele edil-

memeli, bölüm içerisinde öğretimi yapılan her çalgı tanıtılmalı, öğrencinin denemesi sağlanmalı ve mümkün olduğunca öğrencilerin de istekleri doğrultusunda çalgı seçimi yapılmalıdır. Çalgı olarak viyolonsel seçilmesinde karşılaşılan en büyük güçlük viyolonsel çalgısının yeterince tanınmasından kaynaklanan çekingenlik ve isteksizliktir. Bu durumda eğitimci gerek kendi çalacağı ve gerekse ünlü viyolonselcilerin yorumladığı eserlerden örnekler dinletmeli, anlayış ve sabırla öğrencinin çalgısına olan ilgisini arttırmaya çalışmalıdır.

2.2. Uzman Viyolonsel Eğitimsi Bulma-Yetiştirme Sorunu

Ülkemizde A.G.S. Liselerinin sayısı 16'yı bulmakla birlikte, henüz bu kurumların ancak yarısında viyolonsel eğitimi yapılabilmektedir. Halen viyolonsel eğitimi yapılan liselerin öğretmen ihtiyacı birkaç kadrolu öğretmen dışında, dışardan ücretli öğretmen görevlendirilerek giderilmeye çalışılmaktadır. Bu durum doğal olarak eğitimin verimliliğini etkilemekte, viyolonsel eğitimi verilmeyen liselerde ise çalgı ve orkestra derslerinde önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

Bilindiği üzere A.G.S. Lisesi'ne öğretmen seçimi mülakatla yapılmakta, ancak viyolonsel alanında eğitimci bulma güçlüğü çekilmektedir. Üniversitemizin müzik eğitimi bölümlerinden yeni mezun adaylar Milli Eğitim'de göreve başlamadan öğretmen seçme sınavlarına katılamamakta, halen ilk ve ortaöğretimde görev yapan ve ana çalgısı viyolonsel olan pek çok öğretmen dezor edinilebilen bu çalgıya sahip olamadıkları için zamanla körelmekte ve çalgıdan kopmaktadırlar. Belli birikim ve performans gerektiren A.G.S.L. öğretmen seçiminde bazı değişiklik ve düzenlemelerin yapılması gerekliliği gözlenmektedir.

Bu görüşler doğrultusunda;

2.2.1. Öğretmenlik mesleğine yeni başlayan müzik eğt. böl. mezunlarının stajyerlik şartı aranmaksızın, kapsamlı bir sınavdan geçirilerek başarılı olanların atamalarının yapılması.

2.2.2. Müzik eğitimi bölümlerinde yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik yapan eğitimcilerin, kurum dışından atanabilmeleri.

2.2.3. A.G.S.L.'de öğretmenliğin maddi bakımdan daha cazip hale getirilmesi.

2.2.4. A.G.S.L. viyolonsel öğretmenlerinin lisansüstü eğitim veren müzik eğitimi bölümlerinde yüksek lisans (vd) yapmalarının teşvik edilmesi, kolaylık sağlanması ve kontenjan ayrılması.

2.2.5. Halen görev yapmakta olan viyolonsel öğretmenlerinin bilgilerin tazelenmesi ve kendilerini geliştirme imkanlarının artırılması bakımından bellidönemlerde hizmet içi eğitim programlarının açılması önerilebilir.

2.3. Çağdaş Program Geliştirme Esasları Doğrultusunda Viyolonsel Öğretim Programı Geliştirme Sorunu

Bireye kazandırılması istenen davranışların önceden planlanması ve bu planın uygulamada gerçekleşen görünüm (3) şeklinde yalın olarak tanımlayabileceğimiz öğretim programı, viyolonsel eğitiminin çok daha düzenli, etkili ve verimli bir biçimde gerçekleşmesinde anahtar rolü üstlenmektedir. Günümüzde çağdaş program geliştirme ilkeleri herne kadar kabul görüyorsa da, henüz pek çok alanda olduğu gibi viyolonsel eğitiminde de hayata geçirilememiş, kişisel birkaç çalışma dışında eğitimin bu yönü eksik kalmıştır.

A.G.S.L.'de hazırlık sınıfı dahil olmak üzere, dört yıllık viyolonsel eğitiminde hedef-süreç-ürün tamamen öğretmenin insiyatifine bırakılmakta, bu durum, liseler arasında düzey ve nitelik bakımından oldukça büyük farklılıklara neden olmaktadır. Ne kadar sürede hangi davranışların kazandırılacağı belli değildir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili yönetmelikle öngördüğü, sanat (müzik) eğitimi programlarının ve etkinliklerinin geliştirilmesiyle görevli Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Lise kurulları belirlenmiş, ancak pek çok lise-mizde faaliyete geçirilememiştir.

A.G.S.L. viyolonsel öğretim programı, çağdaş program geliştirme esasları doğrultusunda üniversitelerimizin müzik eğitimi bölümleri ile bir bütün oluşturacak biçimde düzenlenmeli ve geniş bir kapsamda ele alınmalıdır.

Daha önceleri normal lise eğitimi sonrası müzik eğitimi bölümlerine on sekiz yaş dolayında giren öğrencilerin, 4 yıllık eğitimle viyolonselde ve genel olarak yaylı çalgılarda ne derece başarılı olabilecekleri uzun süre tartışma konusu olmuştur. Ancak genel bir bakış açısıyla

14-15 yaşlarında viyolonsel öğrenmeye başlayan ve 4 yıl A.G.S.L.'de, 4 yıl da müzik eğitimi bölümlerinde nitelikli bir eğitimden geçecek öğrencilerinin toplam 8 yıllık viyolonsel eğitimiyle yıllardır hedeflenen düzeyin oldukça üzerinde performans gösterebilecekleri bir gerçektir. Bu görüşler doğrultusunda;

2.3.1. A.G.S.L.'de viyolonsel ve diğer yaylı çalgı öğretim programlarının oluşturulmasında, Müzik Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurulları faaliyet egeçirilmelidir.

2.3.2. Hazırlanacak viyolonsel öğretim programında çağdaş program geliştirme modeli esas alınmalı ve program her yıl değerlendirilerek geliştirilmelidir.

2.3.3. A.G.S.L.'de görev yapan viyolonsel öğretmenleri ile, müzik eğitimi bölümlerinde görevli konuyla ilgili öğretim elemanları, programların oluşturulması aşamasında biraraya gelerek 4 yıllık viyolonsel eğitiminin hedef-süreç-ürün bakımından planlanmasını yapmalıdırlar.

2.3.4. Öğrenciler uygulanan program ve istenilen düzey konusunda bilgilendirilmeli, görüş, istek ve önerileri uygulamada dikkate alınmalıdır.

2.3.5. Haftalık ders programıyla ilgili olarak; öğrenciler, diğer derslerin yoğunluğu dolayısıyla çalgı çalışmaya yeterli zaman ayıramamakta, bu durum, istenilen başarıyı gösterememelerinde etkili olmaktadır. Milli Eğitim bakanlığı yetkililerince A.G.S.L. haftalık ders programlarının hazırlanmasında daha esnek olunmalı, öğrencilerin alan derslerine ayrılmaları gereken zaman gözönüne alınmalıdır.

2.4. Viyolonsel Eğitiminde Dağarcık Sorunu

A.G.S.L. viyolonsel eğitiminde karşılaşılan büyük eksikliklerden biri de dağarcıktır. Evrensel viyolonsel literatürü çok geniş olmasına karşın, bu literatürün çok kısır bir bölümüyle yetinilmeye çalışılmaktadır. Bu kurumlarda viyolonsel eğitimcisi olan bir meslektaşımla yaptığım görüşmede; elinde yalnızca bir başlangıç metodu ve altı Vivaldi sonatın olduğunu, bunları arka arkaya çaldırdığını söylemiştir. Bu kadar sınırlı bir dağarcıkla sanırım pek birşey yapılamamaktadır. Ne yazık ki, bu eksiklik büyük şehirler dışındaki müzik eğitimi bölümlerinde de gözlenmektedir.

Viyolonsel eğitiminde çok çeşitli egzersiz ve

etüdlerle birlikte, müzik tarihinin her dönemine ait eser dağılımı oluşturulmalı ve kullanılmalıdır. Bu görüşler doğrultusunda;

2.4.1. Büyük şehirlerimizin müzik eğitimi bölümleri ve konservatuarların kütüphanelerinden yararlanarak, hiç olmazsa fotokopi yoluyla bir dağar oluşturulmalıdır.

2.4.2. Dağar edinebilmek için okul idaresince ödenek bulunamıyorsa, okul-aile birliği kurulunca bu kaynak oluşturulmalı ve mümkünse kitapların orijinali edinilmelidir.

2.4.3. Viyolonsel eğitiminde öğrencinin düzeyine uygun her dönemden eser çaldırılmalı, bu eserler değerlendirilerek dönemi, bestecisi ve biçimi hakkında çözümleme ve açıklamalar yapılmalıdır.

2.4.4. Etüd ve eserlerin seçimi öğrencinin bireysel gelişme çizgisi gözönüne alınarak yapılmalı, bu materyalle kazandırılacak davranışlar öğretim programı ile tutarlı olmalıdır.

2.4.5. Ülkemizde viyolonsel eğitimi yapılan tüm A.G.S.L. viyolonsel öğretmenlerinin katılması önerilen toplantıda, ortak dağar oluşturma ve yıllara göre baraj özelliği gösterebilecek eser ve etüdlere seçimi yapılarak tavsiye edilmelidir.

2.5. A.G.S.L. Viyolonsel Eğitiminde Bina, Donanım ve Ders Araç-Gereçlerine İlişkin Sorunlar

Kuruluşu 6-7 yıllık bir geçmişe dayanan ve henüz çok yeni olarak nitelendirilebileceğimiz bu kurumların sorunlarının büyük bölümü, çeşitli olanaksızlıklardan kaynaklanmaktadır. Ülkemizdeki A.G.S. Liselerinin ancak birkaçının kendine ait ve müzik yapmaya elverişli binası vardır. Bu önemli sorun yalnızca viyolonsel eğitimini değil, A.G.S.L. müzikeğitiminin her boyutunu olumsuz yönde etkilemektedir. Pek çoğunda da öğrencilerin çalgılarını çalışabileceği uygun oda ve donanım bulunmamaktadır.

Burada yeri gelmişken Milli Eğitim Bakanlığı'nın A.G.S.L.'ye aldığı viyolonsellerin, eğitimde kullanılabilecek oldukça kaliteli ve uygun çalgılar olduğu belirtilmelidir. Bugünkü ekonomik koşullar içerisinde edinilmesi zor olan bu çalgılar, zimmetli olarak öğrencilere verilmekte, zaman içinde yıpranan ve bakımı yapılmayan viyolonseller kullanım dışı kalmakta,

bu da eğitimin aksamasına yol açmaktadır. Bu doğrultuda;

2.5.1. Her şeyden önce sanat eğitimimizde önemli bir konuma sahip olan A.G.S.L. amaç ve ihtiyaçlarına uygun, kendilerine ait binalara kavuşturulmalıdırlar. Konuya, Milli Eğitim Bakanlığı öncelik vermeli, yardımsever vatandaşlardan da katkı sağlanmalıdır.

2.5.2. Mevcut binalar içerisinde öğrencilerin bireysel çalışabilecekleri odalar düzenlenmeli, imkanlar zorlanarak araç-gereç, donanım eksiklikleri giderilmeli ve mümkün olan ölçüde ses yalıtımı sağlanmalıdır.

2.5.3. Maddi imkanı olan öğrencilere kesinlikle çalgı aldırılmalıdır.

2.5.4. Okulun çalgılarının bakımının yapılması ve eksiklerinin giderilebilmesi için, öğrenci velilerinin de katkılarıyla bir fon oluşturulmalı, gelecek kuşakların da kullanacağı bu çalgılara gerekli özen gösterilmelidir.

2.5.5. Her şey devletten beklenmemeli, ihtiyaçların karşılanmasında gönüllü sponzorlardan faydalanılmalıdır. Ortamı uygun olan A.G.S.L.'de döner sermaye oluşturulmalı, diğer lise öğrencilerine yönelik müzik kursları düzenlenmeli, bu yolla gelir elde edilmelidir.

3. SONUÇ

Bu bildiride A.G.S.L.'nin sorunları viyolonsel eğitimi bakımından çözümlenmeye çalışılmış, çalgı eğitimine genellenebilecek önerilere yer verilmiştir. Ayrıca henüz çok yeni olan bu kurumların pek çok sorunları olması da doğaldır. Bütün amacımız gelecekte bu eğitimi almaya aday öğrencilerin aynı sorunları yaşamamaları ve daha nitelikli bir eğitimden geçmeleridir. Konuşmamı bitirirken A.G.S.L.'nin kuruluşundan günümüze kadar emeği geçen tüm eğitimcileri kutluyor ve onlar için topladığımız gençlerimize başarılar diliyorum.

(1) Ali UÇAN, "Çevreden Evrene Keman Eğitimi Üzerine", Çağdaş Eğitim Dergisi, 5, 1980.

(2) Aynı. (Keman eğitimi tanımından, viyolonsel eğitime uyarlanmıştır)

(3) Ali UÇAN, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlk Altmış Yılından Müzik Eğitiminde Program Geliştirme" G.O.G.E.F. Der., c:4, 1988.

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinde Öğretim Kadrosu Sorununun Çözülmesi

Feridun BÜYÜKAKSOY

Doç., G.Ü. Gazi Eğt. Fak. Müzik Eğt. Böl. Öğretim Üyesi

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin (AGSL) Milli Eğitimdeki Yeri ve Önemi:

Güzel sanatlar alanında ilgi ve yetenekleri olan öğrencilerin gelişmelerini sağlayıp, bu doğrultuda doğru yorum ve uygulamalar yapabilen, milli ve evrensel sanat eserlerini tanıyıp tanıtabilen, sanat etiğimizin yurt çapında yaygınlaştırılmasında ve estetik bir anlayışla güzeli seçmelerini kazandıracak Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi aynı zamanda, güzel sanatlarla ilgili fakülte, yüksek okul ve konservatuarlara kaynak olacak, nitelikli öğrenci yetiştiren eğitim kurumlarımızdır.

Bugün adını anmadan geçemeyeceğimiz, yine aynı amaçla, güzel sanat dersleri ağırlıklı programla öğretmen yetiştiren 1951'de İstanbul-Çapa Öğretmen Okulu ve 1962'de Ankara Öğretmen Okulu bünyesinde açılmış müzik ve resim semineri sınıfları bugünün sanatçı öğretmenlerini yetiştirmekle önemli hizmetler görmüştür. 1975 yılında Öğretmen Okullarının kapatılmasıyla bu seminer sınıfları da sona ermiştir. Bunun sonucunda müzik öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim kurumları öğrenci kaynağı eksikliğini büyük ölçüde hissetmiştir. İşte, ondört yıl aradan sonra keman, müzik ve resim seminerlerinin yerine - adeta yeniden- daha geliştirilmiş, program ve boyutlarda açılan bu liselerin ülkemizdeki sanatın ve sanat severlerin umudunu yeşertmiştir. 1989-1991 öğretim yılında Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir'de ve giderek diğer yıllarda bazı illerimizde hizmete başlayan AGSL'nin sayısı bugün on altıya ulaşmıştır. Kuruluş aşamasında okul yöneticilerinin ve sanat aşkıyla dolu öğretmenlerinin üstün gayretleri her türlü övgüye değer nitelikte olmuştur.

Öğrencilerin çağdaş düşünceyi, milli duyguyu ve heyecanını estetik bir zevk içinde sunma becerilerini

geliştiren ve adını "güzel"den alan bu okullarımız, günümüzün korkunç teknoloji yarışındaki "çölleşen" ruhumuzun birer "vahası" olacaktır.

AGSL Müzik Bölümlerindeki "Öğretmen" Faktörü

Amaçları ve programlarının içeriği açısından diğer dengi okullardan farklı bir eğitimi ve öğretimi içinde bulunduran AGSL Müzik Bölümleri'nin gerek çevre, gerek mekan ve gerekse araç-gereç bakımından donanımının üstün olması gereklidir. Sanat kurumlarının bulunduğu bir ortamda, çalışma koşullarının rahatlıkla sürdürüleceği mekanlarda ve yeterli sayıda araç-gerecin sağlanması zorunlu olması öngörülen Güzel Sanatlar Liseleri'nin en önemli unsuru, hiç şüphesiz ki "sanatçı öğretmen"dir.

AGSL Müzik Bölümleri pahalı okullardır.. Çalışma yerleri ve düzeninden, öğrencinin kullandığı çalgıya, bu çalgının bakımından, metodunun yerleştirileceği sehpa ve etkinliklerin sergilendiği sahneden yöneticiliğe kadar her iş, öğretmenin sorumluluğundadır. Bu kişiler, her öğretilimde aranan özelliklerin dışında sanatçı ruhuyla, bilgi ve becerisiyle repertuarı ve icracılığıyla öğrencisini etkileyebilecek, onun gelişmesine katkıda bulunacak ve bulunduğu ortamdaki imkanları programlayıp, organize edebilecek elemanlar olmalıdır.

Güzel Sanatlar Liseleri'mizdeki Müzik Bölümleri'nin öğretim kadrosundaki ideal durum bu nitelikleri içermelidir. Oysa bugün kısa bir zamanda bu kadar artarak açılan okullarda, sözü edilen nitelikteki elemanların seçilmesinde sıkıntıya düşülmüş, eleman seçilmesi ve atanmasında güç duruma gelinmiştir. Örneğin; Ankara AGSL Müzik Bölümü gelişmesini tamamlayan okullar arasında varsayıldığı

halde öğretim elemanlarının bir çoğunu dışarıdan GEF Müzik Eğitimi Bölümü'nden sağlamaktadır. AGSL yönetmeliğinin 5. maddesine göre "AGSL güzel sanatlara yönelik programlar uygulayan yüksek öğrenim kurumlarının bulundukları yerler tercih edilmek suretiyle, güzel sanatlar faaliyetlerine elverişli yörelerde açılır." ibaresine uyan İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir, Trabzon, Bolu, Adana, Edirne, Kayseri AGSL deki öğretmenlik eksikliğine karşın, henüz güzel sanatlarla ilgili eğitim kurumunun veya bir başka kuruluşu bulunmayan Antalya, Isparta, Çankırı, Diyarbakır, Urfa gibi illerimizde AGSL açılmış bulunmaktadır.

Daha başında, yönetmelik esaslarına uygun olmayan çevrelerde sadece politik çıkarların gözetilerek hizmete açıldığı varsayılan bazı okullarımızda ne yazık ki müziğe ilgi duyan öğrencilerimiz ellerinde çalgılarıyla öğretmensiz kalarak hayal kırıklığına uğramaktadırlar. Kendisinden beklenen nitelikte eğitimi sağlayabilmede yeterli öğretmenin bulunmaması, altyapısı henüz hazır olmadan, birbiri ardına hizmete sokulan bu sanat liselerimiz işlevini yerine getiremeyecek, diğer dengi okullardan pek farkı kalmamış olacaktır. Hatta bugüne kadar verilen bunca emeğin ve maliyetin kayba uğrayabileceği de unutulmamalıdır.

Görülüyor ki, niceliğinden çok niteliğinin düşünülmesi zorunlu olan "Güzel" liselerimize yeterli sayıda ve doğaldır ki nitelikli sanatçı öğretmenin yetiştirilmesi ve özenle seçilerek atanması hususu tartışılmazdır.

AGSL Müzik Bölümleri'nde Öğretmen Gereksiniminin Karşılanaşması İçin Öneriler:

1- Bu okullara atanacak öğretmenlerde, yüksek lisans mezunu olma koşulu aranmalı ve tercih nedeni olmalıdır;

Yukarıdaki satırlardada değinildiği gibi orta öğrenim kurumları içinde eğitim ve öğretim açısından farklı bir işlevi bulunan AGSL Müzik Bölümleri'ndeki bireysel olarak yapılan sanat ağırlıklı "alan dersleri" özellikle taşımaktadır. Müzik Bölümleri'ndeki Alan Dersi demek, müziğin yapılarak yaşanması demektir. Bu uygulama şekli de müziğin aracı olan çalgı ve insan sesidir. Alan dersleri -olabildiğince- bulunabilen öğretmenlere göre piyano, keman, viyola, çello kontrobass, yanflüt, gitar, bağlama vb. öğretimi öngörülen çalgıların, öğrenciyle bireysel olarak yapılacak derslerdir. Öğretmenin bu dersi sağlıklı yapabilmesi için çalgısını ve sesini ustalıkla kullanabilmesi, gerekli literatürü iyi tanıması öğretimindeki özel uygulamayı iyi bilmesiyle mümkündür. Bunun için de alanlarında uzman olan müzik öğretmenleri gereklidir. Bugün bir çok Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde yüksek lisans programı, yani uzmanlık programı açılmış bulunmaktadır. Yüksek lisans mezunu bu öğretmenlerimizin, AGSL'ne atanabilecek en iyi eleman olabileceği şüphesizdir.

Önceleri ihtiyacı karşılayamayacak kadar az olan yüksek lisans öğretmenlerimizin sayısı giderek artmış, bu sayı eğitim fakültelerimizdeki araştırma görevliliği kadrolarını tamamlamakla birlikte AGSL Müzik Bölümlerinde yetebilecek duruma gelmiştir. Yapılacak iş, yüksek lisans mezunu öğretmenlerimizin AGSL atanmasını sağlamak olacaktır.

2- Bu okullara öğretmen seçimindeki sınav jürülerinin oluşturulmasında gereken önem ve titizlik gösterilmelidir;

Yapılan seçme sınavlarında branş öğretmenlerinin seçileceği gözardı edilmemelidir. Örneğin; Piyano öğretimi için alınacak öğretmenin herşeyden önce o çalgıdaki ustalığı öğretme yeteneği ve bilgisi araştırılmalıdır. Bugüne kadar zaman zaman bu ölçü ve kıstaslara göre uygun sınavlar yapılmıştır. Ancak, giderek bu sınavların belli bir statüye göre yapılmadığı gözlenmekte ve oluşturulan jüriye göre aday seçilmektedir.

Sınav jürilerinin sadece belli ilde kurulması da önemli değildir. Önemli olan, yüksek öğretim kurumlarının ilgili bölümlerinden, ilgili branşlardan akademisyen öğretim elemanlarının hatta sanat kurumlarından sanatçı elemanların katılımlarının sağlanmasıyla, jüriler daha sağlıklı duruma getirilebilir. Bu jüriler AGSL'nin bulunduğu her ilde kurulabilir ve aynı zamanda olmak üzere çoğaltılabilir.

Bu alanda yapılan seçimler daha objektif olacak okula ve öğretmenlerine daha bir güven ve onur sağlayacaktır.

3- AGSL Müzik Bölümlerine, kurulduğundan bu yana, seçilerek atanmış lisans mezunu öğretmenlerin, bu görevlerinden ötürü lisansüstü eğitim görmelerini kazanılmış bir "müktesap hak" olarak kabul etmek ve bunların kademeli olarak, istedikleri ilgili Eğitim Fakültelerinde yüksek lisans eğitimi görmelerini sağlayabilmek;

Bu okullara seçilerek atanmış lisans mezunu öğretmenler, ilgili yüksek müzik kurumlarına öğrenci kaynağı sağlayan "ağacı fidanken" eğiten "kaynağın başındaki" öğretmenlerdir. Bulundukları yer önemlidir. Bu öğretmenlerin her türlü bilgi, araç- gereçle, repertuarla donatılması ve uygulanması alanında ustalaşmasının sağlanması, onlara yapılacak en önemli yardım olacaktır. Bir veya birkaç dönem için geçici olarak böyle bir fırsatın bu öğretmenlere tanınması yararlı olacaktır. Bu konuda MEB ilgili birimlerinin ilgili fakültelerin müzik bölümleriyle yapacağı girişimlerin olumlu sonuç verebileceği beklenebilir.

4-AGSL'ne aday olan öğretmenlerin daha önce MEB'na bağlı ilköğretim okullarında ve liselerde görev yapmış olma koşulu kaldırılmak, atamaya hak kazanan öğretmenler ilk yılında stajyer branş öğretmeni sayılmalıdır;

Şüphesiz, deneyimli öğretmenlerin kazanılması açısından daha önce diğer okullarda görev yapmış olmaları tercih nedeni olmakla birlikte öğretmenin

becerilerinde henüz çok şey yitirmeden bu okullara kabul edilmeleri, branşlarındasda vermelerinin daha yararlı olacağı dikkate alınmalı, öğretmenin deneyiminden çok, beceri ve bilgilerinin taze olmasından yararlanılmalıdır. Kaldı ki özel okullarda görev yapmış, deneyim kazanmış öğretmenlerde adı geçen koşullar yüzünden Genel Sanatlar Liseleri'mize kazandırılmamaktadır.

5- Eğitim Fakülteleri Müzik Bölümlerinde yapılan yüksek lisans programlarına "alan dersleri"ne ilişkin uygulamalı "pedagojik" dersler konmalıdır;

Bu programlarda her ne kadar öğretmen adayının, çalgısında becerisinin gelişmesi sağlanıyorsa da, çalgıyı öğretme yöntemlerinin yeterince irdelenmediği ve işlenemediği bilinmektedir. Yüksek lisans mezunu müzik öğretmenin, AGSL'nin gelecekteki eğitimcisi olacağı düşünülüyorsa, çalgısındaki bilgileri aktarma yöntemlerini de bilmesi gerekir. İyi bir çalgıcının her zaman iyi bir öğretmen olmayacağı yadsınamaz. Bu konuda yakın çevredeki AGSL ili işbirliğine girilerek uygulamalı alan dersleri yapılmalıdır.

6-MEB ilgili birimi, AGSL Müzik Bölümleri'ndeki öğretmenler için yüksek eğitim kurumlarıyla işbirliğine girerek, hizmet içi seminerler düzenlemeli, onların sanatçı ve eğitimciliğini artırıcı çalışmalar yapmasını sağlamalıdır;

Açılmış bulunan birçok AGSL'nin müzik öğretmenleriyle Eğitim Fakülteleri Müzik Bölümü öğretim elemanlarının ortaklaşarak yapacağı bireysel çalgı dersleri seminerlerin özü olmalıdır. Bu yapılan programlar sadece kendilerini değil, çevrelerini de etkileyecek önemli etkinlikler olacaktır.

7-AGSL Müzik Bölümleri'nin bulunduğu illerdeki -varsa- ilgili Yüksek Öğretim Kurumlarındaki öğretim elemanlarından yada ilgili sanat kuruluşlarının sanatçılarından yararlanılmalıdır.

AGSL yönetmeliğinin 5. maddesi bu nedenle vardır. Bu maddenin sağladığı kolaylık, bu eğitim kurumlarının kuruluş aşamasında kaçınılmaz olan öğretmen teminindeki güçlükleri çevredeki yüksek öğretim elemanlarından fayda sağlayarak aşmaktadır.

Ancak bugün görülüyor ki açılan birçok okul ne yazık ki bu imkanları kullanamamakta yada zorlayamamaktadır. Bu yüzden öğretmen ihtiyacı büyük boyutlara ulaşmaktadır. Örneğin; Çankırı, Kayseri, Bolu ve Trabzon illerindeki AGSL Müzik Bölümleri'nde birer kadrolu öğretmenle eğitim ve öğretim sürdürülmektedir. Bolu ve Trabzon'daki okullarımızın çevresindeki müzik kurumlarından yararlanamaması ise düşündürücüdür.

8- Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki

yüksek lisans programlarında branş öğretmenleri için stajerlik uygulamasının yapılması sağlanmalıdır;

Yüksek lisans programlarında, özel öğretimi verilen uygulamalı alan derslerinin yanında stajerlik uygulamalarında programlara konması halinde "bir taşla iki kuş" vurulacaktır. Yüksek lisans öğrencisi branşında deneyim kazanırken, Güzel Sanatlar Liseleri'miz geçici de olsa öğretmen gereksinimini gidermiş olacak, öte yandan bu kurumlarımız arasındaki diyalog ve işbirliği de gelişecektir.

SONUÇ

Bugün AGSL ile beraber Eğitim Fakülteleri'ndeki Müzik Bölümleri'nin de giderek artması, ülkemizdeki eğitim kurumlarının bu güzel sanat dalı ilgi ve gereksinim duyması biz sanat eğitimcileri için kıvanç verici durumdur. Bu kurumların yaşaması ve gelişmesi için birbirlerini desteklemeleri başlıca ilkeleri olmalıdır. Her açılan AGSL müzik bölümü ilgili yüksek öğretim kurumlarının önemli kaynağını oluşturmaktadır. Bu kaynak desteklendikçe güzel sanat eğitimi de serpilip, gelişecektir. Güzel Sanatlar Liseleri'mize özenle seçilerek atanacak sanatçı öğretmenlerimiz kazanacakları deneyimleriyle Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümleri'nin arandığı öğretim üyesi adayı olacaklardır.

Unutulmamalıdır ki, sanatçı olabilmek ve yetiştirmek çetin bir iştir. Müzik eğitiminde, öğrenme ve kavrama yaşının önemi ortadadır. Sanatçının yetiştirilmesi ise bu yaşın kaynağının bulunduğu yere inilmekle, eğilmekle başlar. Bu kurumlara ne kadar önem ve özen gösterilirse, ülkemizde sanata olan ilgiyle birlikte sanatçı niteliği de artacaktır.

Bu okullarımız bu gelişmelerin kökünde yatan çekirdeklerdir. Sanat eğitimi ve öğretiminin yapılacağı en verimli yerlerdir. Ve bu fırsat bir daha kaçırılmamalıdır.

KAYNAKLAR

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Yönetmeliği - 20 Haziran 1993, Tarih ve 21613 sayılı TC Resmi Gazete

Çiftçi, Ersan: "AGSL Öğrencilerinin Başarı Durumlarının İncelenmesi" Basılmamış Yüksek Lisans Tezi - Malatya İnönü Üniversiteis Fen Bilimleri Enstitüsü. 1996

Gülcan, Raif: Çağdaş Bir Model İçinde Müzik Eğitimcisi Yetiştirme Önerisi Müzik Kongresi Bildirileri, Kültür Bakanlığı, 1988

Kılıç, H. Tahsin: Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar ve Bu Kurumlara Öğrenci Akışını Olumsuz Yönde Etkileyen Nedenler - Filarmoni Dergisi. Mart, 1995

Ünal, Saadettin: Türkiye'de Müzik Eğitimcisi Yetiştirmenin Dünü ve Bugünü - Müzik Kongresi Bildirileri, Kültür Bakanlığı, 1988.

Keman Öğretiminde Öğretmenin Sevilmesi Başarıyı Olumlu Yönde Etkiler

Zeki ÇUBUK

U.Ü. Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi

GİRİŞ

Hepimizin bildiği gibi, keman öğretimi uzun süre çok çalışmayı gerektiren bir uğraşıdır. Yine çok iyi bilindiği gibi, keman öğrenmek çok çok sabır ister. Sabırsız ve çalışmayı sevmeyen insanların kemana başlamadan bırakması hem kendisi ve hem de kendisine ders veren öğretmen için çok daha iyi olur kanısındayım. Normal bir üretim için dahi çok uzun bir çalışma süresinden geçme gereği vardır. Hele hele başlangıç aşamasında; kemana tutuş, yay çekiş, temiz ses üretme vb. öğrenci için, her biri birer ürkütücü prolemler ormanıdır. İşin esas teması çalışmakta yatmaktadır. Çalışmayan öğrencilerin konuları üretime geçirmesi mümkün olmadığı gibi, böyle bir öğrenciyle ders yapmakta en büyük işkencedir. Hedeflenen her davranışın öğrencide kalıcı olabilmesi için yüzlerce, binlerce saat, yüzlerce, binlerce gün çalışması gerekmektedir. Sabit perdesi olmayan, teknik güçlükleri çok fazla olan bu uğraşıya bir de öğretmenin asık yüzünü, sert dilini, anlayışsızlığını, eleştirilerinin olumsuzluğunu, aşağılayıcı ve alaycı vb. yaklaşımlarını katarsak öğrencinin işi daha da zorlaşacaktır. Öğretmenleri tarafından sürekli azarlanan, eleştirilen, azarlanan öğrenci, bırakın kemana veda etmeyi; aynı zamanda çok güçlü bir keman düşmanı olup çıkıverecektir karşımıza. Kendisini olumsuz etkilediğimiz bu öğrenci (hiç arzu etmediğimiz halde) çevresindeki insanları da aynı şekilde etkileyecektir. "Keman şöyle kötü, böyle kötü, ondan nefret ediyorum vb." Ne yazık ki, keman öğretimine başlamasıyla bırakan birçok kişilerinin bu tür öykülerini zaman zaman duymakta ve üzülmekteyiz.

Ben burada işin psikolojik yönünü ele almak ve konunun bu boyutunu irdelemek istiyorum. Söz konusu olan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri öğrencileridir. Bu öğrencilerin yaş ortalamaları da 14-18 yaşları arasındır. Yani ergenlik devresi. Ergenlik devresi nedir? Önce onu açıklayalım.

Ergenlik Devresi Nedir?

"Psikologlar, antropologlar, fizyologlar, analar ve babalar, hatta ergenlerin kendileri ergenliği tanımlamaya çalışmışlardır." (J. Gander - W. Gardiner, 1995) tanımlamışlar. Tabi birçok tanım ortaya çıkmıştır. Fakat bu tanımların birçok ortak yönü olduğu hatta hemen hemen aynı noktada buluştukları görülür. "Ergenlik Devresi-Buluş çağı veya yeni yetmelik devresi" gibi

isimlerle sözü edilen bu dönem; bireylerin "çocukluk döneminden, gençlik dönemine geçiş zamanı"dır diye kısaca açıklayabiliriz. Bu devrede gençlerde psikolojik ve fizyolojik değişimler olur. Bu değişimlerden özellikle psikolojik değişiklikler bizim konumuzu doğrudan ilgilendirmektedir.

Ergenlik Devresinde Psikolojik Değişimler

Bu devrede ailelere karşı aşırı (geçici de olsa) büyük bir reaksiyon başlar. Onları aşağılar ve hatta hiç beğenmez. Kendisini çevresine ve hatta dünyaya kabul ettirme çabası içindedir ve kendisine saygı duyulmasını ister. Bunları yaparken; frenleri patlamış, aşağıya doğru inen, durmak için sağa, sola çarpan, her çarptığı yeri parçalayan, kıran bir otomobil gibidir. Çevresindeki arkadaşlarına, büyüklerine, öğretmenlerine karşı tahammülsüzdür. Aşırı alıngandır. Duygusaldır. Kimseyle sözüne güvenmez. Yine bu dönemde aileden koparak yavaş yavaş dışarıya açılmaya başlar. Karşı cinse karşı aşırı ilgi başlar. İleriye dönük evlilik, yuva kurma hayalleri kurmaya başlar. Karşı cinsten bir arkadaş edinip duygusal bağlar kurmak için davranışlarda bulunur.

Keman eğitiminde eğitilecek gencin psikolojik durumunu böylece ortaya koyduktan sonra, "Keman öğretmeni seçimi nasıl olmalı" konusu üzerinde duralım.

Keman Öğretmeninin Seçimi

Bu konuya bir örnekle başlamak istiyorum. Müzik yaşamına "şan"la başlayan ünlü keman virtüözü Yehudi Menuhin öğretmeni seçimiyle ilgili öyküsünü şöyle anlatıyor; "Beni daha pek küçük yaşımdan beri konsere götürürlerdi. Üç yaşımdaydım; sahneden çok uzakta, en tepedeki balkonda annemin, yahut babamın kucağında oturmuş konseri dinlerken kendime Konzert-Maister (birinci kemancıyı) ve onun sazını beğeniverdim ve seçtim. Bu benim hocam olacak ve ben onun çalıştığından çalışacağım dedim. Böylece iki yıl sonra Louis Persinger benim hocam oldu. Enesco'yu da öyle, San Francisco'ya gelişimde daha ilk kez görür görmez seçtim, istedim. Kendime bu benim hocam olacaktır dedim. Onun konserlerinden birinden sonra yorgundu. Ona gidip sizinle çalışmak istiyorum dedim. Özel ders vermediğini bildirdi, turneye çıkacağını, sabah altıbuçukta

trene bineceğini söyledi. Israr ettim. Ben bir saat evvelinden gelirim ve siz valizlerinizi hazırlarken çalarım size dedim ve ben kazandım." (Koptagel, 1975)

Yehudi Menuhin'in kendi hocasını kendisi seçebilmesi gerçekten büyük bir şans. Bunun böyle olmasında şüphesiz ailenin çok büyük rolü var. Çocuklarının duygularına ve düşüncelerine saygı duyan, değer veren, çocuklarının kişilikli olmasını isteyen, çocuğun kendi verdiği karara daha çok uyacaklarını bilen bir aile, bunun böyle olması tabi ki en ideali, en güzeli. Keşke her keman öğrencisi, keman öğretmenini kendisi seçebilse. Demek ki iki uygulama söz konusu. Ya öğrenciler öğretmenlerini kendisi seçebilir, ya da aileler çocuklarına onları eğitmek üzere bir keman öğretmenini uygun görebilirler. Ya da üçüncü bir seçenek, ailede anne ve babadan birisi keman eğitimsi ise kendi çocuklarını eğitebilirler. Ancak ben anne ve babaların kendi çocuklarına ders vermelerine karşıyım. Birinci neden, insan kendi çocuğuna karşı sabırlı olamıyor. İkinci neden ise, çocuk anne ve babasını pek ciddiye alıp yapması gerekeni yapmıyor, çalışma disiplini içine girmiyor.

Müzik okullarında öğrenciye keman öğretmeni bulma işi öğrencinin sorunu değildir. Fakat aileler çocuklarına keman öğretmeni seçmekte zorlanmaktadır. Zira piyasada bu işi bilen o kadar çok insanlar var ki. Çok çabuk öğretenler mi dersiniz, kestirmeden öğretenler mi dersiniz, etüt, alıştırma yaptırmadan öğretenler mi, hiç notaya gerek görmeden öğretenler mi dersiniz, her yaştan virtüözler çıkartanlar mı dersiniz. Nasıl olsa ehliyet sorulmuyor. Yalan söyleyenlerden de kimse vergi almıyor.

Keman öğretiminde kestirme yol olmaz. Belirli teknikleri öğrenmeden, gerekli evrelerden geçmeden keman öğrenimi olmaz. Bu konuyla ilgili keman virtüözlerinden Jscha Heifetz şöyle söylüyor; "Musikde kestirme yahut mucize diye bir şey yoktur. Size kolay ve çabuk neticeler vaad eden hocalardan sakınınız. Bach'ın Chaconne'u veya Mendelssohn'un konçertosunu çalmaya kalkan bazı talebelerin, basit bir gamı usulüyle çalmaktan aciz olduklarını defalarca müşahade ettim. Zamanınızdaki pedogogların çocukları, gamlar ve egzersizlerden kurtararak doğrudan doğruya havalar çaldırma temayülünün düşmanıyım. Kemana başlamamın üzerinden 47 yıl geçmesine rağmen ben hala egzersiz yapıyorum." (Koptagel, 1976)

SONUÇ

Yine, çok iyi bilindiği gibi; okul öncesi çocuklar anne ve babalarını örnek alırlar. Onlara benzemeye çalışırlar. Onlar gibi giyinip, onlar gibi hareket etmek isterler. Çocuk okula başlayınca anne-baba ikinci planda kalır. Artık çocuk bütün benliğiyle öğretmeni kendine örnek almaya başlar. Onun gibi çalışkan, onun gibi dürüst, onun gibi tarafsız, onun gibi örnek bir insan olmak ister. Birçok eğitimci çocuklar üzerinde konuşmaların daha etkin olduğunu ve konuşmalarla çocukları istedikleri yöne çevirebileceklerini sanmışlardır. Psikologlar ise; sözlerden çok, öğretmenin davranışlarının öğrenciler üzerinde daha etkin olduğunu söylemektedir. Çocuğun çalışkan olmasını isteyen öğretmen; önce,

kendisini çalışkan olma davranışlarında bulunmalıdır. Öğrencinin öğretmenini sevmesini istiyorsak, önce, öğretmen öğrencisini sevmeli ve sevdiğini belli etmelidir.

Böylesine değer verdiği insan tarafından güleriyüz ve sevgi gören öğrenci de öğretmenini ve ona öğretmek istediği kemanı sevecektir. Öğrenci tarafından, keman öğretmenin sevilmesi ve ona güven duyması öğrenmeyi çabuklaştıracak, zevkli hale getirecek ve çalışmaya temposunun hızlanmasına olumlu yönde etkisi olacaktır.

ÖNERİLER

Öğrencinin keman öğretmenini sevmesini ve ona güven duymasını istiyoruz. O halde, keman öğretmeni:

- 1- Branşında yeterli olmalı,
- 2- Güler yüzlü ve tatlı dilli olmalı,
- 3- Çok iyi bir psikoloji bilgisine sahip olmalı,
- 4- Keman öğretmeni baskı ve şiddeti yeğlememeli,
- 5- Kırıcı eleştiri, alay, korkutma, olumsuz kıyaslama, hareket gibi zararı kesin olarak saptanmış olan metodları kullanmamalıdır, (Pars, 1958)
- 6- Öğrencinin kötü veya yetersiz bir hareketini şahsi bir hareket veya meydan okuma şeklinde olmamalı. (Pars, 1958)
- 7- Öğrencisiyle arasında geçen problemleri öncelikle kendisi çözmeye çalışmalı,
- 8- Yüreklendirici olmalı,
- 9- Öğrencisinin olumlu davranışlarını gördüğünü ve beğendiğini ifade edici tavır ve davranışlarda bulunmalı,
- 10- Öğrencisinin ruhsal değişim ve gerginliklerini doğal karşılayıp suçlayıcı bir tutum içinde olmamalı.

Özellikle Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri öğrencilerinin içinde bulundukları ruhsal ve bedensel değişim döneminin özellikleri, keman öğretmenin bu özelliklerini daha çok ön plana çıkarıyor.

KAYNAKLAR

ATAÇ, Fusun: Gençlik Sorunları Psikolojik Eğitim Sanatı

İstanbul Beta Basın Yayım Dağıtım A.Ş. 1. Baskı, 1995

GANDER, M.- GARDİNER, H.W. 'den çeviri **ONUR, Prof.Dr. Bekir:**

Çocuk ve Ergen Gelişimi: Ankara İmge Kitapevi Yayınları

Özkan matbaacılık. 1995

HEİFETZ, Jascha: Musiki Lüks Değildir. Flarmonu dergisi

No: 114 S.10-12 Ankara, Kalite Matbaası 1976

KOPTAGEL, Yüksel: Yehudi Menuhin ile bir sohbet (L'Express'den çeviri) Filarmoni dergisi No: 104 S. 16-19, No: 106 S. 14-17 Ankara Kalite Matbaası 1975

ONUR, Prof.Dr. Bekir: Gelişim Psikolojisi Ankara V Yayınları

Yeniçağ Matbaası, 1993

PARS, Vedide Baha-CIRITLI, Hüsnü-ENÇ, Mithat: Eğitim Psikolojisi

İstanbul Maarif Basımevi, 1958

Puberte Dönemi Ses Özellikleri ve Sorunları

Ayhan HELVACI

U.Ü. Eğt. Fak. Müzik Eğitimi Bölümü Öğretmeni

2000'li yıllara yaklaştığımız ve teknolojinin en üst boyutlara ulaştığı şu günlerde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de pek çok yenilik yaşanmaktadır. Konumuzla ilgili olan ve sanat eğitiminin önemli bir boyutunu oluşturan müzik eğitimi alanında da son zamanda büyük aşamalar kaydedilmiştir. Türk müzik eğitimi sistemimize katkı sağlayan kurumlar tüm olumsuzluklara rağmen gelişme göstermiştir. Bu doğrultuda birçok yeni kurumda toplum hayatımıza kazandırılmıştır. 1989 yılında kurulmaya başlayan ve sayıları 16'ya ulaşan A.G.S.L.'de örgün müzik eğitimi kurumlarımız içerisinde önemli bir yer almışlardır.

Bu liselerin açılmasının en önemli nedenlerinden birisi ülke kültürünün ve sanatın kaynağını oluşturmada ve zenginleştirmede önemli bir etken olan sanat eğitiminin gerekliliğidir. Sanat önemli bir etken olan sanat eğitiminin gerekliliğidir. Sanat eğitimi ağırlıklı liselerin kurulması bu nedenle önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. A.G.S.L.'nin 20.06.1993 ve 21613 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmeliğinde okulların amacı;

-Güzel Sanatlar alanında ilgi ve yetenekleri olan öğrencilerin eğitimlerini sağlamak.

-Onları yetenekleri doğrultusunda seçenekli, bağımsız, doğru yorum ve uygulamalar yapabilecek kişiler olarak yetiştirmek,

-Öğrencilerin milli ve milletlerarası tarihi ve yeni sanat eserlerini tanımaları ve anlamalarına yardımcı olmak, şeklinde açıklanmaktadır.

1993 yılından itibaren müzik eğitimi bölümlerine girmeye başlayan A.G.S.L. mezunu öğrenciler belli müziksel birikim ve alt yapıya sahip olmalarına rağmen birçok sorunu da beraberinde getirmektedirler. Hiç kuşku yok ki bu durum müzik eğitiminin üç temel boyutundan biri olan ses eğitimi sürecini de doğrudan etkilemektedir.

Ses eğitimi "ses tekniği, müzikalite ve ses bilgisini kapsayan bir içerikle planlanarak, bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak, sesini doğru, güzel, etkili kullanabilmesi için gerekli müziksel davranışları kazandırma süreci" (1) olarak tanımlayabiliriz.

Puberte insan hayatının en şaşırtıcı ve ciddi bir devresidir. "İnsan yaşamını, doğumla ölüm arasında başlangıç ve bitiş noktaları belirlenmiş bir çizgi olarak düşündüğümüzde, daha çok başlangıç olan kısmında yer alır. Üstün veya olağan dışı durumlar hariç bu dönem

ülkemizde (12-15) yaş arası kapsamaktadır." (2)

Puberte döneminin çocuklar için bir dönüm noktası olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bu dönemde çocuklar vücutlarında alışkın olmadıkları fiziksel değişikliklerle karşılaşmaktadırlar. Cinsiyetin daha da belirgin hale geldiği bu dönem çocuğu kişilik yönünden de etkilenmektedir. Yani cinsel organlarının geliştiği, sesinin değiştiği, vücut fonksiyonu olarak karşı cinsten farklılaştığı dönemdir. Bu farklılıklardan en önemlisi ikincil seks karakterini taşıyan kadın ve erkeklerdeki ses tiplerinin değişmesidir. "Pubertede cinsiyet hormonları faaliyete geçer geçmez, en önemli etkilerini Larenks (gırtlak) üzerinde gösterirler. Larenksin boyutları büyüdükçe ses frekansı düşer. Bu organ kadınlarda 22, erkeklerde 25 yaşında tam şeklini alır. Ses değişiminden önce kız ve erkek çocuklarda aynı görünüştedir." (3)

Ses üretiminde aktif rol oynayan larenks'in değişime uğradığı, ses kırımlarının, hışırtılı fanasyon oluşumunun, göğüs rejistiri ile kafa rejistiri arasında ani iniş-çıkışların olduğu dönem mutasyon dönemidir. Mutasyon dönemine kadar çocuk sesi sınıfında değerlendirilen birey bu dönemden sonra yetişkin bireylerin ses rengi gruplarına dahil edilmektedir.

Hormonların bu dönemdeki aşırı faaliyetleri, solunum fonksiyonlarını da etkilemektedir. Doğuştan diyafram nefesi alan ve belli bir süre bu nefesi kullanan çocuk, aşırı heyecansal durumlarından ötürü (topluluk karşısında) yanlış nefes kullanımına yönelmektedir. Oysa diyaframa alınan nefesle konuşmada daha kontrollü, daha enerjik bir anlatım yakalayabilecek ve ses kırılmasını, sesteki ani iniş-çıkışları da bir ölçüde engellemiş olacaktır.

Fonasyonun oluştuğu larenks'teki kas, kıkırdak faaliyetleri bu dönemden dolayı değişim göstermektedir. Daha önceden çocuk sesi üreten larenks, artık büyümüş, gelişmiş ve erkeklerde "adem elması" denilen bölüm ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak kas faaliyetleri de aynı düzeyde değişim ve gelişim göstermektedir. Mutasyon döneminde değişen ve uzayan vocal cord'lar (bu uzama erkeklerde 1 cm, kadınlarda 3-4 mm) diğer dönemlere göre daha çok kan ihtiva etmektedir. Aşırı zorlamalar ses tellerinde kanamalara neden olmaktadır. Bu durum ileride yerleşik bir ses hastalığına sebep olabilmektedir. Fazla kan ihtivasi sürekli boğazı kazıma hissi yaratmaktadır.

"Puberte sonrası ses erkek çocuklarda 1 oktav kalınlaşır, kızlarda bu kalınlaşma 1/3 oktav civarındadır" (3) Sesteki bu kalınlaşma sırasında vocal cord'lar fonasyon için tam karşı karşıya gelememekte ve mutasyon üçgeni denilen (sesin kırılmasında, ani iniş çıkışların oluşmasında aktif rolü olan) üçgeni ortaya çıkarmaktadır. Mustasyondan önce ince frekansta konuşan bir erkek çocuk, sesi 1 oktav kalınlaşınca eski ses rengini, üretmek için ses tellerini gerip aşırı nefes verdiğinde mutasyon üçgenindeki boşluk eski sesin üretimine izin vermeyecek, ses kırılacak ve falset ses üretilcektir. Artık vocal cord'lar eski boyutunda değildir. Bu üretilen ötümsüz, renksiz, kararsız ses çocukta gerilim yaratmakta, arkadaş ve çevresi tarafından alay konusu olmaktadır.

Vedat Yüce'nin Puberte döneminde çocukların ses sorunları ile ilgili yüksek lisans tezinde belirlenen anket sonuçlarına göre; "yapılan anket ve gözlemlerde mutasyon dönemindeki çocukların fiziksel değişiminden kaynaklanan sorunlara ciddi çözümler bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Gerek fiziksel, gerek psikolojik yönden değişime uğrayan çocuklar kedilerini arkadaş çevresinden, toplumdan soyutlamakta veya soyutlamak zorunda bırakılmaktadırlar. Ailesinin, arkadaşlarının ve öğretmenlerinin desteğine ihtiyaç duyduğu anda kendisi ile alay edilmekte bunun sonucunda çocukta psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkmaktadır" (4). Herhangi bir sözlü anlatımda sesindeki ani iniş-çıkışlar öğrencileri zor durumda bırakmaktadır. Bu dönemin çocuklar üzerinde meydana getirdiği olumsuzlukları yenmede en büyük görev aileye ve sürekli birlikte olduğu öğretmenlerine düşmektedir.

İşte insan hayatında bir dönüm noktası olan puberde dönemi konumuz olan A.G.S.L.'lerine abkıldığında (14-15 yaş arasına) rastlamaktadır. Bunun için belirtilen dönemde yapılacak ses eğitimi büyük önem taşımakta, bilinçsizce yapılacak uygulamalar öğrenciler üzerinde çözümlü çok zor olan hatta olmayan durumlara yol açabilmektedir.

Yukarıda anlatılanlara bağlı olarak bu dönemdeki öğrenciler ile yapılacak ses çalışmalarında aşağıdaki öneriler yararlı olabilir;

-Mutasyon döneminde olduğu anlaşılan öğrenciler belirlenmeli tek tek ya da 3'lü 5'li gruplar halinde ses eğitiminin temelini oluşturan nefes (diyafram nefesi) çalışmaları özenle yapılmalıdır. Bu çalışma yapılırken öğrencilerin psikolojik durumları da gözönünde bulundurularak çalışmalar neşeli hale getirilmeli, onların ilgisini çekecek örnekler bulunmalıdır. Bu örnekler koşan bir atın diyafram hareketlerini gösterme, yorgun bir köpeği taklit ettirme, mum söndürme çalışması, çiçek koklama, bir öğrenciyi sıranın üzerine sırtüstü yatırıp diyafram nefesini kullanırken diğer öğrencilere gösterme (bu mutlaka diyafram nefesi olacaktır) ve ayakta aynı nefesi almalarını sağlama, vücudu belden aşağıya doğru eğerek nefes alma (bu da mutlaka diyafram nefesi

olacaktır) ayakta iken de aynı yere nefes almalarını sağlama gibi örneklerle öğrencilere diyafram nefesi tam anlamı ile öğretilmelidir. Çünkü iyi öğrenilen bir nefes çocuğun sesinde bu dönemde oluşan ses kırılmalarını en aza indirecek ve vocal cord'lara olan aşırı yüklenmeyi azaltacaktır.

-Diyafram nefesinin iyice öğrenildiğinden emin olunca eğitime konuşma çalışmalarıyla başlanabilir. Bu yapılırken özellikle erkek öğrenciler için yeni ses rengi tonunda konuşma egzersizleri uygulanmalı. Bunlar çeşitli tekerlemeler, küçük makaleler vb. örnekler olabilir. Eğer öğretmen erkek ise kendi sesiyle örnekler vermeli, bayan öğretmenler ise diğer branşlardaki iyi örnek olabilecek erkek öğretmenlerden yardım istemeli ve öğrencilere yeni oluşacak sesleri ile ilgili fikir verilmelidir.

-Öğrencilere ve velilere bu dönemdeki çocukların özellikleri anlatılmalı, öğrencilere seslerini her yerde kullanmamaları, bağırarak değil küçük ses ile konuşmaları öğütlenmelidir.

-Rehberlik uzmanı, edebiyat, beden eğitimi ve ders öğretmeni ortak bir çalışma içerisine girebilir. Edebiyat öğretmeni; diksiyon, artikülosyon, konuşma teknikleri üzerine, beden eğitimi öğretmeni vücudu gevşetme hareketleri üzerine, rehberlik uzmanı psikolojik durumları üzerine ve alan öğretmeni de müzikal yönden sesi doğru ve güzel kullanmaya yönelik çalışmalar yaptırabilir.

-Ders öğretmeni öğrencilere sıra seslerle 5-10 dakikayı geçmeyecek şekilde iyi örnekleyerek ve ses sınırını çok fazla genişletmeyerek inici egzersizler yaptırabilir. (inici egzersizler daha rahat ton bulmayı sağlayacaktır.) Bu egzersizlerde "u" vokali daha çok tercih edilebilir.

-Özellikle koro derslerinde eser seçimi çok iyi yapılmalı öğrencilerin ses durumları mutlaka gözönünde bulundurulmalıdır.

-Öğrencilerin söyleme güçlüğü çektiği koro parçaları orkestra ile desteklenebilir. Böylece koro hem daha rahat söyleyecek hem de görüntü daha ilgi çekici olacaktır.

-Ses eğitiminde gerçekten uzmanlaşmış öğretmenlere alanıyla ilgili seminerler verdirilebilir. Böylece hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin daha bilinçli hale gelmesi sağlanabilir.

-Ders öğretmenleri bu dönemde çocuklara belli sınırlar içerisinde şarkı söyletmekten çekinmemelidir. Çünkü bu dönemde hiç eğitim yapmamak değişik çevrelerde bulunan çocuklar için kötü bir eğitim yapmak kadar sakıncalı olabilir.

KAYNAKLAR

1-Doç. **Suna ÇEVİK**, Müzik Toplulukları Eğt. ve Yön. Tek., Ders Notları, Ankara 1996

2-Prof. Dr. **Yücel ELMAS**, Ses Eğitiminde Gecikme ve Yaratıldığı Sorunlar, 1987, Doktora Tezi

3-Prof. Dr. **Erol BELGİN**, Ses Anatomisi Ders Notları, 1996.

4-**Vedat YÜCE**, Ortaöğretim Kurumlarında Ergenlik Dönemi Sorunları İnönü Üniv. Fen Bil. Ens. Yük. Lis. Tezi, 1992

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinde Yapılan Çalgı Eğitimi ve Gazi Üni. Gazi Eğt. Fak. Müzik Eğt. Böl. Sürdürülen Çalgı Eğitimine Etkileri

Şeyda ÇILDEN - Gül ÇİMEN

Doç. GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü Çalgı Eğitimi Anasanat Dalı Öğretim Üyeleri

GİRİŞ

Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Atatürk "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür" ilkesini esas alıp, kültürün üç ana öğesinden "bilim" ile "teknik"i yaşamda en gerçek yol gösterici ve "sanat"ı "bir ulusun baş-

lıca yaşam damarlarından biri" olarak nitelendirip "Türk Ulu'sunun tarihi bir niteliği de güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir." derken, çağdaş Türk eğitiminin kültür temelini "bilim-teknik-sanat" alanlarından oluşan bir "üçlü eksen"e oturtulması gerektiğine işaret ediyor, bu temel üzerine kurulu üçlü eksene oturtulu yapı içinde "sanat eğitimi"nin ne denli önemli olduğunu vurguluyordu. "Güzel sanatlar içinde en çabuk ve en önde görülmesi gereken Türk müziğidir." derken de sanat eğitimi içinde "müzik eğitimi"nin öncelikli ve ivedilikli bir yeri ve konumu olduğunu açıkça belirtmiş oluyordu. (Uçan A. s.2 1994)

Atatürk'ün yukarıda belirtilen görüşleri doğrultusunda vermiş olduğu direktiflerle 1924 yılında Ankara'da Musiki Muallim Mektebi (müzik öğretmen okulu) kuruldu. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk müzik eğitimi kurumu olan Musiki Muallim Mektebi 1937'de Gazi Eğitim Enstitüsü'ne bağlanmış, 1982 yılında da bugünkü Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi (GÜGEF) Müzik Eğitimi Bölümü'ne dönüştürülmüştür.

Bilindiği gibi Türkiye'deki müzik kurumları içinde en köklü ve gelişkin bir konuma sahip olan GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü, 1924 yılından

1970'li yıllara değin orta dereceli okullara "müzik öğretmeni" yetiştiren tek kurum olma özelliğini sürdürmüş, daha sonraki yıllarda açılan diğer müzik eğitimi bölümlerinin de ana kaynağını oluşturmuştur.

1924-1952 yılları arasında, Musiki Muallim Mektebi ve Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü öğrenci kaynağının büyük bir kısmını, Köy Enstitülerinde yeteneği fark edilerek müzik eğitimciliğine yönlendirilmiş gençler oluşturmuştur. 1953'te Köy Enstitüleri'nin kapatılmasıyla bu kurumların yerini alan ilköğretmen okulları aynı işlevi sürdürmüştür.

1951'de İstanbul İlköğretmen Okulu bünyesinde, 1963'te de Ankara İlköğretmen Okulu bünyesinde açılmış olan "müzik seminerleri"nde özel sınavla seçilen üstün yetenekli öğrencilere Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'ne "hazırlık" amaçlı, üç yıl süreli, müzik ağırlıklı bir program uygulanmıştır. Bugün eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının küçümsenemeyecek bir bölümünü müzik semineri mezunları oluşturmaktadır.

1975'te müzik seminerlerinin kapatılması ve ilköğretmen okullarının da öğretmen liselerine dönüştürülmesinden sonra müzik bölümleri, müziksel birikime sahip nitelikli öğrenci kaynağını yitirmiş, yalnızca liselerden mezun öğrencileri almak zorunda kalmıştır.

Ortaöğretimde birçok okulda "müzik öğretmeni"nin bulunmaması, müzik öğretmeni olan

okullarda ise yeterli araç-gereç olmaması, programda müzik dersine ayrılan sürenin yetersiz olması, kredili sistemden dolayı müzik dersinin liselerde seçmeli ders haline getirilmesi vb. nedenlerle ortaöğretimde Türkiye genelinde sağlıklı bir "müzik eğitimi" yapılamadığı bir gerçektir.

Bunların sonucu olarak, müzik eğitimi bölümlerine yapılan başvuruların büyük bir çoğunluğunu ÖYS'de tercih ettikleri fakülteleri kazanamayıp, şansını bir de yetenek sınavlarında denemek isteyen, "mesleki müzik eğitimi" için yeterli altyapıya sahip olmayan öğrenciler oluşturmuştur. Bu dönemde müzik eğitimi bölümlerinin eğitim düzeyi 1974 öncesi yıllara oranla önemli ölçüde düşüş göstermiş ve bu durum genel olarak müzik eğitimimizi de olumsuz yönde etkilemiştir.

1989-1990 yılında Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin kurulmasıyla önemli bir eksiklik giderilmiş ve orta öğretimde "sanat eğitimi"ne çağdaş bir boyut getirilmiştir. 1975'ten bu yana nitelikli öğrenci kaynağını kaybetmiş olan eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümleri, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (AGSL) müzik bölümlerinin kurulmasıyla yeniden sağlam bir altyapıya kavuşma şansını elde etmiştir.

AGSL'lerin amacı ve görevleri şunlardır:

(a) Güzel sanatlar alanında ilgi ve yetenekleri olan öğrencilerin eğitimlerini sağlamak,

(b) Öğrencileri araştırmacı ve geliştirici çalışmalara yönleltmek, yetenekleri doğrultusunda seçenekli, bağımsız, doğru yorum ve uygulamalar yapabilecek kişiler olarak yetiştirmek,

(c) Öğrencilerin milli ve milletlerarası, tarihi ve yeni sanat eserlerini tanımaları ve anlamalarına yardımcı olmaktır.

(1993 AGSL Yönetmeliği Madde:6)

AGSL Müzik bölümleri mesleki müzik eğitiminin yanı sıra Anadolu Lisesi statüsünde ağırlıklı olarak İngilizce eğitimi veren orta öğretim kurumlarıdır. Bu okullarda yapılan müzik eğitimi akademik doğrultuda üniversite müzik eğitimi bölümlerine hazırlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Bu durum 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 28. maddesi b fıkrasında şu şekilde ifade edilmiştir:

"Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğrenime ve hem mesleğe hem de yüksek öğrenime ve hem de hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır."

1994-1995 öğretim yılından itibaren AGSL

mezunlarının alınmasıyla GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü öğrenci yapısı önemli ölçüde değişikliğe uğramış ve bu değişim bölümde sürdürülen eğitimi çeşitli yönlerden etkilemiştir.

AGSL mezunu öğrencilerin GÜGEF müzik eğitimi bölümündeki çalgı eğitimi sorunları

GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü'ne AGSL çıkışlı öğrencilerin gelişinin bölümdeki çalgı eğitimine değişik etkileri olmuştur. Çalgı eğitiminde bu öğrenciler farklı seviyeler göstermişler, bazıları bulundukları düzeyden devam ederken önemli yapıdaki öğrencilerin altyapı eksiklikleri nedeniyle bulundukları düzeyin oldukça gerisinden başlamak zorunluluğu doğmuştur. Hatta bazı öğrencilerde çalgı çalmak için gerekli temel davranışların bile kazanılmadığı durumlarla karşılaşmış, bu durum hem öğrenciyi hem de öğretim elemanını sıkıntıya sokmuştur.

Örneğin, piyanoda temel davranışlar, temel teknikler, Fa anahtarı okuma, elleri bağımsız kullanma, deşifre, tuşe hakimiyeti, motif-cümle kavramı, ifade bağlarını tanıma, bağlı notaları çalma, parmak numarası okuma gibi konularda sorunlar görülebilmektedir. Piyano eğitiminde çok çağdaş başlangıç metotlarının yanı sıra, en son akla gelebilecek Beyer gibi metotların da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sağ ve sol elin ayrı ayrı çalıştırılarak piyano eğitiminin yürütülmüş olduğu örneklerle rastlanmıştır. Oysa bu durum çağdaş piyano eğitiminde, gerektiğinde ara sıra başvurulsa bile sürekli yer verilmemesi gereken bir yöntemdir.

Kemanda ise kendisine konçerto çalıştırılmış bir öğrencinin gerekli temel davranışları (doğru duruş, doğru keman ve yay tutuşu, doğru yay kullanımı ve bazı temel yay teknikleri) kazanmadığı, yanlış davranışlar geliştirdiği gözlenmiş ve eksikliklerin giderilmesi önemli zaman kaybına neden olmuştur.

Genel olarak çalgı eğitimine başlangıç yaşı olarak geç sayılan üniversite eğitime başlama yaşı olan 17-18 yaş civarında GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü'nde çalgı eğitimine başlayan öğrencilerimizin bu konudaki zorlukları hep dile getirilmiştir. AGSL öğrencileri ise çalgı eğitimine dört yıl erken başlamakla bu konuyla ilgili önemli bir fırsat yakalamış olmaktadır.

Ancak, bu okullarda çalgı eğitiminde temel davranışları yerleştirmede sabırlı ve ciddi çalışmalar yapılmadan, teknik kazanımları geliştirici, pekiştirici alıştırma, etüt ve küçük ölçekli eserler çalıştırılmadan büyük ölçekli eserlere yönelinirse, müzik eğitimi bölümündeki ilk yılda teknik bozuklukları düzeltme ve eksiklikleri giderme zo-

runluğunun ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. Bu durum doğal olarak daha işin başında öğrencinin umudunu, şevkini kırmakta, çalışma hızını azaltmaktadır.

GÜGEF Müzik Eğitimi bölümünde eğitimini sürdürmekte olan AGSL çıkışlı öğrencilerin bu tür sorunlarına ışık tutabilmek, çözümler aramak amacıyla 1994 ve 1995 grışlı AGSL mezunu 44 öğrenciden 36'sına uygulanan anket sonucunda AGSL Müzik Bölümleri'nde yapılan çalgı eğitimi ve GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü'nde yapılan çalgı eğitimi ve GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü'nde sürdürülen çalgı eğitimine etkileri konusunda önemli ipuçları elde edilmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

Anket Sonuçları ve Bulgular

Ankete katılan öğrencilerin 24'ünün Ankara, 7'sinin Eskişehir, 3'ünün İzmir, 2'sinin İstanbul AGSL kökenli olduğu saptanmıştır. Ankete katılan öğrencilerin tümü AGSL'de piyano eğitimi alırken ikinci bir çalgı olarak % 47'sinin keman, % 25'inin diğer yaylı çalgılar (viyola, cello, kontrbas), % 19'nun da bağlama, gitar, yan flüt eğitimi aldıkları saptanmıştır. % 9'luk bir bölüm öğrencinin de ikinci bir çalgı eğitimi almadığı anlaşılmıştır.

Öğrencilerin % 83'ü AGSL'de çalgı seçimini kendi istekleri doğrultusunda yaptıklarını, % 17'si ise kendi istekleri dışında yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin % 25'lik bir bölümü seçtikleri çalgılarını sevdiklerini, geri kalan bölümü ise çalgılarını sevmediklerini belirtmişlerdir. Çalgılarını sevmeyen öğrenciler neden olarak çok sık öğretmen değiştirdiklerini, bu yüzden çalgılarıyla iletişim kurmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir.

AGSL Müzik Bölümlerindeki çalgı öğretmenlerinin % 33'ünün AGSL branş öğretmenlerinden, %61'inin bulundukları ildeki üniversite müzik eğitimi bölümlerinden, % 19'unun konservetuarlardan, % 17'sinin opera ve senfoni orkestralarından sağlanmış olduğu saptanmıştır. Bu durumdan AGSL'lerdeki kadrolu çalgı eğitimi öğretmenlerinin sayıca yetersiz olduğu açıkça görülmektedir.

AGSL mezunu öğrencilerin % 58'i dört yıllık eğitimleri süresince kesintisiz olarak çalgı eğitimi gördüklerini belirtmişlerdir. Geri kalan öğrencilerin % 17'lik bir bölümü okullarının yeni açılmasından dolayı hazırlık sınıfında çalgı eğitimi alamadıklarını, böylece üç yıllık bir süreyi değerlendirebildiklerini, % 11'lik bir kısmı 8. yarıyıl da çalgı eğitimi almadıklarını, % 14'lük bir bölümü ise hazırlık sınıfında öğretmen eksikliği ve buna bağlı olarak çok sık öğretmen değiştirmek

zorunda kaldıkları için kesintisiz bir çalgı eğitimi alamadıklarını belirtmişlerdir.

AGSL müzik bölümünde öğrencilerin genel olarak piyano ve diğer çalgı derslerini haftada birer saat gördükleri, bu derslere hazırlık için okul idaresi tarafından konulan zorunlu bireysel çalışma saatlerinin de piyano için haftada 1-3 saat, yaylı çalgı ve diğer çalgılar için haftada 1-2 saat dolayında olduğu saptanmıştır.

AGSL'deki eğitimleri sırasında bu öğrencilerin % 33'ü okul dışında çalgılarına çalışma olanağı bulurken, geri kalan bölümü bu olanağı bulamadıklarını belirtmişlerdir. Okul dışında çalgılarına çalışma olanağı bulanların büyük bir çoğunluğunun keman, gitar, bağlama, yan flüt öğrencileri olduğu saptanmıştır.

Piyano eğitimine başlangıçta öğrencilerin % 58'inin "Learning to Play Piano" (D. Agay), % 19'unun Burkard, % 14'ünün Beyer, % 25'inin diğer çeşitli başlangıç metotlarından yararlandıkları anlaşılmıştır. Bu durumdan AGSL piyano eğitimine başlangıçta "Learning to Play Piano" ve Burkard metotlarının yoğun olarak izlendiği gözlenmektedir. Piyano alıştırma kitabı olarak % 61 oranında "Hanon'dan, etüt olarak da % 92 oranında "Czerny'den yararlandığı anlaşılmaktadır.

AGSL'lerdeki yaylı çalgı eğitimlerinde kullanılan başlangıç metotları ve etütlerle ilgili dağılım şu şekilde ortaya çıkmaktadır: Keman eğitiminde; Crickboom (% 22), Ömer Can (% 17), Hans Sitt (%27), Sevcik (%19), Seybold (%17), adlı kaynaklarda yoğunlaştığı gözlenmiştir. Viyola eğitiminde, keman eğitiminde kullanılan kaynakların dışında bir kaynak belirtilmemiştir. Viyolonsel eğitiminde "Violoncello Schule" (J. Werner), Sebastian Lee, Dotzauer metotlarından kaynak olarak yararlanıldığı saptanmıştır.

AGSL'lerde yapılan çalgı eğitiminde teknik güçlerin aşılmasına çalışılırken çoğunlukla etüt ve alıştırmalardan yararlandığı anlaşılmaktadır.

AGSL'de öğrencilerin % 75'i çalgı öğretmenlerini branşlarında yeterli bulurken, % 19'u yetersiz bulduklarını, diğerleri de "belli düzeyde yeterli" bulduklarını belirtmişlerdir.

Halen GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü'nde eğitimini sürdürmekte olan ankete katılan AGSL çıkışlı öğrencilerin % 64'ünün Çalgı Eğitimi Anasanat Dalı'nı, %25'inin Müzik Kuramları Anasanat Dalı'nı ve %11'inin Ses Eğitimi Anasanat Dalı'nı seçtikleri belirlenmiş; Çalgı Eğitimi Anasanat Dalı'na ayrılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun alan çalgısının "keman" olduğu saptanmıştır.

Bu aşamada, GÜGEF Müzik Eğitimi Bö-

lümü'ndeki çalgı eğitiminin işleyişi ile ilgili kısa bir açıklama yararlı olacaktır.

GÜGEF Müzik Eğitimi bölümünde çalgı eğitiminin işleyişi şu şekilde gerçekleşmektedir: Ses Eğitimi ve Müzik Kuramları Anasanat dalında dört yıl boyunca haftada bir saat piyano eğitimi verilmektedir. Çalgı eğitimi anasanat dalında üç yıl boyunca haftada birer saat piyano ve alan çalgısı eğitimi (yaylı çalgılar, yan flüt, bağlama, gitar, ud, kanun ve yaylı tambur) almaktadırlar. Dördüncü yılda çalgı eğitimi anasanat dalında okuyan öğrenci, üç yıl süresince eğitimin aldığı iki çalgıdan birini seçerek, haftada iki saat olmak üzere, seçtiği çalgıda öğrenimini yoğun olarak sürdürmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü'nde piyanoda %56'sı, alan çalgısında % 64'ü AGSL'de ulaştıkları düzeyden eğitimine devam ettiklerini belirtirken, piyanoda % 44'ü, alan çalgısında % 36'sı ulaştıkların düzeyin biraz gerisinden veya çok gerisinden devam ettiklerini belirtmişlerdir.

Bu durum göstermektedir ki, öğrenmiş oldukları her iki çalgıda da, bu öğrencilerin yarıya yakın bir bölümü çalgı eğitimi sürecinde, GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü'ndeki çalgı eğitimini rahatlıkla kaldıkları noktadan sürdürebilecek teknik donanıma sahip olamamışlardır.

AGSL mezunu öğrencilerin büyük bir bölümünün GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü'ndeki çalışma koşullarına ve çalgı eğitimi programına uyum sağlamada güçlük çekmedikleri saptanmıştır.

GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü'nde AGSL kökenli öğrenciler genel olarak, çalgı eğitimi öğretmenlerinin kendileriyle daha fazla ilgilenmelerini, ders dışında da zaman ayırmalarını, çalgı ders saatlerinin artırılmasını, çalgılarında daha çok ilerlemek istediklerini, derslerde teknik çalışmalara fazla yer verildiğinden yakınlıkla eserlere daha çok ağırlık verilmesini ve daha büyük ölçekli eserler çalıştırılmasını, sahne deneyimlerinin artırılması için öğrenci konserlerinin sıklıkla yapılmasını, AGSL kökenli öğrencilerden çeşitli oda müziği grupları oluşturarak daha çok müzik yapma olanağının sağlanması, AGSL ile eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümleri arasında daha iyi bir program bağlantısı kurulmasını ve böylece eğitimlerinin kesintisiz devam etmesini GÜGEF'teki çalgı eğitiminden beklentileri olarak ifade etmişlerdir.

AGSL Çıkışlı Öğrencilerin GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümündeki Çalgı Eğitimine Uyumu

Anket sonuçlarından ve GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü Çalgı Eğitimi Anasanat Dalı öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmelerden AGSL mezunlarının GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü çalgı eğitimi derslerinde bir takım sorunlarla karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Dört yıllık bir çalgı eğitimi almış olduğu varsayılan, müzik eğitimciliğini tercih ederek gelen bu öğrencilerin bir çoğu ne yazık ki çalgı eğitimine lisede bıraktıkları yerden başlanamamaktadır. Çünkü, çalgı eğitiminde en önemli konulardan brisi olan temel davranışların ve temel tekniklerin öğrenciye tam ve doğru olarak kazandırılmadığı, daha çok repertuar çalışmasına yer verildiği görülmektedir. Çalgı için gerekli yumuşaklığa, doğru ve rahat bir çalgı pozisyonuna, yeterli teknik birikime sahip olmadığı halde öğrencilere sınıfları ilerledikçe o sınıfta çalışması gerektiği düşünülen yapıtlar çalıştırılmış, dolayısı ile güçlükleri artırılmıştır. Çoğu öğrencinin AGSL eğitimi döneminde sistemli ve bilinçli olarak kendini denetlemeye yönelik bir çalışma alışkanlığı edinmemiş olması önemli başka bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğaldır ki yukarıda değinilen sorunları taşıyan bir öğrenci mesleki çalgı eğitimi programına hemen uyum sağlayamamakta ve bu durum zaman kaybına neden olmaktadır.

Öğrencilerin yukarıda bahsedilen olumsuzlukları yaşamasına neden olan birçok etkenden söz edilebilir. Öğrenci alımı, öğretmen alımı, fiziki koşullar, donanımlar, çalgı eğitimiyle ilgili metot ve yöntemler vb. etkenler bunlar arasında sayılabilir. Bu etkenlerin nicelik ve nitelik açısından yetersizlikleri olumsuzlukları doğal olarak çalgı eğitimini de etkilemektedir.

Öğrenci Alımı

AGSL'ye öğrenci alınması için öngörülen koşullardan biri, orta ikinci sınıf itibariyle başarı notu ortalamasının "3", alan dersi notunun "4" olmasıdır. Bu başarı düzeyi, AGSL olabilmek için yeterli bir koşul olarak görülmektedir. "3" başarı notu orta düzeyi ifade etmektedir. Oysa başarı notu ortalaması 4 ile 5 düzeyinde olan, yani genel başarı düzeyi "iyi" ve "pekiyi" olan öğrencilerin bu okullara alınmasının müzik alanında da genel başarı grafiğini yükselteceği açıktır. Öğrenci alımında bu durumun göz önüne alınması gerekmektedir.

Öğretmen Alımı

Çalgı eğitimi dersleri bireysel dersler olarak AGSL'ye daha fazla sayıda çalgı öğretmeni ihtiyacının ortaya çıkarmıştır. Bu okulların çalgı

öğretmenleri, merkezi bir sınavla alınmaktadır. Üniversite müzik eğitimi bölümleri orta dereceli okullara müzik öğretmeni yetiştirmekte, **çalgı öğretmenliği** için ayrıca bir formasyon vermemektedir. Bu nedenle, aldığı müzik eğitimi formasyonundan başka, çalgı eğitimi konusunda da belli bir ilgi ve yeterliliğe sahip olan, çalgısında iyi bir çalıcılık düzeyini yakalayabilmiş öğretmenlerin bu okullarda görevlendirilmesi gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen alımı ile ilgili olarak yapılan merkezi sınavların kurullarını oluştururken "alanla ilgili en az ikişer öğretim üyesinden oluşan" (1993 AGSL Yönetmeliği Madde: 20) ifadesinde, insiyatifi eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümleri akademik kurumlarına bırakması ve kurulun seçeceği iki öğretim üyesi arasında çalgı alanında bir üyenin mutlaka bulunması sağlanmalıdır. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı- Üniversite işbirliğine gerek duyulmaktadır.

Birçoğunun kendi binası bile bulunmayan AGSL'lerin çalışma ortamı, araç-greçleri açısından büyük olanaksızlıklar içinde olduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra her AGSL'de diğer alanlarda olduğu gibi çalgı eğitiminde de farklı yaklaşımlar içinde olduğu görülmektedir. Çalgı eğitiminde ortak bir öğretim programının izlenmesi bölümler arası farklılıkları ortadan kaldıracaktır. Bu nedenle, Türkiye genelinde çalgı eğitimi öğretmenleri için düzenlenecek seminerler ile çalgı eğitimi sorunlarının tartışılması, yeni öğretim yöntemleri ve materyallerinin tanıtılması, bilgi alış veriş büyük yarar sağlayacaktır. Bu görev üniversite müzik eğitimi bölümlerine düşmektedir.

Temel Çalgı Eğitimi

AGSL'de verilecek çalgı eğitiminin daha sonraki yüksek öğretime bir temel oluşturacağı gözardı edilmemeli, baştan itibaren çalgı eğitiminde boşluk kalmamalı, bir aşama tamamlanmadan diğer aşamaya geçilmemelidir. Sonuçta öğrenci hangi yöntemle çalıştırılmış olursa olsun, çalgısıyla bütünleşmiş olmalı ve bulunduğu düzeyin gereklerini etkili bir biçimde yerine getirebilmelidir.

Sonuç

Burada sözü edilen bütün eksikliklere rağmen AGSL çıkışlı GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü öğrencilerinin çalgı eğitimindeki teknik eksiklikleri bilinçli bir çalışmayla kısa zamanda ve daha kolay giderebildikleri gözlenmekte, bölümdeki çalgı eğitimine uyum sağlamada fazla sıkıntıya düşmedikleri anket sonuçlarından da anlaşılmaktadır.

AGSL çıkışlı öğrencilerin G.E.F. Müzik Eğitimi Bölümü'ne gelmesi bölümdeki çalgı eğitimini bir çok yönden olumlu etkilemiştir:

(1) Bölüme daha önce müzik eğitimi ve çalgı eğitimi almadan hazırlıksız olarak gelmiş olan öğrencilerin AGSL'li arkadaşlarının düzeyine yetiştirme çabasıyla çalgılarına daha gayretli çalıştıkları görülmektedir.

(2) Buna bağlı olarak öğrenciler arasında oluşan yarışma ortamı bölümdeki çalgı eğitiminin düzeyini yükseltmiştir. Bu durum daha ileride yüksek lisans ve doktora düzeyindeki çalgı eğitimini de etkileyecektir.

(3) AGSL çıkışlı öğrencilerin katılımıyla orkestra derslerinde daha düzeyli ve nitelikli ürünler sergileme olanağı doğmaktadır.

(4) Çalgı Eğitimi Anasanat dalının düzenlemiş olduğu öğrenci konserlerine talep artmış, bu konserlerin kalitesi ve düzeyi eski yıllara oranla oldukça yükselmiştir.

(5) 1994'ten bu yana AGSL çıkışlı öğrencilerin MÖZYES'e başvurmalarıyla birlikte, giriş sınavlarında eski yıllarda olduğu gibi rastlantı sonucu ya da şansını denemek amacıyla başvuran öğrenci sayısı oldukça artmıştır. Müzik eğitimi bölümüne girmek isteyen adaylar artık güçlü rakipleri olduğunu bilerek, sınavlara hazırlıklı olarak ve bir çalgı çalarak gelmek gereğini duymaktadırlar.

İnaniyoruz ki AGSL'nin varlığı sürdükçe ve bu liselerdeki çalgı eğitimiyle ilgili eksiklik ve aksaklıklar giderildikçe, müzik eğitimi bölümlerindeki çalgı eğitimi çok önemli boyutlara etkilenmeye devam edecektir. Bu durum çalgısında daha yetkin, "sanatçı kişiliği ağır basan müzik öğretmenleri"nin yetişmesi sonucunu doğuracaktır.

KAYNAKÇA

ÇİFTÇİ, Ersan. "AGSL Öğrencilerinin Başarı Durumlarının İncelenmesi". Basılmamış yüksek lisans tezi. Malatya İ.Ü. Fen Bil. Ens. 1996

ŞENDURUR, Yılmaz "Müzik Eğitimi Bölümlerinin Öğrenci Kaynağının Dünü ve Bugünü" GÜGEF Dergisi.

UÇAN, Ali. "AGSL Müzik Bölümlerinin Eğitim Programları Sorunları" Mavi Nota Sayı 20, 1996

UÇAN, Ali "Kuruluşunun Yetmişinci Yılında ve İkibinli Yılların Eşiğinde GÜGEF Müzik Eğitimi Bölümü ve Türkiye'de Müzik Öğretmenliği eğitimi Sorunları" GEFAD Özel sayı 1994.

AGSL Yönetmeliği 21613 sayılı Resmi Gazete, 20 Haziran 1993.

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümlerinde Okutulmakta Olan Müziksel İşitme-Okuma-Yazma Dersinin İçeriği, Sorunları ve Çözümüne İlişkin Ders Öğretmenlerinin Görüşleri

Ülkü ÖZGÜR

Doç. G.Ü. Gazi Eğitim Fak. Müzik Eğt. Böl. Müzik Kuramları Anasanat Dalı Başkanı

1. GİRİŞ

Bilindiği gibi eğitim bireylerin davranışlarında istenilen olumlu değişimlikleri yapmayı hedefleyen bir süreçtir. Bu süreç toplumların bilimsel, ekonomik, kültürel ve sınıfsal gelişimlerinin temelini oluşturur. Sanat eğitimi kapsamı içerisinde yer alan "genel, özgen (amatör), mesleki olmak üzere üç ana boyutta gerçekleştirilen müzik eğitimi(1) de bu zincirin halkalarından biridir.

Ülkemizde uzun yıllardan beri özellikle ilk ve orta dereceli okullarda müzik eğitimi çeşitli nedenlere bağlı olarak hedeflenen düzeyde verilememektedir. Oysa Ulu Önder Atatürk yeni kurulmuş Cumhuriyetin hemen arkasından 1924 yılında müzik eğitimi ele almış ve çağdaş müzik eğitimi verebilecek bir kurumun gerekliliğini vurgulayarak Musiki-Muallim Mektebi'nin kurulmasında ön ayak olmuştur. Günümüze kadar olan süreçte de ilk ve orta öğretim düzeyinde müzik eğitimi geliştirmeye ve önemini vurgulamaya yönelik çabalar olmuşsa da ne yazık ki bunların kalıcılığı ve gelişimi istenilen düzeyde sağlanamamıştır. İlk ve orta öğretimdeki müzik dersleri önemsiz bir ders kimliğine bürünmüştür. Bu yaklaşımda toplumun sosyolojik, ekonomik, kültürel yapısının da etkili olduğu bir gerçektir.

Ancak 1989-1990 öğretim yılından itibaren kurulmaya başlanan ve bu çalışmanın yapıldığı sırada sayıları 12'yi bulan Anadolu Güzel Sa-

natlar Lisesi Müzik Bölümleri (A.G.S.L.M.B.) müzik eğitimi alanındaki eksikliklerin giderilmesi yolunda atılmış önemli adımlardan biridir. Mesleki Müzik Eğitimi a) yönlendirme hazırlama, b) izleme/biçimlendirme, c) derinleştirme/uzlaştırma, d) geliştirme/yetkinleştirme olmak üzere dört aşamada toplandığında(2) 1. aşamayı oluşturan yönlendirme/hazırlama işlevi açısından da bu okulların önemli bir boş-

luğu doldurduğu görülmektedir. Kısa bir geçmiş olan bu okulların eğitim programları ve teknik açılarından sorunlarının olması son derece doğaldır. Bu bildiride bu okullarda okutulmakta olan Müziksel İşitme Okuma (M.İ.O.) dersi ile ilgili sorunlar ve bu sorunların çözümlerine ilişkin öneriler yer almaktadır.

2. MÜZİKSEL İŞİTME-OKUMA DERSİ VE ÖNEMİ

Mesleki müzik eğitimi veren okulların tümünde bu dersin varlığı ve ders saatlerinin diğer derslere göre fazlalığı eğitimdeki yerini ilk bakışta bize hissettirmektedir. M.İ.O. dersi müziksel okuma-yazma ve işitmeye yönelik olup, programda yer alan diğer derslerin temelini oluşturmaktadır. Temel müzik bilgilerini vermesi, müziksel yaratma, müziksel belleme, müziksel çözümleme... gibi çok geniş alana yayılan konuları desteklemesi de bu dersin işlevleri arasındadır.

Müziksel işitme, işitme yoluyla algılanabilir

müziksel öge ve ilişkileri tanıma, çözümleme ve ayırt etme yeteneğidir. Müziksel öge ve ilişkiler denince ilk akla gelenler şunlardır: Müziksel ses yüksekliği ve ses niteliği, ses gürlüğü, ses rengi, ses türü, ton türü, ritimsel ve ezgisel ilişkiler aralıklar, iki veya daha çok sesli tınlayışlardır(3). Bunları tanıma, ayırt etme çözümleme, adlandırma, yazma vb. konular müziksel işitmenin basamaklarını oluşturur.

Müziksel okuma eğitimi, müziğin alfabesi olan uluslararası müzik yazısını öğretmeye yöneliktir. "Sesleri adları, tartımları, ses yükseklikleri, hızı nüans ve karakteri ile okuyabilmeyi sağlamaya yönelik bir eğitimidir."(4)

Müziksel yazma eğitimi ise, duyulan ya da okunabilen ses ya da ses kümelerini, isimlerini, yükseklikleri, tartımları, ölçüsü ile müzik yazısına dönüştürmeyi amaçlar.(5)

Bu dersten edinilen bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların meslek yaşamındaki rolü çok büyüktür. Öğrencinin bu dersteki başarısızlığı veya eksikliği diğer derslerin başarısını olumsuz yönde etkilemekte ve engellemektedir.

3. ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ MÜZİK BÖLÜMLERİNDE OKUTULMAKTA OLAN MÜZİKSEL-İŞİTME OKUMA DERSİ VE SORUNLARI

A.G.S.L.M.B. kuruluşları ve işleyişleri itibarıyla yeni ve kendine özgü kurumlardır.

Okul öncesi ile ilk ve orta öğretimdeki müzik eğitiminin çeşitli nedenlerle istenilen, düzey ve doğrultuda yapılamadığını gözönüne aldığımızda, bu okullarda okutulmakta olan M.İ.O. dersinin içeriği ve kapsamının ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle günümüze değin gelen uygulamalarda sıkça karşılaşılan aksaklık ve eksikliklerin belirlenmesi, yeni ve çağdaş yaklaşımların aranması bir zorunluluktur. Dersin sorunlarının belirlenmesi ve çözümünde öğretmenlerin görüş ve önerilerini de almanın doğru olacağı düşüncesiyle bir anket hazırlanmıştır. Türkiye genelinde tüm A.G.S.L.M.B.'inde bu derse giren 17 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın, sorunları objektif olarak ortaya koyacağı ve çözüm önerilerine yardımcı olacağı düşünülmüştür.

Anketten edinilen veriler doğrultusunda bu dersin sorunları şu ana başlıklar altında toplanabilmektedir.

-Öğretim programından kaynaklanan sorunlar,

-Ders öğretmeninden kaynaklanan sorunlar,

-Fiziki koşullardan kaynaklanan sorunlar,

3. a. ÖĞRETİM PROGRAMINDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR

"Müzik eğitim programının odağını genellikle müzik öğretim programı oluşturur." (6) Çağdaş eğitimde öğretim programının rolü daha da artmıştır. Program ne denli açık anlaşılabilir ve uygulanabilir nitelikte ise öğretim de o denli kolaylaşacaktır. Programda yer alan hedefler, hedef davranışlar, içerik, öğretme durumları, sınıama-ölçme durumları ve değerlendirme işlemleri öğretim sürecinin vazgeçilmez unsurlarıdır. (7)

A.G.S.L.M.B.'nde M.İ.O. dersi öğretim programına ilişkin ilgili öğretmenlerin hazırladığı taslak programlar olmasına karşın, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kabul edip, ilgili okullara gönderdiği bir öğretim programı henüz yoktur. Bu nedenle ders programları, bu dersi veren öğretmenlerin inisiyatifi, bilgi ve deneyimleri ölçüsünde olmaktadır. Anket sonuçlarına göre ders öğretmenlerinin % 59'u zümre öğretmenlerinin bir araya gelerek hazırladığı % 29'u bizzat kendilerinin hazırladığı % 12'si ise çevredeki müzik okullarından yararlanarak düzenlediği programlara göre ders yapmaktadır.

Müzik eğitiminde önemli bir yer tutan bu dersin kapsamında yer alması gereken konular müziksel işitme, okuma, yazma, temel müzik bilgilerini edinme, söylediği, dinlediği, çaldığı müzik yapıtlarını veya okuma parçalarını biçimsel ve armonik yönden tanıyabilme, tonal ve model sistemi algılama ve bu sistemlere ait eserleri tanıma, deşifre edebilme ve okuyabilme, düzeyine uygun yaratma çalışmaları ana başlıkları altında toplanabilir. Günümüzde A.G.S.L.M.B.'ndeki uygulamalarda bu konuların çoğunun birbirlerinden farkı içerikle işlendiği göze çarpmaktadır. Örn: Ders öğretmenlerinin % 59'u sadece tonal sisteme göre ders yapmaktadır. Dolayısıyla birçok okullarda sadece tonal sistem ile eğitim yapıldığından Türk müziği dizilerine hiç yer verilmemektedir. Uygulamadaki bu farklılık genel bir öğretim programının olmamasının doğal sonucudur. Elbette ki tek tip bir öğretim düşünülmaz. Ancak ana çizgileri çağdaş bir öğretim programı ile be-

lirlenmemiş bir eğitimde yeterli olmayacaktır.

3.b. ÖĞRETMENLERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Bir dersin işlenişinden öğretim programı ne denli etkili ise, bu dersi okutan öğretim el-emanlarının formasyonları da o denli önemlidir.

A.G.S.L.M.B.'ndeki görev yapacak öğretmenler prensip olarak, merkezi bir sınav sonucu belirlenmektedir. Çeşitli nedenlerle sınavın yanısıra valilik onayı ile görev alan öğretmenler de bulunmaktadır. Bu okullarda M.İ.O. dersini veren öğretmenlerin % 47'si atama ile % 35'i bu dersi okutmak amacıyla girdikleri sınav sonucunda, % 18'i ise başka derslerin öğretmenleri olduklarını ve branş öğretmeni yokluğu nedeniyle görev aldıkları belirtmişlerdir.

Yapılan sınavda M.İ.O. dersi öğretmenliğine yönelmiş adayların bu branşın koşullarını yerine getirebilecek özelliklere sahip olup olmadıkları yeterince test edilmemektedir. Bunun yanında bazı okullarda bu derste branşlaşmış eleman olmamasından kaynaklanan açığın diğer ders öğretmenleri ile kapatılması yoluna gidilmektedir. Anket sonuçları ders öğretmenlerinin çoğunun bu dersi ilk kez bu okullarda vermeye başladıklarını ve % 95'inin görev süresinin 1-6 yıl arasında değiştiğini göstermektedir.

"Bu dersi vermeye başlamadan önce herhangi bir hazırlığınız veya çalışmanız oldu mu?" sorusuna öğretmenlerin % 59'u evet, % 30'u hayır cevabını verirken % 11'i ise daha önce Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Bölümlerinde bu dersi verdiklerini belirtmişlerdir. Ders öğretmenleri uygulayıcı, yönlendirici konumunda olduklarından yeterli birikime ve deneyime sahip öğretmenler bu dersin işlenişinde önemli rol oynayacaklardır.

Ders öğretmenlerinin seçimi kadar bu seçme sınavını yapan öğretmenlerin belirlenmesi de son derece önemlidir. Sınavların çeşitli branş öğretmenlerinden oluşan geniş bir komisyon tarafından yapılması ve aday oldukları branşın tüm yönlerini ölçebilir bir nitelik taşıması gereklidir.

3.c. FİZİKİ KOŞULLARDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Müzik eğitiminde öğretim programı ve öğretmenin yanısıra fiziki koşulların uygunluğu da

önemli bir faktördür. Diğer sorunların yanında üçüncü planda kalıyor gibi görünen fiziki koşullar, kimi zaman ön plana çıkmaktadır. Örn. Eşlik yapacak bir piyanonuz yoksa elinizdeki nitelikli öğretmen ve öğretim programı sağlamlıkla bir ders yapmak için yetersiz kalacaktır.

Özellikle bu koşulların yetersizliği küçük şehirlerdeki okullarda daha çok ortaya çıkmaktadır. Fiziki koşullar sınıf ve çalışma odaları (mekan) ile ders araç ve gereçleri olarak iki ana başlık altında toplanabilir.

a) Sınıf ve çalışma odaları

Bazı okulların kendilerine ait binasının olmaması, başka bir okulun dersliklerini kullanmaları, çevreden gelen gürültüler dersin işlenişini olumsuz yönde etkilemektedir. Ders dışında çalışabilecekleri yeterli sayıda uygun mekânın olmaması öğrencilerin öğrendikleri konuları pekiştirmesini ve düzenli çalışma alışkanlığı edinmesini engellemektedir.

b) Ders araç ve gereçleri

Kullanım kolaylığı, çok sesli olması sınıf hakimiyetinin sağlanmasındaki rolü... gibi özelliklerinden dolayı M.İ.O. derslerinde alışla geldiği gibi ders aracı olarak piyano kullanılmaktadır. Bu çalgıların akordu, bakım ve onarımı da ayrı bir sorun yaratmaktadır. Halen derste kullanılmak üzere bile piyanosu bulunmayan bir okulumuz mevcuttur. Bu okulda piyanonun yokluğu org ile giderilmeye çalışılmaktadır.

Ders kitapları ve okuma parçalarının seçimi yapılırken öğrencinin içinde bulunduğu yaş dönemi gözönüne alınmalıdır. Özellikle erkek öğrencilerin ses değişim evresini tamamlamamış olmaları nedeniyle okuma parçalarını seslendirmekte zorlandıkları görülmektedir.

Öğrenci başarısızlığının nedenleri sorulduğunda ve sıralama yapmaları istendiğinde ders öğretmenlerinin % 41 okuma parçalarının ses sınırlarına uygun olmadığını ilk sıralarda belirtmişlerdir. Bunun sonucu olarak düzenli ve sistemli bir çalışma gerektiren bu derse karşı bir isteksizlik oluşmaktadır. Bu isteksizlik başarısızlığın nedenleri arasındadır.

Özellikle Türk müziği dizelerinde yazılmış okuma-yazma amaçlı kaynakların olmaması, öğretimi önemli ölçüde etkilemektedir.

Öğrenci ve öğretmenlerin yararlanabileceği bir kütüphanenin olmayışı da göze çarpan ek-

siklikler arasındadır.

Ankette ders öğretmenlerinden gelen talepler arasında fotokopi makinası da yer almaktadır.

Tüm fiziki olumsuzluklara karşın ders öğretmenlerinin büyük bir özveri ile eğitimi ak-satmadan sürdürme çabaları takdire değerdir. Ders öğretmenlerinin çözüm önerilerinin ilgili kurumlarca değerlendirilmesi ve bu doğrultuda birtakım girişimlerde bulunulması bu okullarda istenilen M.İ.O. dersinin daha sağlıklı ve etkili olmasında önemli rol oynayacaktır.

4. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

-Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretim programını hemen hazırlayıp, çoğaltarak tüm A.G.S.L.M.B.'ne göndermesi ve hazırlanan bu programın her yıl denendikten sonra gözden geçirilerek eksik yönlerinin giderilip yeniden uygulamaya konması,

-Hazırlanan öğretim programına uygun ders kitaplarının yayımlanması,

-Bu dersi okutacak öğretmenlerin seçiminde dersin niteliği gözönüne alınmalı. Ders öğretmenlerinin iyi bir M.İ.O. becerisine, armoni ve müzik biçimleri gibi ilaamlarda yeterli bilgiye, piy-anoyu eşlik aracı olarak kullanabilme gibi özelliklere sahip olup olmadıkları gözönünde bulundurulmalı,

-Ders öğretmenlerinin yararlanabileceği hizmet içi programlar düzenlenmeli,

-Öğretmenlerin yararlanabileceği bir kılavuz kitap hazırlanmalı,

-Ders öğretmenleri belirli zamanlarda bir-araya gelerek sorunlarını tartışmalı ve bilgi alışverişi sağlanmalı,

-Dersler öğrencinin verimli olduğu saatlere konulmalı,

-Ödül, yarışma gibi çeşitli etkinliklerle M.İ.O. dersinde okutulacak Türk müziği dizilerinde yazılmış okuma parçalarının oluşturulması teşvik edilmeli. Bu çalışmaların ilk ürünleri ortaya çıkıncaya kadar halen var olan ve Türk Müziği dizilerini tanıtıcı nitelikteki eserler sadeleştirilip düzenlenerek öğrencilere okutulmalı,

-Fiziki koşulların iyileştirilmesi için gerekli im-kanların sağlanması bu konuda kurumlara ivedilikli başvuruda bulunulması,

-Sınava başvuran öğrenci sayısı yükseldiğinde yetenekli öğrenci seçme şansı çoğalacağından A.G.S.L.M.B.'nin tanıtımı daha iyi

yapılmalıdır.

SONUÇ

A.G.S.L.M.B. kurulduğundan beri hızla çoğalmakta ve Türk Müzik Eğitiminde önemli bir görev üstlenmektedir.

Bu okulların eğitim süreci içinde çeşitli sorunları vardır ve olmaya da devam edecektir.

Bütün bu sorunlar ve eksikliklere rağmen bu okullar Türk müzik eğitimi, müzik kültürü ve sanat alanındaki işlevlerinden dolayı her zaman sahiplenilmesi gereken ve varlığını daha verimli sürdürebilmesi için her türlü çabanın gösterilmesini zorunlu kılan kurumlardır. B sorunların zaman yitirilmeden ortaya konulması çözümlerinin bulunması önem taşımaktadır.

Bu sempozyumda ortaya konulan tüm görüşlerin bir kitap haline getirilmesi ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmesi yararlı olacaktır.

Konu ile ilgili olarak Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bölümü geçen yıl seminer bu yıl ise "I. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu" düzenlemiştir.

A.G.S.L.M.B'nin sorunlarına ve çözümlerine ışık tutan ve Türk Müzik Eğitimine anlamlı bir katkı sağlayan öncü girişimcilerine ve bu vesile ile düşüncelerimi ifade etme fırsatı vermelerinden dolayı başta sayın Dekan Prof. Dr. Ali Özçelebi ile sempozyum düzenleme kurulu, başkan ve üyeleri olmak üzere Uludağ Üniversitesi Müzik Fakültesi ve Müzik Eğitimi Bölümü'ne teşekkür eder, gönülden kutlarım.

KAYNAKÇA

(1) Prof. Dr. **Ali UÇAN**, Müzik Eğitimi, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1993, S: 27

(2) Prof. Dr. **Ali UÇAN**, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinin Eğitim Programları Sorunları, Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi Yıl 4, Temmuz 1996, S: 20

(3) Prof. Dr. **Ali UÇAN**, Müzik Eğitiminde Program Geliştirme, Ders Notu 1984, S: 22

(4-5) **Salih AYDOĞAN**, Müzik Öğretmenliği Lisans Programında Yer Alan Müziksel İşitme-Okuma Dersi İçin Bir Model Hazırlama Konulu Doktora Yeterlilik Çalışması, 1996

(6) Prof. Dr. **Ali UÇAN**, Müzik Eğitimi, Ankara Müzik Ansiklopedisi Yayınları 1994, s. 55

(7) Prof. Dr. **Ali UÇAN**, Müzik Eğitimde Program Geliştirme Ders Notu, S. 16

Grup Piyano Eğitimi

Selmin TUFAN

Doç. G.Ü.G.E.F. Müzik Eğitimi Bölümü Çalgı Eğitimi Anasanat Dalı Öğretim Üyesi

Sayın başkan ve değerli konuklar, hepinizi saygıyla selamlarken öncelikle bizleri bu sempozyum çatısı altında bir araya getiren Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü, Eğitim Fakültesi Dekanlığı ve Müzik Eğitimi Bölümü Başkanlığı ile organizasyonda emeği geçen tüm öğretim elemanı arkadaşlarıma teşekkür etmek isterim.

Bu sempozyumda, kurulduğu 1990-1991 eğitim-öğretim yılından bugüne kadar Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi'nde piyano öğretmenliği yapan bir öğretim elemanı olarak, sunacağım bildiri ile piyano eğitimine yeni bir boyut kazandırmayı hedefleyen bir anlayışı açıklamaya çalışacağım.

Çalgı eğitimi, bireyin eğitimi üzerinde olumlu değişikliklere neden olan, yaşantısında müzik eğitiminin getirdiği disiplin ile paralel bir disiplin anlayışı kazandıran mesleki müzik eğitiminin çok önemli bir boyutudur.

Piyano eğitimi ise, bu anlayışı daha farklı alanlara taşıyan bir disiplindir, yani derstir. Bu ders öğrencinin aldığı genel müzik eğitimi içerisinde, çoksesliliği yaşayabilmesini, duyabilmesini ve uygulayabilmesini sağlayan gerekli davranışların kazanıldığı ve müziği kendisinin yaparak yaşadığı bir süreçtir.

Piyano dersleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ve Eğitim Fakültelerine bağlı müzik eğitimi bölümlerinde bireysel olarak yapılmaktadır. Piyano eğitimine başlangıç aşamasında bireysel derslerin pedagojik yaklaşımlar açısından eksik kaldığını düşünen bir eğitimci olarak, bu boşluğu doldurmada etkili olacağını düşündüğüm "Grup Piyano Eğitimi" çalışmalarına 1995-1996 eğitim-öğretim yılında başladım.

Şimdi sizleri, grup piyano derslerinin tarihsel geçmişi, Amerika ve Avrupa'daki uygulamaları konusunda bilgilendirmeye çalışacağım.

Grup piyano dersleri son yıllarda Amerika ve Avrupa'da değişik yaş gruplarında süratle artan bir şekilde uygulanmaktadır. Amerika'da ilk grup piyano dersleri, 1860'lı yıllardan itibaren denenmeye başlanmış, 1882'de profesör Calvin Bernard CADY ile küçük gruplara uygulanmıştır. 1913'de Boston'da lise programlarına alınmış, 1930'da ise 8-30 kişilik sınıflarda 880 okulda uygulanarak zirveye ulaşmıştır. Bugün Amerika'da grup dersleri veren öğretmenler konunun gerek pedagojik gerekse metodolojik sorunlarını en aza indirgeyebilmek için adeta materyal hazırlama ve piyano okulları oluşturma yarışına girmişlerdir.

Almanya'daki grup piyano eğitiminin başlangıcı ise, 14-15 yıl öncesine dayanmaktadır. Mainz Müzik Eğitimi Akademisi "Öğretimin Genişletilmesi" projesini Alman müzik okulları federasyonu ile hayata geçirirken, 1993 yılında Malte Hygster ve Wolfgang Schmidt "4 öğrenci, 2 piyano, bir öğretmen" sloganı ve "piyanodayız" başlığı altında grup piyano derslerine başladılar.

Kısa adı EPTA olan European Piyano Teachers Association yani Avrupa Piyano Öğretmenleri Örgütü'nün yıllık seminerlerinden 1994 yılında Hann Mün'den de yapılan seminerin konusu "grup ile yapılan piyano dersleri" idi. Piyano eğitiminde grup derslerinde gereken değerin verilmesi ve gruplara ayırma için bağımsız bir örgüt olarak çalışan EPTA bir literatür oluşturulması ve gerekenlerin yapılması için çaba harcıyıp öneri getirmektedir. Değişik yaş gruplarına grup piyano dersi veren öğretmenlerin konuya ilişkin açıklamalarının yer aldığı bu seminerde bazı öğretmenler de öğrencileriyle uygulamalı çalışmalar yapmışlardır. EPTA'nın

bu seminerine Macaristan, İsviçre ve İsveç'ten katılan eğitimciler kendi ülkelerindeki uygulamaları zaman zaman deo kasetler yardımı ile örnekler vererek anlatmışlardır.

İsviçreli bir eğitimci, Bern Müzik Okulları Federasyonu'nun gündeminde bulunan "Grup Dersi" konusunda ve 9 yaşındaki iki çocuk ile yapılan piyano grup dersi hakkında bilgi vermiştir. Bu eğitimcinin ifadesine göre, "Grup dersi daha fazla zaman gerektiren bir ders olup öğrencinin motivasyonunu zamana bağlı olarak artırabilir. Daha fazla pedagojik formasyon gerektirir ve tek kişilik ders kadar masraflı olmaktadır. Bu dersler ekonomik kaygılardan dolayı değil de, bireysel nedenlerden ve ihtiyaç olgusuna göre uygulanmalıdır" grup piyano eğitimi.

Ekonomik gerekçelerin, pedagojik gerekçelerin üzerine örtmemesi gerektiği fikri de bu seminerin çarpıcı sonuçlarındandır. Gerek Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ve gerekse Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde uyguladığım çalışmalarıma paralel bir düşünce olarak gördüğüm grup ve tek kişilik dersler arasında anlamlı ilişkiler kurarak esnek bir uygulama yapmak fikri de yine bu seminerde olgunlaşan bir sonuçtur.

Şimdi de grup piyano eğitimi çalışmalarını içerisinde olan birçok eğitimcinin ve kişisel bulgularımın sentezinden oluşan bir yaklaşımı belirli bir sıra içerisinde sunmaya ve sizleri grup piyano eğitiminin uygulamadaki görünümü konusunda aydınlatmaya çalışacağım.

Grup Piyano Derslerinde;

Öğretmen-Öğrenci İlişkisi ve Ortak Çalışma Prensipleri

Grup dersi literatüründe motivasyon kavramı çok önemli bir yer tutmaktadır. Motivasyonun başarı ile ilişkisi en önemli öğrenci özelliklerinden biridir. Motivasyon sağlayacak öğretmen, alanında uzman olmalı, grup psikolojisinden anlamalı ve kendisini grup dersini vermeye hazır hissetmelidir.

Grup derslerinde öğretmen otoritesi, bu alandaki bilgi, deneyim ve gözlemlerin niteliği ile öğretmenin etkin kişiliğinin derse yansımaları şeklinde olmalıdır. İster grup isterse

bireysel olsun öğretmen, öğrenci için bir modeldir. Eğer öğrenci, öğretmenin işlevindeki ve şahsındaki ilgiyi kaybederse o andan itibaren dersin değeri ve anlamı zarar görür. Öğretmen, bireysel derslerde öğrencinin davranışlarını etkileyecek tek kişidir, oysa bir gruptaki öğrencilerin davranışları, hem grup içindeki arkadaşları tarafından hem de öğretmen tarafından etkilenmektedir.

Grup dersi öğretmenin ilk görevi iletişim sağlamaktır. Bireysel derslerde iletişim sadece öğretmen ve öğrenci arasında olduğundan daha kolay ve çabuk kurulur. Grup çalışmalarında ise daha uzun sürede ve zor olmaktadır. Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim, sorunsuz bir grup çalışması sağlayabilen ve grubu bir arada tutabilen en önemli faktördür.

Gruplama Metodları

Piyano eğitimine başlangıçta homojenliği yakalamak oldukça güçtür. Bütün öğrencilerin başlangıçta aynı piyano eğitimini almalarına rağmen kişisel farklılıklar ilk dersten itibaren kendisini gösterecektir.

Kalabalık grupları kısa bir süre çalıştıktan sonra, öğrenciler arasındaki fark belirgin olarak ortaya çıkmadan, daha homojen alt gruplar oluşturmak, grup çalışmalarının daha başarılı yürütmesini sağlayacaktır.

Ortak Çalışma Prensipleri ve Öğrencilerin Kendi Aralarındaki İlişkiler

Grup çalışmasında ortak çalışma prensibi grubu bir arada tutan ve sorunsuz çalışmayı sağlayan bir prensiptir. Bireysel derste olduğu gibi öğrencilerin davranışları sadece kendileri ile ilgili bir olgu olmayıp çalışma arkadaşlarını da ilgilendirmektedir.

Öğrenciler arasında gerçek ortaklık, ancak öğretmen bireylerden sağlıklı bir öğrenme grubu oluşturabilirse ortaya çıkar. Grup derslerinde öğrenciler genellikle çekingen ve korkak hareket ederler. Öğretmenin bu anlamda zor bir görevi vardır. Çünkü öğretmen hem bu davranışları gidermek hem de dengeli bir ilgi göstermek zorundadır.

Gruptaki öğrencilerden birinin aktif olması grubu rahatlatılabilir ancak, bu öğrenciyi gereğinden fazla teşvik etmek diğerlerinin heveslerinin kırılmasına ve geri çekilmelerine neden olabilir.

Ortak çalışma çerçevesinde, çalma, ödev yapma veya soru sorma "birlikte arayıp bulunuz, çalınız, yazınız, deneyiniz" şeklinde ifade edilmelidir.

Rekabet Prensipleri (İlkesi)

Öğrenciler aralarındaki yetenek farklarını grup ile çalışmaya başladıklarında daha iyi fark edebilirler. Grubun çalışma temposunu aşağıya çeken öğrenci bu eksikliğini gidermek için özel bir çaba gösterir.

Rekabetten doğan çaba etkili bir öğrenim aracıdır. Rekabet ortamında öğrencilerin birbirlerine olan etkileri artmaktadır. Tatlı bir rekabet sonucu, ulaşılması gereken hedeflere daha kolay varılabilir. Rekabetin dozu ayarlanmadığında ise, olumsuz sonuçlar elde edilebilir. Grup dağılma tehlikesi ile karşı karşıya kalır, isteksizlikler ve kopmalar görülür.

Grubu Birarada Tutan Unsurlar

Farklı yeteneklerde olma grubun hemen dağılmasını gerektirmemelidir. Sosyal farklılıklar ile çeşitlilik unsurlarına rağmen grup üyeleri kazanılabilir. Uyum içinde birlikte çalışma, grubu birarada tutabilen ve uzun ömürlü olmasını sağlayan bir unsurdur.

Çok küçük yaş grubundaki (6-8) çocuklar dahi farklı yeteneklere sahip olduklarını kavrayabilmektedirler. Bu durumda ortaya çıkabilecek sorunların dengelenmesi, ça-

lışmalar aşamasında öğretmenin becerisi, bilgisi ve etkinliğine bağlıdır.

Grup eğitiminde öğrencilerin başarılarının karşılaştırılmasından kesinlikle uzak durmak gerekir.

Piyanoda Grup Dersini İşleme Biçimi

Grup, piyano eğitiminde aşağıdaki şartların yerine getirilmesi halinde başarılı sonuç alınabilecektir.

1- Bireysel + grup çalışmalarının iç içe kullanılabildiği bir zaman dilimine,

2- Aynı yaş ve mümkün olduğunca yetenekleri birbirine yakın öğrencilerin varlığına,

3- Grup dersinin yapılabilmesi için uygun derslik ve donanımın varlığına,

4- Öğrencilere mümkün olduğunca eşit davranılmasına,

5- Grup dersinin gereğini kabul eden ve grup dinamiğine bağlı davranışları tahlil edebilen bir öğretmenin varlığına.

Zaman Açısından

Peter Heilbult Piyano Çalma Dersleri adlı kitabında grup eğitiminde zamanı kullanma şeklini, ders süresini, piyano eğitiminin 1. yılında;

-Tek kişilik ders için 40 dakika

-Grup dersi için 60 dakika

2. yılında;

-Tek kişilik ders için 50 dakika

-Grup dersi için 75 dakika

Grubun daha uzun süre devam etmesi halinde;

-Tek kişilik ders için 60 dakika

-Grup dersi için 90 dakika, olarak ifade etmektedir.

Benim uygulamakta olduğum şekli ile de, bireysel ve grup derslerim bu zamanlamaya denk bir süre içinde gerçekleşmektedir.

Mekan Açısından

Grup piyano eğitimi için gerekli donanımın bir bölümünü kendi olanaklarımla sağladım. Çalışmalarımı şu ana kadar birisi şahsıma ait olmak üzere 2 piyanoda 4 öğrenci ile gerçekleştirdim.

Sonuç

Daha önce de belirttiğim gibi 1995-1996 eğitim-öğretim yılında başlamış olduğum grup piyano eğitimi çalışmalarım 2 yaşına girdi. Bu yıl da 8 öğrenci ile yeni 2 grup oluşturarak çalışmalarına devam ediyorum.

Çalışmalarımı yine 1 saatlik bireysel ders + 1 saat grup dersi olarak yürütmekteyim. Yaptığım çalışmalar, sadece daha iyi yakalayabilme çerçevesinde gerçekleştirmeye çalıştığım bir hizmettir.

Araştırmanın ve çalışmalarımın tatmin edici sonuçlarını aldıktan sonra konu hakkında daha aydınlatıcı bilgiler vermek üzere uygulamalı bir seminerde görüşmek dileğiyle, saygıları sunarım.

KAYNAKLAR

1- **Agay, Denis** (1981) Teaching Piano Vol. I Group Piano Teaching. Hazel Ghazarian Skaggs, Yorktown Music Press. Inc.

2- **Açıkgöz, Kamile Ün** (1996) Etkili Öğrenme ve Öğretme, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.

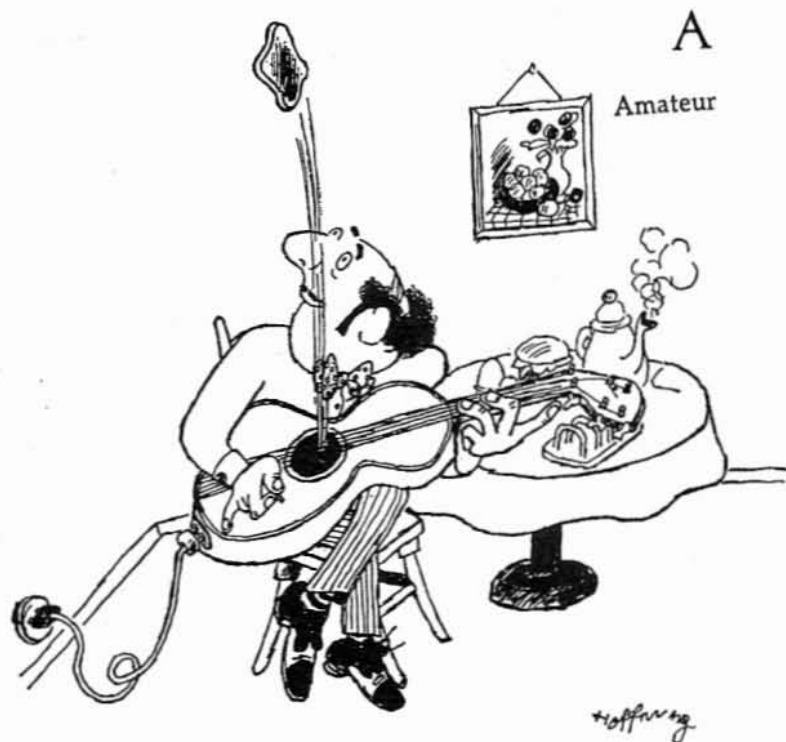
3- **Bruhn, Herbert** (1994 Mayıs) Instrumentalunterricht In Gruppen Üben und Musizieren

4- **Heilbult, Peter** Klavier Spielen, Früh-Instrumentalunterricht

5- **Schmidt, Wolfgang** - Köngerheing Üben und Musizieren (1994 Mayıs) Gruppenunterricht am Klavier

6- **Telle, Karina** (1995 Mayıs) Üben und Musizieren Gruppenunterricht - und kein ende...

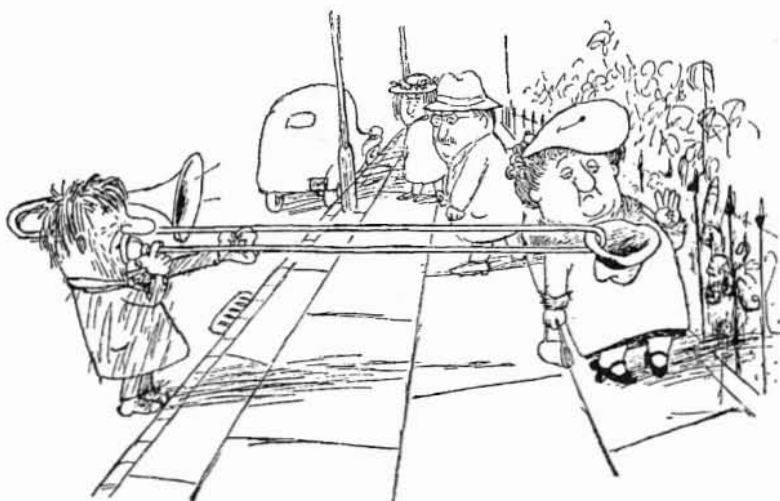
7- Üben und Musizieren (1994 Mayıs) (EPTA) European Piano Teachers Association - Ruth - Iris, Frey - Samlowski

B

Belkanto
(siehe Hoffnung Music-Festival)

Berufsmusiker
(siehe auch Amateur)

Concert-Besucher

Atonaler Attentäter

Huster

Taktschläger

Enthusiast

Le sacre du printemps

MAVİ BİLYE

Sefai Acay

MAVİ BİLYE (Kasetli) Sefai Acay

Değerli Eğitimci-Bestecilerimizden Sefai Acay'ın yıllardır okullarda, TV'de ve Radyolarda söylenen şarkılarının ilk demeti.

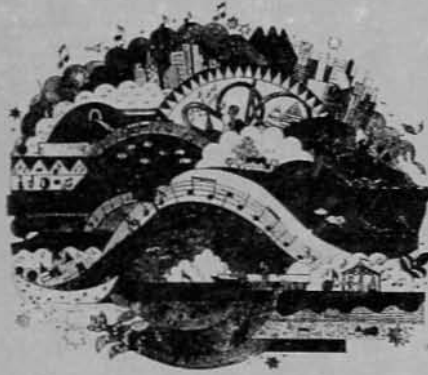
Hem söz - müzik uyumuna (prozodiye) hem de eğitsel olmasına özen gösterilen tümü bestecinin kendisine ait 23 yeni şarkı. Özenle hazırlanmış kasetiyle birlikte okul öncesi dönemde, ilköğretim okullarında ve ortaokullarda hem kulakta hem de notayla kolayca ve zevkle kullanılabilecek bir şarkı kitabı. (48 sayfa)

İSTEME ADRESİ : P.K. 582 KONYA

Bu ilan Mavi Nota Dergisinin katkılarıyla yayımlanmıştır

EZGİ YUMAĞI

Sefai Acay

EZGİ YUMAĞI (Kasetli) Sefai Acay

Sefai Acay, Mavi Bilye ile başlayan yolculuğuna aynı güzellik ve nitelikte Ezgi Yumağı ile devam ediyor.

Okul öncesi, ilköğretim okulları ve ortaokullu çocuklarımızla, genç ve yetişkinlerimize beğenerek ve severek söyleyecekleri yeni 22 şarkısını sunuyor.

Çok beğeneceksiniz.

(48 sayfa)

İSTEME ADRESİ : P.K. 582 KONYA

Bu ilan Mavi Nota Dergisinin katkılarıyla yayımlanmıştır.

MAVİ NOTA

Müzik ve Sanat Dergisi

Abone Koşulları : Yıllık 1.200.000. - TL.
Yurtdışı Abone : 50 DM
Yazışma Adresi : P.K. 205 - 61004 - TRABZON
Ederi : 200.000. - TL. (KDV Dahil)
Telefax : (0.462) 224 26 30

Ocak-Nisan-Haziran-Ekim-Kasım-Aralık aylarında yayımlanır.

TEMSİLCİLERİMİZ:

İstanbul: Osman Razi AKSU - Tel: (0212) 288 16 80
İstanbul: Hilal DİCLE-M.Ü. A.E.F. Müzik Bölümü Tel: (0216) 349 41 73 - 336 20 28
İzmir: Kemal YILDIRIM - D.E.Ü. Buca Eğ. Fak. Müzik Bölümü Tel: (0232) 420 48 82 (4 hat)
Ankara: Gül ÇİMEN - G.Ü. G.E.F. Müzik Bölümü Tel: (0312) 212 64 70
Bursa: İsmail BOZKAYA-Erci DEMİRBAŞIR - U.Ü. Eğ. Fak. Müzik Bölümü Tel: (0224) 360 70 45
Konya: Zehra Seçkin GÖKBUDAK, Nalan YİĞİT - S.Ü. Eğ. Fak. Müzik Böl. Tel: (0332) 323 82 31 (2 hat)
Niğde: Ercan SAHCECI - N.Ü. Eğ. Fak. Müzik Bölümü Tel: (0388) 232 60 61
Fırat: Can KARAHAN - A.Ü. K.K.E.F. Müzik Bölümü Tel: (0442) 218 13 50
Malatya: Cemal YURGA - I.Ü. Eğ. Fak. Müzik Bölümü Tel: (0422) 341 00 10 / 22 97
Kahramanmaraş: Arzu KARA - Gaz. Ortaokulu Müzik Öğretmeni Tel: (0344) 214 66 58
Burdur: Cansevri TEBİŞ - S.D.Ü. Eğ. Fak. Müzik Bölümü Tel: (0249) 233 13 45
Hatay: Fatma AYPARLAR - M.K.Ü. Eğ. Fak. Tel: (0326) 221 33 08
Hatay: Sadık Ayhan İPEK - Tel: (0326) 214 53 65
Çanakkale: H. Yılmaz KÜÇÜKÖNCÜ - 18 Mart U. Eğ. Fak. Müz. Eğ. Bl. Bşk. Tel: (0286) 217 13 03
Bolu: Metin KARKIN - A.İ.B.Ü. Eğ. Fak. Müz. Eğ. Böl. Tel: (0374) 253 45 11 - 12-19

Sahibi : Sevilay BAYLAN
Genel Yayın Yönetmeni : M. Semih BAYLAN
Kapak - İç Düzenleme : M. Reşat SÜMERKAN
Sanat Danışmanları : Efe AKBULUT
Kenan SARIALIOĞLU
Düzeltili : Nergiz YAĞIZ
Dağıtım : Dilek ÖZGEN
Cihat CİHAN
Film - Montaj : Aydın OLCAY
Dizgi : SELVA Masaüstü Yayıncılık
Tel.: (0.462) 326 23 33

Abone ederinin, Müfit Semih BAYLAN adına 731986 nolu posta çeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

ISSN : 1301-3971

Gönderilen ürünlerin daktilo ile yazılması rica olunur.
Ürünler yayımlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

Basıldığı Yer: Kozan Ofset Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
B. Sanayi 1. Cd. Alibey İsh. 99/32 Tel: 0-312 341 14 27 - 384 19 67 Ankara